

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د

روزني او د ساينس د مرکز معينيت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي

کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

په لره لري. په بازار کې يې
ه سر غروونکو سره به يې

اووم ټولگی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

د پوهني وزارت

د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزني او د ساينس د مرکز معييت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولگي

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

الف

لیکوالان:

- مولوي پير محمد روحاني
- استاد سيد فاضل شاه
- استاد غلام الدين، ڪلاٽي
- استاد فيض محمد عثماني
- استاد فضل الله نيازي
- استاد نور الله صافي
- استاد گل آقا شايق

علمي او مسلڪي اڏيپوران:

- ڊڪٽور محمد يوسف نيازي
- استاد محمد آصف کوجي
- احسان الله ناثير
- استاد رقيب الله ابراهيمي

ديني، سياسي او فرهنگي ڪميٽيه:

- ڊڪٽور محمد يوسف نيازي
- حبيب الله راحل د پوهني وزارت سلاڪار د تعليمي نصاب د پراختيا په رياست ڪي.

د څارني ڪميٽيه:

- ڊڪٽور اسلام الله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزني او د سائنس مرڪز معين.
- ڊڪٽور شيرعلي ظرفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژي مسؤول.
- د سر مؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي ڪتابونو د تاليف لوي رئيس.

ڪمپوزر: رقيب الله ابراهيمي
ڊيزاينر: وليد نويد نسيمي

۴

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي هم ایماق، هم پشه بان
دا هیواد به تل ځلېږي لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسپا به لکه زره وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توک دی چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولني د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رضنه انکشاف ومومي، البته نه بېلابېلې چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوي دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعاله مسائل د تدرسي پلان برخه گرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو مينلې او پلرونه هم د خپلو لرونو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برېلاوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رضنه پلي کولو کې خپل مسؤليت په رښتیني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولني د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي. په دې توگه کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رضنه وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې ښې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدریس او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې ښې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

پریک

مخ	عنوان	د درس شمېره
۱	د حدیث شریف تعریف	لومړۍ لوست
۴	د حدیث شریف تدریس	دویم لوست
۶	نیت او اخلاص	درېم لوست
۱۰	خیر غوښتنه	څلورم لوست
۱۲	د مسلمان پر وړاندې د مسلمان مسئولیت	پنځم لوست
۱۶	نیک اخلاق	شپږم لوست
۱۸	شفقت او سهرېاني	اووم لوست
۲۰	طهارت (ټاکوالی)	اتم لوست
۲۲	استیحا او نجاست	نهم لوست
۲۴	اودس	لسم لوست
۲۷	تیمم	یوولسم لوست
۳۰	صلاة(الموئخ)	دولسم لوست
۳۴	آذان او اقامت	دیارلسم لوست
۳۸	د لمانځه شرحونه	څوارلسم لوست
۴۰	دلمانځه واجبات او سنتونه	پنځلسم لوست
۴۴	د لمانځه د آداء کولو طریقه	شپاړلسم لوست
۴۸	وتر او سنت لموئخونه	اوولسم لوست
۵۰	تراویح لموئخ او سنت لموئخونه	اتلسم لوست
۵۲	د لمانځه مفسدات او مکروهات	تولسم لوست
۵۴	په لمانځه کې یې اوده کیدل	شلهم لوست
۵۸	د ناروغ لموئخ	یوولسم لوست
۶۰	د سورت النبی ارزښت	دوه ویشتم لوست
۶۴	نبوی سورت او تاریخ	درویشتم لوست

۷۸	د اسلام څخه وړاندې د جزيره العرب حالت	څلورويشتم لوست
۷۲	د اسلام څخه د مځه د عربو حالت	پنځه ويشتم لوست
۷۶	د پيغمبر اکرم صلی الله عليه وسلم نسب	شپږويشتم لوست
۸۲	د نبي کریم صلی الله عليه وسلم ميلاد	اووه ويشتم لوست
۸۶	محمد صلي الله عليه وسلم د ځوانۍ په درشل کې	اته ويشتم لوست
۹۰	دکعي شريفې جوړول	نږهه ويشتم لوست
۹۶	د نبوت او رسالت په سپورې کې	دېرشم لوست
۱۰۲	د وحې د نزول اداڼه	يوډېرشم لوست
۱۰۴	خديجه رضي الله عنها	دوه دېرشم لوست
۱۰۶	پټه بلنه (سورې دعوت)	درې دېرشم لوست
۱۰۸	دارالاقم (د رهبرۍ مرکز)	څلور دېرشم لوست
۱۱۰	ايمان او ثبات	پنځه دېرشم لوست
۱۱۲	د بېتمه پالنه	شپږ دېرشم لوست
۱۱۴	مرسته او کورنۍ	اووه دېرشم لوست
۱۱۸	د مسلمان پېژندنه	اته دېرشم لوست
۱۲۰	د اسلام پنځه بناوې	نږهه دېرشم لوست
۱۲۴	حياه	څلورېشتم لوست
۱۲۶	نېشه بې توکي	يوڅلورېشتم لوست
۱۲۸	د جماعت لمونځ	دوه څلورېشتم لوست
۱۳۰	د جمعي او اخترنو لمونځونه	درې څلورېشتم لوست
۱۳۴	د کسوف او خسوف لمونځونه	څلور څلورېشتم لوست
۱۳۶	د جنازې احکام	پنځه څلورېشتم لوست
۱۳۸	د سیت لامل او وړاندې د جنازې لمونځ کول	شپږ څلورېشتم لوست
۱۴۲	زکات	اووه څلورېشتم لوست
۱۴۶	د څارويو زکات	اته څلورېشتم لوست
۱۵۰	د فصلونو او سپورو زکات	نږهه څلورېشتم لوست
۱۵۴	حج	يوڅلورېشتم لوست
۱۵۸	د حج فرايش او واجبات	دوه پېلورېشتم لوست
۱۶۲	د حج ډولونه	دوه پېلورېشتم لوست
۱۶۴	د حج متفرقه مسايل	درې پېلورېشتم لوست

کوشکی

لومړی لوست

د حدیث شریف تعریف

حدیث چې د اسلامي شریعت دویم مصدر دی نو پدی باید وپوهیږو چې کوم علم د پیغمبر ﷺ له سنتو څخه بحث کوي هغې ته حدیث شریف ویل کېږي. **د علم حدیث تعریف ، موضوع ، غرض :** لومړی د حدیث د علم تعریف: حدیث په لغت کې خبرې او هر نوي منځ ته راغلي شي ته وايي. او په اصطلاح کې: له هغه علم څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ قول ، فعل ، او تقریر د متن او سند له لحاظه څېږي. **د حدیث د علم موضوع :** د پیغمبر ﷺ وینا، کړنه او تقریر دی.

د حدیث د علم غرض : د پیغمبر ﷺ ریښتني پیروي ده چې په دواړو جهانونو کې د انسان د سعادت او نیکمرغۍ لامل گرځي.

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د ښوونکي په ملاتړ د حدیث د علم د موضوع او غرض تر منځ د توپیر په اړه بحث او مباحثه وکړي.

د حدیث د علم له ځینو اصلاحتو سره اشنایي:

۱- **تقریر:** د تقریر څخه مطلب دا دی چې یو یا څو تنو صحابو یوکار سرته رسولی وي او یا یې کومه خبره کړې وي او پیغمبر ﷺ په هغه باندې له پوهیدلو وروسته د هغه په باره کې چوپتیا اختیار کړی وي.

۲- صحابي هغه څوک دی: چې پیغمبر ﷺ يې ليدلی او ايمان يې پرې راوړی وي.
۳- تابعي هغه څوک دی: چې د اسلام په حالت کې يې له صحابي سره سلاقات شوی وي.

حدیث شریف دوه برخې لري:

الف- متن: له هغو الفاظو څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ له وينا وړو کړنو او تقرير څخه حکايت کوي.

ب- سند: د حدیث راویانو د نومونو له لړۍ څخه عبارت دی.

- زده کوونکي دې په انفرادي يا ډله یيز ډول د لوست د اصطلاحو په باره کې له يو بل څخه وپوښتي.

د حدیث شریف ډولونه:

حدیث د راویانو د شمیر له لحاظه په درې ډوله دی:

متواتر، مشهور، آحاد.

۱- متواتر حدیث:

هغه حدیث ته ویل کېږي چې د راویانو شمیر يې دومره زیات وي چې تولید يې په دروغو مجال او غیر ممکن وي.

د متواتر حدیث شرطونه:

الف: د راویانو شمیره یې زیاته وي.

ب: را تولید يې په دروغو مجال وي.

ج: چې د راویانو شمیر يې په ټولو طبقو کې د تواتر له اندازې کم نه وي.

۲- مشهور حدیث:

هغه حدیث ته ویل کېږي چې د پیغمبر (ص) په زمانه کې يې د راویانو شمیر کم وي خو د تابعینو په زمانه کې مشهور شوی وي او د راویانو شمیر يې په ټولو طبقو کې د تواتر اندازې ته نه وي رسېدلی.

۳- آحاد:

له هغه حدیث څخه عبارت دی چې د راویانو شمیر یې د مشهور اندازې ته نه وي رسېدلې او یا دا چې د مشهور حدیث ټول شرطونه پکې پوره نه وي.

فعالیت

- د متواتر حدیث فرق له مشهور او آحاد سره په ډلبنیز ډول بیان کړئ.

ارزونه

- ۱- د حدیث د علم تعریف، موضوع، او غرض بیان کړئ.
- ۲- متواتر حدیث تعریف او شرطونه یې بیان کړئ.
- ۳- مشهور او آحاد حدیث بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د حدیث لغوي او اصطلاحي تعریف ولیکئ او واضح کړئ چې صحابي او تابعي څوک دي؟

کتابتون

دویم لوست

د حدیث شریف تدوین

په لومړۍ لوست کې مو د حدیث د علم او د هغه د اقسامو په اړه معلومات ترلاسته کول په دې لوست کې به د احادیثو د راټولو او لیکلو په هکله خبرې وکړو، آیا تاسو پورهیرې چې څرنگه احادیث راټول شوي او لیکل شوي دي؟

لومړۍ مرحله:

اصحابو کرامو به د پیغمبر ﷺ په ژوند کې د هغه ټولې خبرې، کړنې او تقریرونه زده کول عمل او استدلال به یې ورباندې کاره او ځینې اصحابو سربیره پر دې لیکل هم.

خو د پیغمبر ﷺ له رحلت څخه وروسته ځینې اصحابو ته دا احساس پیدا شو چې نږدې حدیث باید و لیکل شي تر څو د احادیثو حفاظت او ساتنه وشي په همدې خاطر د احادیثو د لیکلو لړۍ پیل شوه. د احادیثو د تدوین لومړۍ مرحله د اصحابو په دور کې د پیغمبر ﷺ له وفات څخه وروسته پیل شوه او همدا د احادیثو د لیکلو لومړۍ پړاو ؤ.

فعالیت

- زده کونکي دي د تدوین د معنا او مفهوم او څرنگوالي په اړه په خپلو کې سره بحث وکړي. په رسمي ډول د احادیثو د تدوین دویمه مرحله.

کله چې حضرت عمر بن عبدالعزیز د هجرت په ۹۹ کال د مسلمانانو خلیفه شو تصمیم یې ونیو تر څو احادیث جمع او تدوین کړي او په دې کار کې یې دوه هدفه په نظر کې وو.

۱. چې په نږدې احادیثو کې دروغ گڼه نه شي:

هر کله چې اسلامي فتوحات زیات شول او د مختلفو ادیانو خلک د اسلام په دین مشرف شول د دې وېره پیدا شوه چې د اسلام دینمني ډلې د پیغمبر ﷺ په احادیثو کې لاسوهنه ونه کړي او له ځانه جوړ شوي احادیث د پیغمبر ﷺ په احادیثو کې ورگڼه نه کړي.

۲. چې نږدې احادیث ضایع نه شي:

د وخت په تیریدو او د اصحابو د شهادت او وفات له کبله د دې ویره وه چې نږدې احادیث به له منځه ولاړ شي بیا د مسلمانانو خلیفه عمر بن عبدالعزیز خپلو والیانو ته چې د هغوی له جملې

څخه محمد بن عمرو بن الحزم ته چې د مديني سنوري والي ؤ دنده ورکړه چې د وخت مشهور عالم محمد بن شهاب الزهري په مرسته نوي احاديث راټول او د کتاب په شکل کې وليکي او دغه کار يواځې په مدينه منوره کې نه بلکه ډيرو علماو په مکه، عراق، بصره او کوفه کې د دې کار په سرته رسولو کې برخه واخيسته.

له دې وروسته د نوي احاديثو د راټولولو او تدوين کار دوام وموند او ټول احاديث په خورا غټو کتابونو کې تاليف شول چې مشهور کتابونه يې په لاندې ډول سره دي.

شماره	د کتاب نوم	د ليکونکي نوم او د تولد نېټه	د وفات نېټه
۱	صحیح البخاری	ابو عبدالله محمد بن اسماعيل بخاری (ر.ح) ۱۹۴ هـ	۲۵۶ هـ
۲	صحیح مسلم	مسلم بن حجاج نیشاپوری (ر.ح)	۲۶۱ هـ
۳	جامع ترمذی	محمد بن عيسى ترمذی (ر.ح)	۲۶۹ هـ
۴	سنن ابوداود	سلیمان بن اشعث سجستانی (ر.ح)	۲۷۵ هـ
۵	سنن ابن ماجه	عبدالله محمد بن يزيد قزوینی (ر.ح)	۲۷۳ هـ
۶	سنن نسائي	احمد بن شعيب نسائي (ر.ح) ۲۱۵ هـ	۳۰۳ هـ

*دغه فتره اضافي معلومات دي د زده کوونکو لپاره په امتحان کې شامل نه دي

- ۱- آیا د احاديثو تدوين د پيغمبر ﷺ په زمانه کې موجود ؤ؟
- ۲- د احاديثو تدوين د کوم خليفه په وخت کې پيل شول؟
- ۳- د احاديثو د مشهورو کتابونو نومونه وليکئ.

د احاديثو د تدوين او د هغوي د سترو علماؤ په اړه خپل معلومات وليکئ.

دريم لوست

بیت او اخلاص

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ
إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَرَوْنَهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ.»
متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم مبارک يې عمر د پلار نوم يې خطاب کښه يې ابوفض يې لقب يې فاروق دی. د مسلمانانو دويم خليفه دی د بعثت شخصه (۳۰) کاله د مخته زيرپيدای او د نبوت په شپږم کال په اسلام مشرف شوی او له برکته يې اسلام او مسلمانانو قوت وموند. دده د خلافت په دوران کې شام، مصر، فلسطين، بيت المقدس او عراق فتح شول د هجرت په ۲۳ کال د يوه مجوسي غلام له خوا چې ابولؤلؤ نومیده پداسې حال کې چې د سهار د لمانځه په امانت ولاړ و د ۲۳ کلنۍ په عمر په شهادت ورسيد او د پيغمبر ﷺ په څنگ کې خاورو ته وسپارل شو.

- زده کوونکي دي د راشدینو خلفاوو د نومونو او ځانگړو صفتونو په باره کې په ډله ییز ډول بحث او مباحثه وکړي.

د حدیث شریف حکمت:

په کومه ټولنه کې چې وگړي یې د نیکو کارونو په سرته رسولو ریاکاری کوي او په باطن کې د هغو خلاف نیت لري، دوکه بازي، دروغ ویل، او نفاق خپرېږي.

خو د دی پر خلاف په کومه ټولنه کې چې وگړي یې د خدای (ج) د رضا په خاطر نیک کارونه سرته رسولی، رینښتیتولي، سپیڅلتیا، مینه او اعتماد رامنځ کېږي. نو لازمه ده چې مسلمانان د خدای تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره په ټولو کارونو کې د نیت پاکولو ته وهڅول شي.

- زده کونکي دې په ډله ییز ډول د ښوونکي په مرسته د ریا ضرونه او د اخلاص گټې بیان کړي.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د نیت اهمیت: الله تعالی ته یواځې هغه عمل قبول او د ارزښت وړ دی چې په ښه نیت یعنی فقط دده د رضا لپاره پیل شوي وي.
- ۲- د ریا ضرت: هر کار چې د ریا په خاطر تر سره شوي وي نه یواځې دا چې الله تعالی ته قبول نه دی بلکې گناه گڼل کېږي.
- ۳- هجرت: له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته هجرت کول ډیر خطرناک او گران کار و، او د مستعبد مسلمان یوه ښه وه، خو بیا هم ثواب او اجر یې په نیت پورې تړلي دي، که چېرې هجرت د الله تعالی د رضا د لاس ته

را وړلو له پاره وي ثواب لري او که چيرې د دنيوي کارونو په خاطر وي اجر او ثواب نلري.

- ۱- د اعمالو ثواب په څه پورې اړه لري؟
- ۲- د حدیث معنا بیان کړئ.
- ۳- د ریا او ځان بسودني زیانونه څه دي؟

- ۱- د دي لوست حدیث له ژباړې سره وليکئ.
- ۲- د حدیث دغه عبارت یادکړي. (إنما الأعمال بالنيات و إنما اکمل امری مانوی)

دین دین کی پستی

خلووم لوست

خير خوشينه

عن أبي حمزة أنس بن مالك رضي الله تعالى عنه خادم رسول الله صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لا يُؤمِنُ أحدُكم حتى يُحبَّ لأخيه ما يُحبُّ لنفسه.» متفق عليه
د راوي پېژندنه:

نوم يې انس بن مالک دی د انصارو له جملې څخه يو جليل القدر صحابي دی پوره لس کاله يې د رسول الله په خدمت کې تير کړي دي د قههاؤ صحابو له جملې څخه دی. پينغمبر(ص) ورته داسې دعا کړې ده چې عمر دې اوږد او په مال او اولاد کې دې برکت شه او جنت دې نصيب شه. نوموړی صحابي د هجرت په ۹۳ کال وفات شو.

د کلمو معنا:

لا يُؤمِنُ أحدُكم:

تر څو څوئس کړي د خپل ورور لپاره.

هغه څه چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت دی چې پينغمبر (ص) وفرمايل:

هېڅوک د پوره ايمان خاوند کېدای نشي تر څو خپل مسلمان ورور ته هغه څه خوئس کړي کوم چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف حکمت:

د کومې ټولني وگړي چې خير غوښتونکي او د خير رسوني په فکر کې وي او د داسې ژوند په هڅه کې وي چې يو له بل سره دې ښېگڼه وکړي او ټولنيزو گټو ته دې پاملرنه وښي او هېڅکله دې ټولنيزې گټې د شخصي گټو قرباني نه شي نو له هر حېثه به يوه قوي او پياوړې ټولنه وي.

خو که وگړي يې ځان غوښتونکي وي، ځان ته د گټې او نورو ته د ضرر رسولو په هڅه کې وي په دې صورت کې به په دغه ټولنه کې دښمني، کينې، او حسد ځای نيسي.

نو په کار ده چې په مسلمانانو کې نورو ته د خير رسولو احساس را ژوندی او ټول دې ته وهڅول شي. او له منفعت طلبې، ځان غوښتني او له شخصي گټو څخه د عاښه گټو له قرباني کولو څخه سمعه کړای شي.

- زده کونکي دي په ډله ييز ډول د خير غوښتنې گټې او د ځان غوښتنې ضرورت نه بيان کړي.

د حديث شريف گټې:

۱. د ځان غوښتنې څخه ډوډه کول: هغه ځان غوښتونکی انسان چې خپلې گټې د نورو په ضرر کې لټوي کامل مسلمان نه دی.
۲. د ايمان کمال: د يو مسلمان ايمان هغه وخت پوره کېږي چې د نورو لپاره هم خير غوښتونکی وي.
۳. مؤمن د مؤمن ورو دی: د يو مسلمان اړيکې له بل مسلمان سره له نسبي وروړ گلوۍ څخه ډيرې پياوړې وي.
۴. په خير غوښتنې باندې ټينگار: پيغمبر (ص) په دې حديث شريف کې مسلمانان خير غوښتنې ته رابللي او له ځان غوښتنې څخه يې منع کړي دي، لکه چې وايي (لا يُؤْمِنُ) يعني مسلمان کېدلی نشي.

- ۱- د حديث د گټو په اړه خپل معلومات وړايست.
- ۲- نورو ته له خير غوښتنې څخه مقصد څه دی له مثال سره يې بيان کړئ.
- ۳- د حديث شريف معنا بيان کړئ.

- ۱- د خير غوښتنې د اهميت په باره کې يوه مقاله وليکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.
- ۲- پورتني حديث شريف حفظ کړئ.

دین و ایمان

پنجم لوست

د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسئولیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هَاهُنَا (و يُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) بِحَسَبِ أَمْرٍ مِنْ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ. كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرْضُهُ.» رواه مسلم

د راوی پيژندنه:

نوم يې عبدالرحمن بن صخرالدوسي لقب يې ابوهريره او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی ډيره موده يې د پيغمبر (ص) خدمت کړی له همدې امله يې له رسول الله (ص) څخه گڼ شمير احاديث روايت کړي دي. دغه جليل القدر صحابي په تقوی او پرهيزگاری مشهور او د لوړ ډکاورت خاوند و او د هجرت په (۵۸) کال کې وفات شو.

د کلمو معنا:

- ۱- لَا يَظْلِمُهُ: پر هغه ظلم نه کوي.
- ۲- وَلَا يَخْذُلُهُ: هغه يې ملاتړه نه پرېږدي.
- ۳- وَلَا يَحْقِرُهُ: هغه نه سپکوي.
- ۴- التَّقْوَى: پرهيزگاري.
- ۵- بِحَسَبِ أَمْرٍ: بس ده يو انسان ته.
- ۶- عَرْض: ناموس، عزت، ابرو.

د حدیث شریف معنا:

ابوهریره (رض) څخه روایت دی چې پیغمبر (ص) وفرماییل: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه پخپله ورباندی ظلم کوي، او نه یې د مظلومیت پر مهال یې ملاتړه پرېږدي، او نه هغه سپکوي. د حدیث راوي ابوهریره (رض) وايي چې پدې وخت کې پیغمبر(ص) خپلې سښې ته اشاره وکړه او درې ځلې یې وفرماییل: تقوی په دې ځای کې ده د یو چا د بدوالي لپاره همداکافي ده چې خپل مسلمان ورور سپک کړي، او د هر مسلمان وینه، مال او آبرو پر بل مسلمان باندې حرام دی.

- ددی حدیث شریف له نصیحتونو څخه موڅه زده کړل؟

د حدیث شریف حکمت:

ورور گلوي، مرسته، یو بل ته درناوی د نورو خلکو پر نفس، مال او آبرو له ظلم او تیري څخه ځان ساتل، له مظلوم څخه دفاع او له الله تعالی څخه وپره د یوې سالمې ټولني له اساساتو څخه دي، او له دې پرته په ټولنه کې د نظم راوستل اصلاً ممکن نه دي. ځکه خو پیغمبر (ص) په خپلو (جوامع الکلم) عبارتونو کې پورتنی پراخه مفاهیم او مطالب بیان کړي دي.

د حدیث شریف گټې:

۱- اسلامي ورور گلوۍ:

يو مسلمان د بل مسلمان ورور دی البته نارینه د نورو وروڼه او ښځينه د نورو خویندې گڼل کېږي، هر کله چې ټول سره وروڼه او خویندې شول نو لازمه ده هغه حقوق او وجاهت چې وروڼه او خویندې يې يو د بل په وړاندې لري د خپل توان په اندازه رعایت کړي.

۲- د ظلم حراموالی:

ظلم د حق پایمالولو ته وايي، هر ډول تیری او ناحقه لاس وهني ته شاملېږي، ظلم که په هر رنگ او هره بېرته وي حرام دی.

۳- له مظلوم څخه دفاع کول:

مسلمان ته نه ښايي چې خپل مسلمان ورور د مظلومیت پر مهال یواځې پرېږدي بلکې ملاتړ يې ورباندې لازمي دی.

۴- له سپکاوي څخه منع:

د نورو سپکاوی او ذلیلول حرام دي.

۵- دنورو درناوی: مسلمان باید د نورو درناوی وکړي تر څو هغوی يې هم درناوی وکړي.

۶- اصلي تقوی باطني تقوی ده: ځکه چې که چېرې په باطن کې له الله تعالی څخه ویره نه وي د انسان ټول کارونه په ریا او تفاق بدلېږي.

۷- تر ټولو لوی شر: د مسلمان ورور سپکاوی دی.

۸- د نور پر نفس تیری کول حرام دي: پر نفس باندی د تجاوز ټول ډولونه لکه: وژل، تعذیبول، وهل او ټکول، او له یو بل سره جنگ کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۹- د نورو پر مال تیری کول حرام دي: د نورو پر مال، حقونو، او گټو باندې هر ډول تیری کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۱۰- د نورو خلکو پر آبرو او عزت تیری کول حرام دی: په اسلامي ټولنه کې د انسانانو آبرو، عزت، او عفت خوندي وي هر ډول تیری ورباندې حرام او ناروا دی.

- ۱- مسلمانان پخپلو کې یو د بل پر وړاندې څه مستقرلیتونه لري؟
- ۲- لاندې عبارتونه تکمیل کړئ:
«الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا وَلَا وَلَا يَخْتَرُهُ»
«كُلُّ الْمُسْلِمٍ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ وَ وَعَرَضُهُ.»

- ۱- د دی لوست حدیث له معنا سره ولیکئ.
- ۲- لاندی عبارتونه په یادو زده کړئ.
«الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَخْتَرُهُ»
«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرَضُهُ.»

پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم

شیرم لوست

نیک اخلاق

عَنْ التَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْبُرِّ وَالْإِيمَانِ؟ قَالَ: «الْبُرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِيمَانُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يُطَّلَعَ عَلَيْهِنَّ النَّاسُ» رواه مسلم

د راوی پښندنه:

نوم يې تواس د سمعان زوی او د شاهي راویانو څخه دی چې په مدينه منوره کې اوسېده اولس (۱۷) حديثونه يې له پيغمبر (ص) څخه روايت کړي او د هجرت په ۵۰ کال کې وفات شو.

د کلمو معنا:

- ۱- الْبُرُّ: نېکي
- ۲- حُسْنُ الْخُلُقِ: نېک اخلاق
- ۳- الْإِيمَانُ: گناه
- ۴- مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ: هغه څه چې په زړه کې دې شک پيدا کړي
- ۵- كَرِهْتَ: بد وگڼي
- ۶- يُطَّلَعُ: خبر شي

د حديث شريف معنا:

حضرت تواس بن سمعان (رض) وايي چې ما له پيغمبر (ص) څخه د نېک عمل او گناه په اړه پوښتنه وکړه. حضرت محمد (ص) وفرمايل: نېک عمل ښه خوی دی او گناه هغه ده چې په زړه کې دې شک پيدا کړي او دا نه خوښوي چې خلک پرې خبر شي.

فعاليت

- زده کوونکي د نیکو اخلاقو مثالونه په ډله ییز ډول بیان کړي.

د حدیث شریف حکمت:

د اسلام د ستر پیغمبر (ص) لارښوونې د مسلمان تربیتي سطحه دومره لوړوي چې زړه یې کاملاً پاکېږي او د هغه د ژوند هر حرکت نېک اخلاق تمثیلي او ورو ورو د مسلمان په داخل کې داسې یو قوت پیدا کوي چې پرته له بهرني فشار څخه په خپله د بدو اعمالو څخه ډډه کوي او هېڅکله پدې هڅه کې نه وي چې څرنگه د قانون او نظام له منگولو څخه ځان وژغوري.

- د ښو اخلاقو گټې او د بدو اخلاقو ضررونه په ډله ییزه او فردي توگه بیان کړئ.
- د حدیث شریف گټې:**

- ۱- ښه اخلاق د ټولو نیکو بنسټ دی، ځکه چې ښه اخلاق انسان نیکي او دوستي ته رابولي او له بدیو څخه یې منع کوي او بد اخلاق دې دښمنی او اختلاف ته رابولي.
- ۲- گناه څه شی ده؟ هر هغه کار چې پاک نفس یې په کولو شرسېږي او نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي گناه بلل کېږي.
- ۳- گناه فطرتاً مېغوض عمل دی: گناه هغه ناوړه عمل دی چې حتی مرتکب یې هم نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي.

- ۱- د پورتني حدیث شریف معنا او د راوي پېژندنه بیان کړئ؟
- ۲- لاندې کلمې معنا کړئ:
 الأثم: ما حاک فی نفسک:
 البر: حُسن الخلق:
- ۳- د ټولني په اصلاح کولو کې نېک اخلاق څه رول لري؟

د شپږم لوست حدیث شریف له معنا سره ولیکئ.

وحي محمد

اوم لوست

شھادت او معجزاتي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُنَاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، أَرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ، يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ.» رواه أبو داود و الترمذی
دراوی پيژندنه:

نوم بی عبدالله د پلار نوم بی عمرو زوی او پلار دواړه صحابه وو خورا عالم او فاضل و د قرآن عظیم الشان له مشهورو قاریانو څخه و ډیر احادیث یی له پیغمبر (ص) څخه روایت کړي دي او د هجرت په ۲۵ کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

- ۱- الرَّاحِمُونَ: رحم کونکي.
- ۲- أَرْحَمُوا: رحم وکړی.
- ۳- يَرْحَمَكُمُ: پر تاسو به رحم وکړي.
- ۴- مَنْ فِي الْأَرْضِ: څوک چې په ځمکه کې دی.
- ۵- مَنْ فِي السَّمَاءِ: هغه ذات چې له تاسو بر دی.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت عبدالله بن عمرو څخه روایت دی چې پیغمبر (ص) وفرمایل: رحم کوونکي باندې الله تعالیٰ رحم کوي نو تاسې په ټولو هغو ژوندیو چې پر ځمکه ژوند کوي رحم وکړئ تر څو هغه ذات چې بر دی پر تاسو رحم وکړي.

د حدیث شریف حکمت:

مهرباني او زړه سوې چې د اخلاقو یوه مهمه ستن ده یوه داسې رسی ده چې ټول موجودات یې سره تړلي او یو له بل سره یې مرستي او غمخواری ته اړ کړي دي، د زړه له سختی، بې رحمی، او د نورو په حق کې له تیري کولو څخه یې لرې ساتي. له بل پلوه پر مخلوقاتو باندې په شفقت او ترحم سره بنده د الله (ج) د قهر او غضب څخه

په امان کې وي چې په نتيجه کې ټول مخلوقات د آرامۍ او اطمینان په فضا کې خپل ژوند تېروي، بناءً که د یوې ټولني وگړي یو پر بل سهرپاڼه وي کارونه به یې په آسانی سره منځ پر وړاندې ځي، ستونزې به یې حل وي او دښمني، د زړه بدوالی او کښې به یې په محبت او مینه بدلېږي.

د حدیث شریف گټې:

۱- رحمت او سهرپاڼې: سهرپاڼې د الله تعالی د خاصو صفتونو څخه ده هر څوسره چې دا صفت د انسان په وجود کې وي په هماغه اندازه د الله تعالی د رحمت او سهرپاڼې مستحق گرځي.

۲- د ترحم ددایرې پر احوالی: د پیغمبر (ص) په لارښوونو کې ترحم او زړه سوې دوسره پراخه مفهوم لري چې ټول موجودات په څنګ کې ښیي.

۳- ترحم او سهرپاڼې: ته هڅول: الله تعالی خپله سهرپاڼې پر مخلوقاتو باندې تر ترحم او سهرپاڼې پورې تړلې ده.

فعالیت

- زده کونکي دې پر مخلوقاتو باندې د ترحم دوه ولونو په اړه بحث وکړي.

۱- د دې لوست حدیث شریف معنا کړئ.

۲- لاندې کلمې معنا کړئ.

- ۱- الرَّاحِمُونَ: ۲- اُرْحَمُوا: ۳- يَرْحَمِكُمْ: ۴- مَنْ فِي الْأَرْضِ:

۱- د ترحم او سهرپاڼې په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

۲- لاندې عبارات حفظ کړئ:

«الرَّاحِمُونَ، يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، اُرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ، يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ.»

کیمی خانی

ایم لوست

طهارت پاڪوالی

پاڪوالی ته نن په نری کی خانگري پاملرنه کیری ، پوهان تل خلکو ته دا سپارښته کوی چي خپل ځان او چاپیریال پاک وساتي.

نوطهارت او پاکی په اسلام کی څنگه ده ؟ او څه اهمیت لري؟

۱. د طهارت تعریف:

طهارت په لغت کی پاڪوالی ته وايي.

او د فقهاو په اصطلاح کی د بي اودسی او نجاست لري کول طهارت بلل کیري.

• یو زده کوونکی دی د لمانځه د شرطونو نومونه واخلي.

• بل زده کوونکی دی د دې جملي نه هغه شرطونه په گوته کړي چي د طهارت سره ارتباط لري.

۲. د طهارت مشروعیت: پیغمبر اکرم (ص) وايي: (الطَّهْرُ شَطْرُ الْإِيمَانِ) [مسلم]

ژباړه: نظافت د ایمان جز دی.

د حدیث شریف مفهوم دا دی چي طهارت په اسلام کی دومره اهمیت لري چي مستقيماً د ایمان سره رابطه لري ، نوکه څوک غواړي چي ایمان بي کامل شي باید د خپل ځان او چاپیریال نظافت ته ډیر پام وکړي.

۳. د طهارت یا پاڪوالی ډولونه:

طهارت یا پاڪوالی په دوه ډوله دی:

۱- حکمي پاڪوالی: د غطي (جنابت) او وړې بي اودسی- څخه پاڪوالی ته حکمي پاڪوالی وايي.

۲- حقيقي پاڪوالی: د نجاست څخه پاڪوالی ته حقيقي پاڪوالی وايي.

د پاڪوالي طريقه: له حکمي نجاست څخه پاڪوالی په غسل ، اودس او تیمم سره راځي ، خو له نجاست څخه پاڪوالی په پاكو او سوچه اوبو د هغه نجس ځای په سینځلو سره راځي.

- زده کورنکی دی پورتنی مطالب په انفرادی او یا گروهی شکل په سوال او جواب سره تکرار کری.

۴. بیت الخلا ته د تلو آداب: هغه څوک چې بیت الخلا یا فضای حاجت ته ځي باید لاندې آداب مراعات کړي:

- ۱- باید د خلکو له سترگو پناه شي.
- ۲- باید داسې ځای غوره کړي چې د بولو (میتازو) څاڅکي وروانه لوزي او ځان او لباس یې ککړ نه شي.
- ۳- بیت الخلا ته د ننوتلو څخه د مخه باید «اللهم اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنَ الخُبْثِ وَ الخَبَائِثِ» وایي.
- ۴- د حشراتو په سمورو کې باید بول ونه کړي.
- ۵- باید په لاره، ادیره ، سموري او د خلکو د ناستي په ځایونو کې فضای حاجت ونه شي.
- ۶- باید د فضای حاجت په وخت کې خبرې ونه شي.
- ۷- باید فضای حاجت د قبلي په لوري ونه شي.
- ۸- په ولاړو اوبو کې فضای حاجت ونه کړي.
- ۹- استنجاء یا (اودس وچول) باید په کېن لاس وشي.

- هر زده کورنکی دی دپوه ادب دحکمت یاگټي په هکله خپل نظر وروایي

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. طهارت تعریف کړئ.
۲. د طهارت د مشروعيیت دلیل وروایئ.
۳. طهارت په څو ډوله دی؟
۴. د بیت الخلا آداب بیان کړئ.

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

ویکیپیڈیا

نہم لوست

استنجاُ او نجاست

۱. **د استنجاُ تعریف:**
استنجاُ : له خپل مخصوص ځای څخه د نجاست پاکول استنجاہ بلل کېږي.
۲. **د استنجاُ وسایل:**
اوبه، لوطه، تیره، دتیناب کاغذ(او هر هغه شی چې ددې ځای نیولی شي) د استنجاہ له وسایلو څخه شمېرل کېږي.
استنجاہ په هډوکي، خوشبالي، طعام، سکاره، شیشه، د لیکلو کاغذ، وینبان، پنبه، توپه او د څارویو وېښتو باندې مکروه ده.
۳. **د استنجاُ حکم:**
 ۱. استنجاہ په عادي حالاتو کې (هغه وخت چې نجاست د خپل ځای څخه تجاوز نه وي کړی) سنت موکد ده.
 ۲. خو کله چې نجاست له خپل ځای څخه لږ تجاوز وکړي استنجاہ واجب ده، او که شا او خوا ځایو ته کډر شوي وي نو بیا یې ویتخل فرض دی.
 ۴. **د نجاست معنا:**
نجاست په لغت کې پلټي او ناپاکی ته وايي.
او د فقهاؤ په اصطلاح: هر هغه شی چې شریعت پلټ بللی وي نجاست گڼل کېږي.
 ۵. **د نجاست ډولونه:**
نجاست په دوه ډوله دی: حقيقي او حکمي:
حقيقي نجاست: هغه گندګي ده چې لمونځ ورسره نه صحیح کېږي.
حکمي نجاست: هغه دی چې د نجاست اثر او وجود څرګند نه وي، خو په حکمي او اعتباري ډول سره شریعت نجس گڼلی وي.
 ۶. **د حکمي نجاست ډولونه:**
حکمي نجاست په دوه ډوله دی:
 - ۱- لویه بې اودسي: هغه حالت ته وايي چې په انسان باندې غسل واجب وي، او لمونځ ورسره نه کېږي.
 - ۲- کوچنۍ بې اودسي: هغه حالت ته وايي چې پر انسان باندې یواځې اودس کول لازم وي.

- ۷- د حقيقي نجاست ډولونه:
- ۱- غلطيظه نجاست: هغه نجاست دی چې په قطعي دليل سره ثابته شوی وي، لکه: ويينه، خنزیر، د انسان بولي او غايطه مواد، د مردار شوي حيوان غوښه، او شراب.
 - ۲- سپک (خفيقه) نجاست: هغه دی چې نجاست يې په غير قطعي دليل سره ثابت شوی وي. لکه: د هغو حيواناتو بول چې غوښه يې خورل کېږي.

فعاليت

- ولي په بعضي شيانو استعلاء مکرره ده؟ په انفرادي يا گروپي شکل يې ځواب ورکړئ.
- ۸- د نجاست ټپل شوی اندازه:
- کله چې غلطيظ جامد نجاست د يوې شرعي روپۍ له مقدار څخه لږه اندازه (۱۲۵، ۳ گرامه) جامو ته ورسېږي لمونځ ورسره کېږي او که مايع وي له ورغوي څخه کمه اندازه (۶ سانتي) معاف ده.

- په خفيق (سپک) نجاست کې ټپل شوی مقدار په جامو کې له څلوروي برخي نه کمه پاک نه لري. او په بدن کې د غروي څلوروي اندازه کې څخه کمه معاف دی.
- خومسلمان بايد تل خپل کوشنن وکړي چې ځان او جاني يې پاکي وي، ځکه چې نظافت د ايمان جز دی. همدارنگه يې نظافتي انسان ته مخلفي صحي سټونزي پيدا کوي او په ټولنه کې خلک ورڅخه نفرت کوي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په مېتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:
- استعلاء، غلطيظه نجاست، خفيقه نجاست.
۲. لاندې شيانو ته مثال وړاياست:
- غلطيظه نجاست، خفيقه نجاست.

کورنۍ دنده

د ارزونې د برخي پرېستني په خپلو کتابچو کې د ځوابونو سره يو ځاي وليکئ.

ویرجی

لسم لوست

اودس

۱- د اوداسه تعریف:

د معینو اندامونو وینځل او مسخ کولو ته اودس وايي.

- د اودس د ګټو په هکله په انفرادي یا ګروپي شکل بحث وکړئ.

۲- د اوداسه حکم:

اودس کول د لمونځونو د ادا کولو لپاره فرض دی.

۳- د اوداسه فرایض:

د اوداسه فرایض څلور دي:

- ۱- د مسخ وینځل: د سر له وینځتو نه د زني تر لاندیني-برخي پورې، او د یو غوږ له نړۍ څخه د بل غوږ تر نړۍ پورې.
- ۲- د لاسونو پریمینځل د څنګلو سره.
- ۳- د سر د څلورې برخې مسحه کول.
- ۴- د پښو مینځل د بنسګرو سره.
- ۴- د اوداسه ستنونه:
 - ۱- نیت کول.
 - ۲- د اوداسه په پیل کې د "بسم الله الرحمن الرحيم" ویل.
 - ۳- درې ځله د لاسونو مینځل تر سر وندونو پورې.
 - ۴- درې ځلي د خولي پریمینځل. (مضمضه).
 - ۵- درې ځلي د یوزې پریمینځل. (استنشاق).

- ۱- مسواک وهل.
- ۷- د بيري خلا لول.
- ۸- د گوتو خلا لول.

- ۹- د مخ او لاسونو او پښو دري ځلي پرېمېنځل.
- ۱۰- په ټول سر باندې مسحه کول.
- ۱۱- د غوږونو شا او مخ په نويو او نو مسحه کول.
- ۱۲- لومړی د ښي غړو ويښل. (تيمن)
- ۱۳- اوداسه کي ترتيب مراعتول.
- ۱۴- پرله پسې د اندامونو مېنځل.
- ۱۵- د مېنځلو په وخت کي د اندامونو مېنل.
- ۵- **د اوداسه آداب (مستحبات):**

د اوداسه آداب په لاندې ډول سره دي:

۱. د اوداسه په وخت کي نسبتاً په جک ځای کېناستل ، چي جابې يې لمدې نشي.
۲. د اوداسه په وخت له خلکو سره خبرې نه کول.
۳. په اودس کي له بل چا نه مرسته نه غوښتل. (مگر دا چي عذر ولري)
۴. که گوتمه يې په گوته کړي وي د هغې خوځول. چي ورلاندې ځای يې ښه پاک شي.
۵. په ښي لاس د خولي پرېمېنځل او په چپ لاس د پوزي پرېمېنځل.

- ستاسو له ټولگيو الو څخه دې درې تنه داسې اودس وکړي چي فرضونه ، سنتونه او ادا ب زده کوونکو ته پکې عملاً وښايي.
- ۶- ۵ **اوداسه مکروهات:**
- ۰ د اوداسه د سنتو او يا د آدابو ترک کول.

۷- د اوداسه ماتونکي:

اودس په لاندې شیانو ماتېږي:

۱. له بدن نه د بولو، باد او غايطه موادو په خارجېدلو سره.
۲. د بدن نه د وينې او زوي خارجېدل.
۳. په وکه خوله قې کول.
۴. بې هوشي.
۵. لېوښتوب.
۶. نېشه کېدل (د نېشه يي موادو استعمال)
۷. په لمانځه کې په زوره (قهره) خنډل.
۸. په اړخ او يا ډوډه خوب کول. (هغه خوب چې د اودس د ماتېدو امکان په کې وي)

فعاليت

- د اوداسه د ماتونکو په هکله دې زده کوونکي يو ډبل نه په گروپي توگه پرېښتي وکړي.

ارزونه

۱. د اوداسه فرايض بيان کړئ.
۲. د اوداسه ستونزه بيان کړئ.
۳. د اوداسه آداب په لنډ ډول بيان کړئ.
۴. د اوداسه مکروهات په لنډه توگه وروايسئ.
۵. د اوداسه ماتونکي بيان کړئ.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکي دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه وليکي.

وی پښتانه

بیولسم لوست

تیمم

۱- د تیمم تعریف:

تیمم په لغت کې قصد، عزم او ارادې ته وايي.

او په اصطلاح کې یې مخصوصه طریقه په پاکو خاورو باندې (د طهارت په نیت)، د مخ او لاسونو مسحه کولو ته تیمم وايي.

۲- د تیمم د روا کېدو عذرونه:

په لاندې عذرونو سره تیمم روا کېږي:

۱. د اوبو نشتوالي یا کم والي: کله چې اوبه نه وي او یا دومره کمې وي که په هغې اودس وشي نو د ځکلو او پخلي لپاره بیا کفایت نه کوي نو په داسې حالت کې تیمم روا دی.
 ۲. د اوبو لرې والي: د یوه میل په اندازه لرې والي، ځکه یو میل تگ کې تکلیف دی، خو که دده هماغسې لاره وي نو بیا دې لمونځ لږ وروسته کړي او هلته دې اودس وکړي.
 ۳. مریضي: داسې مریضي چې اودس ورته زیان رسوي.
 ۴. ډار او خوف: د دښمن او یا د وحشي حیواناتو نه ډار.
 ۵. بند تگ: څوک داسې ځای کې بندي وي چې د اوداسه اجازه ورته نه ورکول کېږي.
 ۶. د اوبو د اخیستلو وسه نه درلودل: که اوبه یوازې په اخیستلو(پیرودلو) پیدا کېدلې، خو د انسان سره مالي توان موجود نه وي.
 ۷. د جازبي دلمانځې د اداکولو لپاره (د هغه چا لپاره چې ناڅاپه راپېښ شي او جنازه تیاره وي).
 ۸. د اوبو د استعمال توان ونه لري: لکه هغه څوک چې د څاه سره ولاړ وي خو رسی نه وي چې اوبه ورباندې راوباسي.
 ۳. **د تیمم کولو طریقه:**
- په پاکو خاورو باندې دوه ځله د لاسونو وهل چې یو ځل به یې وروسته د ځنډ وهلو په مخ او دویم ځل به یې تر ځنګلو پورې په لاسونو باندې راکاږي.
۴. **د تیمم شړطونه:**
 - ۱- د تیمم لپاره نیت کول.
 - ۲- د تیمم له پاره د روا کولو څخه د یو عذر موجود نیت.
 - ۳- تیمم باید په پاکه خاوره باندې وشي.
 - ۴- په ټول مخ او لاسونو باندې تر ځنګلو پورې د مسحې لاس راکشول.
 - ۵- ټوله پنجه او یا د پنبجې اکثره برخه دوه ځلي په ځمکه وهل.

۵- د تیمم ماتونکی:

- ۱- هر شی چې اودس او غسل ماتوي هغه تیمم هم ماتوي.
- ۲- کله چې هغه عذرورنه له منځه ولاړ شي چې د تیمم کول يې رواکړي وه، لکه: د اوبو پیدا کېدل.

۶- په موزو باندي مسحه کول:

د مسحي کولو معنا:

مسحه په لغت کې په یو شی باندي لاس راگښتلو ته وايي. او مسحه په اصطلاح کې په خاصو موزو په خاصه توگه د لمدو لاسونو رابنګل مسحه بلل کېږي.

۷- په موزو باندي د مسحي د جواز شرطونه:

- ۱- د موزو اغوستل په اوداسه سره.
- ۲- موزي بايد دگرځېدلو قابليت ولري.
- ۳- ښکړي بايد په موزو کې پټ وي.
- ۴- موزي بايد روغي وي او د درې گوتو نه زياتې څېرې نه وي.
- ۸- په موزي باندي د مسحي موده:
- ۱- د مقیم لپاره د مسحي کولو موده يوه شپه او ورځ ده.
- ۲- د مسافر لپاره د مسحي موده درې ورځې او درې شپې ده.
- ۹- د موزي د مسحي ماتونکی:
- ۱- هر هغه شی چې اودس ماتوي هغه د موزو مسحه هم ماتوي. (بیا به پښې د اودس کولو نه وروسته مسحه کوي)
- ۲- جنابت او ددي په شان نور لکه حیض او نفاس. (بیا به پښې مینځي)
- ۳- د یوې او یا دواړو موزو ویستل.
- ۴- د پښې اکثره برخه لمدیدل.
- ۵- د مسحي ټاکل شوي موده تیریدل.
- ۶- د درې گوتو په اندازه د موزي شکېدل.

فعالیت

- په عملي ډول دې یو زده کوونکی تیمم او په موزو باندي مسحه وکړي.

۱۰- په پټیو باندي مسحه کول:

د پټی معنا: هر هغه شی چې په مات او زخمي غړي د رغولو لپاره ایښودل کېږي پټی ورته وايي.

۱- په پټۍ باندې د مسحي حکم:

په پټۍ باندې مسحه کول واجب دي.

۱-۲ په پټۍ باندې د مسحي شرطونه:

- په پټۍ باندې د مسحي کولو لپاره علماؤ لاندې شرطونه ايښي دي:
۱. د زخمي او يا ژوبل شوي ځای وينځل به ناشونی وي.
 ۲. ژوبل شوي ځای ته به اوبه رسېدل او مينځل ضرر رسوي.
 ۳. له اړتيا نه زياتې اندازه ځای باندې پټۍ نه لگول.
۱۳. د پټۍ د مسحي ماتوونکي:
- د پټۍ مسحه په دوو حالتونو کې ماتېږي:**
۱. د پټۍ غورځېدل او لرې کول. (بيا به هغه ځای روښخي)
 ۲. د اودس ماتېدل. (بيا به هغه ځای مسح کوي)

فعاليت

- زده کوونکي دې پورټي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په مښود سره تکرار کړي.

ارزونه

- ۱- د تيمم لغوي او اصطلاحي معنا بيان کړئ؟
- ۲- په موزو باندې مسحه کول تعريف کړئ او مسحه په لغت کې څه ته وايي؟
- ۳- د پټۍ مسحه کولو حکم څه دی؟
- ۴- د موزو د مسحي موده د مقیم او مسافر لپاره څومره ده بيان يې کړئ؟
- ۵- د تيمم د رواوالي سببونه کوم دي، بيان يې کړئ؟
- ۶- د تيمم د صحت شرطونه ذکر کړئ؟

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورټيو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه وليکي.

صلاة لمانځه

۱- د صلاة (لمانځه) تعريف:

صلاة په لغت کې دعا ته ويل کېږي.

او په اصطلاح کې: عبارت دی له مخصوصو افعالو او افعالو، چې په تکبير سره شروع کېږي او په سلام باندې ختمېږي.

۲- د لمانځه ځينې ځانګړتياوې: (۱)

- ۱- لمانځه پاکې ده.
- ۲- لمانځه د انسان د دعا دقېلېدلو نېټه وخت دی.
- ۳- لمانځه د خدای سره د انسان راز او نیاز دی.
- ۴- لمانځه له فحشاو اوله منکراتو څخه انسان ژغوري.
- ۵- لمانځه تقوا ده.
- ۶- لمانځه د نورو مسلمانانو سره د وروړګلوۍ نېټه رابطه ده.
- ۷- لمانځه دانسان په منځ کې نور او رڼا پيدا کوي.
- ۸- لمانځه انسان ته نښکين او اطمینان ورکوي.
- ۹- لمانځه دانسان صحت ساتي.
- ۱۰- لمانځه د انسان مشکلات آسانه کوي.
- ۱۱- لمانځه انسان د نېټه فاسيل خاوند کوي.
- ۱۲- لمانځه د خدای سره دانسان وعده ده چې نېټه به کوي او بد به نه کوي.

(۱) دلمانځه ځانګړتياوې اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي

۱۳- لمونځ تواضع ده.

۱۴- لمونځ انسان ته وقار، درذښت او دخلکو احترام ورپه برخه کوي.

۱۵- لمونځ انسان د وخت ارزښت ته متوجه کوي.

۱۶- لمونځ د توبې او خداي ته د سراجعي ښه وخت دی.

۱۷- لمونځ دخداي د ذکر ښه طريقه ده.

۱۸- لمونځ دخداي مرسته انسان ته ورپه برخه کوي.

۱۹- لمونځ د مخلوق او خالق تر منځ يو ښکلی او په ځای انځور انځوروي.

۳- د لمانځه د پرېښودو حکم:

۱- د لمانځه له فرضيت نه انکار کفر دی.

۲- د سستی او لټې له امله دلمونځ نه کول فسق دی.

۴- د لمانځه وختونه:

په احاديثو کې د لمانځه وختونه، معلوم او ټاکل شوي چې تفصيل يې په لاندې ډول دی:

۱- د سهار د لمانځه وخت: د رښتيني سبا راختلو څخه پيل او په لمر ختلو سره پای ته رسېږي.

رښتونی سبا: کله چې سپینوالی عرضاً د آسمان په گناړو کې خپور شي رښتونی سبا بلل کېږي.

۲- د ماسپښین وخت: پیل يې د لمر له زوال څخه او کله چې د هر شي سپوری د خپلې اندازې دوه برابره شي (پرته د زوال له ماسپښین وخت پای ته رسېږي.

۳- د مازیگر د لمانځه وخت: پیل يې د ماسپښین وخت له پای څخه او کله چې لمر ډوب شي د مازیگر وخت ختمېږي.

۴- د مابڼام د لمانځه وخت: کله چې لمر دوب شي د مابڼام وخت پیلېږي، او چې شفق (هغه سره رڼا چې د ورځې په پای کې په افق کې بېکارې) ورکه شي د مابڼام وخت پای ته رسېږي.

۵- د ماسخوتن د لمانځه وخت: د ماسخوتن د لمانځه وخت د شفق له دویږدو څخه پیل او د سبا په ختلو باندې پای ته رسېږي.

۵- مکروه وختونه:

په لاندې دريو وختونو کې لمونځ کول منع شوي دي:

- ۱- د لمر ختلو په وخت کې لمونځ کول روا نه دی .
- ۲- د زوال په وخت کې لمونځ کول روا نه دی.
- ۳- د لمر سترګه چې کله زېره شي د لمر تر دویږدو پورې د همېغې ورځې د مازديګر د لمانځه نه پرته بل لمونځ روا نه دی.

مسئله:

وروسته د سهار لمانځه نه تر لمر ختلو پورې او د مازيګر لمانځه څخه تر غروب پورې نقل لمونځ مکروه دی خو قضایې لمونځونه، د تلاوت سجده او د جنازې لمونځ کول (چې همدې وخت کې حاضر شي) مکروه نه دی.

۲- په لاندې وختونو کې د نقلونو کول مکروه دي:

- ۱- د سبا ختلو نه وروسته د سهار له سنتو پرته نور نقلونه کول مکروه دي.
- ۲- د مابڼام لمانځه څخه مخکې د نقلونو کول مکروه دي.
- ۳- کله چې خطیب د جمعي يا اختر خطبه وايي د نقلونو کول مکروه دي.
- ۴- د اخرونو لمونځ څخه وړاندې او وروسته نقل کول مکروه دي.
- ۵- کله چې د جماعت لمونځ ولاړ وي د نقلونو کول مکروه دي.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او جواب په مېتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- ۱- لمونځ تعريف کړئ.
- ۲- د لمانځه لس ځانگړتياوي بيان کړئ.
- ۳- د لمانځه وختونه کوم دي؟
- ۴- د لمانځه سکروه وختونه کوم دي؟ په مختصره توگه يې بيان کړئ.
- ۵- په کومو وختونو کې نقل کول سکروه دي؟

کورنۍ دنده

پورتنې سوالونه په خپلو کورونو کې حل او په خپلو کتابجو کې يې وليکنئ.

اذان او اقامت

۱- د اذان تعريف:

اذان په لغت کې اعلان ته وايي.
او د ققهاو په اصطلاح کې د لمانځه لپاره په مخصوصو الفاظو سره اعلان کول اذان بلل کېږي.

۲- د اذان حکم:

اذان د پنځه وخته لمونځونو او د جمعي لمانځه لپاره موکد سنت دی، د نورو لمونځونو (د اخترنو، ستو، نفلونو، استسقاء، خسوف، او کسوف) لپاره مشروع نه دی.

۳- په اذان او اقامت کې بايد لاندې شيان په نظر کې ونيول شي:

- ۱- بايد اذان او اقامت د وخت داخلیدلو نه وروسته وي.
- ۲- اذان او اقامت بايد په عربي ژبه وشي.
- ۳- د اذان او اقامت الفاظ او کلمات بايد پرله پسي او په ترتيب سره وويل شي.
- ۴- اذان بايد په لوړ آواز سره وشي ترڅو نور خلک يې واورې.
- ۵- مؤذن بايد مسلمان ، اوعاقل وي.

۴- د اذان الفاظ:

اللَّهُ أَكْبَرُ	اللَّهُ أَكْبَرُ
اللَّهُ أَكْبَرُ	اللَّهُ أَكْبَرُ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ	أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ	حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ	حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
اللَّهُ أَكْبَرُ	اللَّهُ أَكْبَرُ
اللَّهُ أَكْبَرُ	اللَّهُ أَكْبَرُ
لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

يادونه:

- د سهار د لمانځه لپاره د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» ترجملي وروسته د «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ» عبارت دوه ځله ويل كېږي.
- د اقامت په وخت كې همدغه كلمات ويل كېږي، يوازې د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» د كلمې نه وروسته دوه ځله د «قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ» لفظونه ويل كېږي.

فعاليت

- يو زده كورونكى دې په ټولگي كې اذان او بل زده كورونكى دې اقامت په داسې آواز سره ووايي چې د نورو ټولگيو مزاحمت پرې ونه شي، بيا دې بنوونكى او نور زده كورونكى دې خپلې ملاحظې ووايي.

۵- د اذان او اقامت سنتونه:

په اذان کې اوه شیان سنت دي:

- ۱- مؤذن باید صالح، امین او د لمانځه وختونه وپېژني.
- ۲- مؤذن ته بنایي د اذان کولو پر مهال اودس لرونکی وي.
- ۳- مؤذن به اذان په ولاړه کوي.
- ۴- د اذان په وخت کې به د مؤذن مخ قبلي لور ته وي او د «حَيَّ عَلَي الصَّلَاةِ» ویلو په وخت کې به ښي خوا ته او د «حَيَّ عَلَي الفَّلَاحِ» ویلو په وخت کې به کمڼ لوري ته مخ اړوي.
- ۵- د اذان په وخت کې مؤذن باید خپلې گوتې په غورږنو کې کېږدي.
- ۶- مؤذن باید د ښه آواز لرونکی وي.
- ۷- مؤذن باید د اذان او اقامت ترمنځ فاصله راوړي، يعنې د اذان شخصه به څه وخت وروسته اقامت کوي.

۶- د اذان مکروهات:

- ۱- په اذان کې تلحین (د اذان کلمې یا حرکات بدلول، کمول یا زیاتول) مکروه دي.
- ۲- د جنابت په حال کې د اذان او اقامت کول مکروه تحریمي دي.
- ۳- د فاسق اذان مکروه دی.
- ۴- د غیر عاقل ماشوم له پاره اذان مکروه دی.
- ۵- د ښځې اذان مکروه دی.
- ۶- د اذان په وخت کې خبرې کول مکروه دي.
- ۷- د اذان نه وروسته د مؤذن وتل د جومات نه مکروه دي.

۷- د اقامت حکم:

اقامت د ټولو وختي، فرضي او فوري لمونځونو لپاره سنت دی. د اقامت الفاظ کت مست د آذان الفاظ دي، مگر د (حي علي الفلاح) د ويلو څخه به وروسته (قد قامت الصلاة) زياتوي او همدا راز ټول د آذان احکام د اقامت له پاره هم دي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په مښود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. آذان او اقامت تعريف کړئ.
۲. د آذان او اقامت حکم بيان کړئ او شرطونه يې کوم دي؟
۳. د آذان او اقامت سنتونه څو دي بيان يې کړئ؟
۴. د آذان مکروهات کوم دي په لنډه توگه يې بيان کړئ؟

کورني دنده

د پورتيو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د لمانځه شړطونه

۱- د لمانځه شړطونه په لاندي ډول دي:

۱. له حقيقي او حکمي نجاست څخه د ځان پاکوالي.
۲. د جامو پاکوالي له نجاست څخه.
۳. په پاکو جامو باندې د عورت پټول.
۴. قبلي ته مخ کول.
۵. د وخت داخليدل.
۶. لمانځه ته د داخليدو نيت کول په داسې ډول چې د تحريمي تکبير سره هېڅ فاصله ونه لري.
۷. د لمانځه د ځای پاکوالي.

مسئله:

۲- د هغه عورت اندازه چې پټول يې د لمانځه پاره ضروري دي عبارت دي له:

الف: د سړي عورت: د نامه له غوټې څخه تر زنگونو پورې، خو د زنگونو سترگه عورت ده او د نامه غوټې عورت نه ده.

ب: د **بڼځي عورت:** په لمانځه کې د بڼځي ټول بدن عورت دی مگر يوازې مخ، پنبجه او قدسونه يې عورت نه دي، يعنې د لمانځه په وخت کې به ټول بدن پټوي پرته له ذکر شمو ځايونو څخه.

مسئله:

که چېرې څوک د قبلي په لوري شکمن شي او نه پوهېږي چې کومې خوانه ده، نه څوک داسې پيدا کړي چې پوښتنه ورته وکړي، فکر دي وکړي وروسته له دې چې په هر لوري يې غالب گومان راغی هغه لوري ته دي لسمونځ وکړي همدا لوری د ده لپاره قبله ده.

۳- د لمانځه ارکان او فرضونه:

- ۱- د تکبير تحریمه ويل.
- ۲- په لمانځه کې درېدل.
- ۳- د قرائت لوستل که يو آيت هم وي.
- ۴- رکوع کول.
- ۵- سجده کول.
- ۶- د تشهد په اندازه وروستی قعدہ.

۴- د لمانځه د فرضونو حکم:

د فرایضو ادا کول په لمانځه کې حتمي او ضروري دي، که چېرې یې څوک قصداً یا په هیره پرېږدي لمانځه یې نه صحیح کېږي او بېرته به خپل لمانځه راڅخوي، همدا راز د فرضو پرېښودل د سهوي د سجدي په کولو نه جبره کېږي.

- زده کوونکي دي پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي .

۱. د لمانځه شرطونه څو دي بیان یې کړئ؟
۲. د لمانځه ارکان څو دي بیان یې کړئ؟
۳. که څوک یو فرض له فرائضو څخه په لمانځه کې پرېږدي، نو حکم یې څه دی؟

پورتنيو پرېښتنو ته په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ځوابونه وليکئ.

د لمانځه واجبات او ستونځه

۱- د لمانځه واجبات:

۱. د فاتحي يعني الحمد لله لوستل.
۲. په وکړو رکعتونو کې د فاتحي له سمورت سره د يو بل سمورت او يا درې آيتونو يو ځای کول.
۳. په جهري لمونځونو کې (د امام لپاره) په جهر سره قرائت او په خفيه لمونځونو کې په خفيه قرائت.
۴. د الحمد لله لوستل د سمورت له لوستلو څخه مخکې.
۵. د هر رکړ، اداء کول په آرام او اطمينان سره.
۶. د دوو رکعتونو نه وروسته کيناستل (لومړۍ قعده).
۷. په اوله او دوهمه قعده کې د تشهد لوستل.
۸. په ارکانوکې د ترتيب مراعاتول.
۹. په وتر لمانځه کې د قنوت دعاء لوستل.
۱۰. د دوو لومړيو رکعتونو تعينول د قرائت لپاره (په څلور رکعتي اودرې رکعتي فرضي لمونځونو کې).
۱۱. د اختر په لمانځه کې د زوايدو (اضافي) تکبيرونو ويل.

۲. د واجباتو د پرېښودلو حکم:

که په لمانځه کې يو واجب قصدا پرېښودل شي، لمونځ به بيرته راکړځوي. او که سهوا ترک شي سجده سهوه لازمه يري.

۳. د لمانځه سنتونه:

په لمانځه کې لاندې شیان سنت دي:

- ۱- د نارینه لپاره په تکبیر تحریمه کې د غوږونو تر برابری، او د ښځو له پاره د اوبو تر برابری د لاسونو پورته کول.
- ۲- د تکبیر تحریمه څخه وروسته د ثناء ویل.
- ۳- په لومړي رکعت کې د «اعوذ بالله من الشيطان الرجيم» ویل.
- ۴- د (بسم الله الرحمن الرحيم) ویل.
- ۵- د فاتحې نه وروسته د (آمین) ویل.
- ۶- د رکوع نه وروسته د (سمع الله لمن حمده) ویل د امام لپاره.
- ۷- د (سمع الله لمن حمده) څخه وروسته د (ربنا ولاک الحمد) ویل د مقتدي لپاره.
- ۸- هر رکن ته د انتقالیدو لپاره د تکبیر (الله اکبر) ویل.
- ۹- په رکوع کې د (سبحان ربی العظیم) او په سجده کې د (سبحان ربی الاعلی) ویل.
- ۱۰- په رکوع کې د زنگونو د سترگو په سر، د لاسونو ایښودل چې گوټي یې پراخه نیولې وي، یعنې په عادي حالت د لاسونو ایښودل.
- ۱۱- د ښي پښې ودرول او د چپي پښې غوړول په دواړو قعدو او د دواړو سجدهو په منځ ناسته (جلسه) کې ورباندې کېناستل.
- ۱۲- د (أشهد أن لا إله إلا الله) په وخت کې د شهادت گوټي پورته کول او د (لا اله الا الله) په ویلو سره ښکته کول.
- ۱۳- د کېناستلو په وخت کې لاسونه په زنگونو باندې ایښودل.
- ۱۴- د فرضو په دوه وروستیو رکعتونو کې د (الحمد لله...) لوستل سنت دي.
- ۱۵- د امام له لوري د انتقالیدو تکبیرونه، سمع الله لمن حمده او سلام لفظ په لوړ آواز سره ویل.

۱۶- په وروستی ناسته (قعهه) کې درود ویل.

۱۷- د درود نه وروسته د ماثوري (قرآني او مسنونه) دعاء لوستل. لکه: (ربنا آتنا فی الدنيا حسنة و فی الآخرة حسنة و قنا عذاب النار).

۱۸- د سلام گرځولو په وخت کې ښي او کښي لور ته د سر ګرځول.

۱۹- کله چې امام سلام اروي بايد مقتديان په نيت کې ونيسي چې زما سلام په دوی، ساتونکو (حفظه) ملايکو او د جناتو په صالحو بندگانو باندې دی.

۲۰- کله چې مقتدي سلام ګرځوي په نيت کې به هغه خلک نيسي چې کوم د سلام لور ته وي.

۲۱- مقتدي به د سلام ګرځولو په وخت کې په امام باندې هم د سلام اچولو نيت کوي چې کوم لور ته واقع وي او که په امام پسي ولاړ وي په دواړو سلامونو کې به په امام د سلام اچولو نيت کوي.

۲۲- که چېرې يو څوک يوازي لمونځ کوي د سلام اچولو په وخت به په ساتونکو (حفظه) ملايکو د سلام اچولو نيت کوي.

- يو زده کوونکی دې د لمانځه واجبات د نورو زده کوونکو په وړاندې په عملي ډول بيان کړي.

- لومړی: لاندې پوښتني ځواب کړئ:
 - ۱- د لمانځه له واجباتو څخه د يو واجب پاتې کېدل څه حکم لري؟
 - ۲- د لمانځه سنتونه څو دي؟ پنځه يې بيان کړئ.

۳ د لمانځه واجبات بيان کړی.

• دویم: صحیح جملي له (ص) ښي او غلطې جملي له (غ) ښي سره کېږدی.

- ۱- په وټرو کې د قنوت دعاء د لمانځه له واجباتو څخه ده. ()
- ۲- د آسین، اعوذ بالله، بسم الله او سمع الله لمن حمده ویل د لمانځه ستونه دي. ()

کورني- دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د لمانځه د ادا کولو طريقه

۱. د لمانځه د کولو طريقه په لاندې ډول ده:

- ۱- لمونځ کوونکی باید د لمانځه د پیل پر مهال لاسونه د غوږونو د لاندینو څنډو سره برابر کړي.
- ۲- بیا دې خپل بڼې لاس په چپ لاس د نامه لاندې کېږدي، بیا دې ثناء (سبحانک اللهم و بحمدک و تبارک اسمک و تعالی جاک ولا اله غیرک) ووايي.
- ۳- د ثناء ویلو نه وروسته دې (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) ووايي. (چې د ثناء، اعوذ بالله او بسم الله ویل په پټ آواز سره دي او مقتدای به اعوذ بالله او بسم الله نه وایي که چیرته لمونځ جماعت سره و).
 ۴- (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۱۰ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۱۱ مَلِكٌ يَوْمَ الدِّينِ ۱۲) آیات تَعْبُدُ وَإِيَّاكَ فَسْتَعِيرْتُ ۱۳ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۱۴ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۱۵) دې ووايي.
- ۵- په پټه سره دې (آمین) ووايي.
- ۶- وروسته د قرآن کریم یو سورت او یا درې آیتونه تلاوت کړي.
- ۷- د سورت د تلاوت کولو نه وروسته دې په تکبیر (الله اکبر) ویلو سره رکوع ته تیږت شي.
- ۸- په رکوع کې به په پښویو باندې ولاړ حالت کې لاسونه د زنګونونو په سترگو په داسې حال کې کېږدي چې گوتې یې پراخه عادي نیولې، شا یې غوړولې او سر به یې نه ښکته وي نه پورته رکوع به وکړی.
- ۹- په رکوع کې دې درې ځله تسبیح (سبحان ربی العظیم) ووايي.

۱۰- کله چي د رکوع څخه سر را اوچت کړي نو لومړی دې (سمع الله لمن حمده) ووايي، او بيا دې (ربنا ولک الحمد) ووايي.

مسأله:

د جماعت په لمانځه کي دې امام (سمع الله لمن حمده) ووايي، او مقتدي به يوازې (ربنا ولک الحمد) ووايي.

۱۱- د (ربنا ولک الحمد) ويلو نه وروسته دې لمونځ کوونکی لږه شېبه په مطنن ډول نېغ ودرېږي، بيا به سجدي ته د ټيټيدو پر مهال د تکبير (الله اکبر) په ويلو سره ټيټ شي، لومړی دې زنگونونه، بيا لاسونه په داسي حال کي چي گوتې يې مځايځ قبلي ته وي، بيا پوزه او ورپسې تندي په ځمکه کېږدي او په هره سجده کي دې درې ځله (سبحان ربی الاعلی) ووايي. د سجدي پر مهال بايد څنگلي له زنگونو او ورنونه له گېلې نه لرې کړي او د پښو د گوتو سروته به د قبلي لور ته کوي، داسي چي له ځمکي څخه به پورته نه وي.

۱۲- بيا دې په تکبير ويلو سره سم له سجدي څخه سر راپورته کړي او په مطنن ډول سره دې لاسونه د زنگونو سترگو سره برابري کېږدي، په داسي حال کي چي ټيټې پښه يې ولاړه او کيڼه پښه يې ځملولې وي گڼبڼي.

۱۳- د لرې شېبې دې نه وروسته دې دويمې سجدي ته ولاړ شي، او درې ځله دې تسبیح (سبحان ربی الاعلی) ووايي.

۱۴- د دويمې سجدي نه وروسته دې په تکبير (الله اکبر) ويلو سره په داسي حال ودرېږي چي لومړی يې سر، بيا لاسونه ورپسې زنگونو را اوچت کړي، لمونځ کوونکی دې لاسونه په ځمکه نه لگوي او په مستقيم ډول دې دوهم رکعت ته پورته شي.

۱۵- دويم رکعت دې هم د لومړي رکعت په څېر اداء کړي، (لاسونه دې خوبونو ته نه پورته کوي، ثناء او اعوذ بالله به هم نه وایي، نور پاتې رکعتونه

يووازي په بسم الله الرحمن الرحيم سره پيلېږي).

۱۶- کله چې لمونځ کونکي د دوهم رکعت له سجدي څخه خلاص شوه نو بيا دې د لاسونو ګوتې خپرې د زنگونو د سترګو سره برابري کېږدي، (داسې چې ښي لاس يې په ښي زنگون او کښي لاس يې په کښي زنگون کېښودل شوی وي، له بلې خوا ښي پښه ولاړه او کښه پښه يې څمولي وي او پرې ناست وي او بيا دې (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) ووايي.

۱۷- که چېرې لمونځ دوه رکعته وي بيا دې درود شريف (اللهم صل على محمد و على آل محمد كما صليت على ابراهيم و على آل ابراهيم انك حميد مجيد، اللهم بارك على محمد و على آل محمد كما باركت على ابراهيم و على آل ابراهيم انك حميد مجيد) او ماثوره دعا (ربنا آتانا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقتنا عذاب النار) تر ويلو وروسته سلام وگرځوي. ۱۸- که چېرې لمونځ درې رکعتيزه وي بيا د دريم رکعت له دويمې سجدي وروسته تشهد، درود، او دعا ويلو وروسته سلام وگرځوي.

۱۹- که څلور رکعتيز وي، بيا دې د څلورم رکعت له دويمې سجدي وروسته همدا پورتنی عمل ترسره کړي.

۲. د سړي او ښځې د لمانځه ترمنځ توپيرونه:

د ښځې لمونځ د سړي له لمانځه نه په لاندینو شیانو کې توپير لري:

۱- ښځه به د تکبير تحریمه په وخت کې لاسونه تر اوږو پورته کوي، او سړی د غوږو تر څنډې پورې.

۲- ښځه به د ولاړې په وخت لاسونه سيني سره نيسي، او سړی يې تر نامه لاندې.

- ۳- په سجده کې به ښځه څنگلې د زنگنونو سره ښېلوي، نارينه به يې جلا کوي.
- ۴- په سجده کې به ښځه خپته له ورنونو سره ښېلوي او سړی يې جلا کوي.
- ۵- د لمانځه په ټولو ناستو کې ښځه دواړه پښې ښې طرف ته باسي او په ځمکه کېږي.
- ۶- ښځه به د سجدي په وخت کې څنگلې له ځمکې سره لگوي.

فعاليت

- يو زده کوونکی دې عملاً دوه رکعتيز لمونځ د خپلو ملگرو په وړاندې ادا کړي. ښوونکی او نور زده کوونکي دې خپلې ملاحظې په آخر کې وړاندې کړي.

ارزونه

- ۱- لاندې پوښتنو ته ځواب وړاياست:
 - أ. د ثنا دعا کومه ده او له دې څخه وروسته به لمونځ کوونکی څه وايي؟
 - ب. د (ولا الضالين) نه وروسته کومه کلمه پته تکرارېږي؟
 - ج. (سمع الله لمن حمده) او (ربنا ولاک الحمد) په کوم ځای کې ويل کېږي؟
- ۲- د انتقالو تکبېرونه وړاياست.

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

وٽرو او سنت لمونڃونه

۱. د وٽرو د لمانځه حکم:
د وٽرو لمونځ د امام ابوحنيفه رحمه الله عليه په نظر واجب دی، لکه څرنگه چې د اخترونو لمونځ دی، او د يارانو په نظر موکد سنت دی.
۲. د وٽرو د لمانځه مقدار:
د وٽرو لمونځ درې رکعتنه دی.
۳. د وٽرو د لمانځه وخت:
د وٽرو لمونځ د ماسخوتن له لمانځه څخه وروسته ادا کېږي.
۴. د وٽرو لمونځ کي قرائت:
د وٽرو په ټولو رکعتونو کي د قرائت لوستل لازم دي.
۵. د قنوت ويل:
له رکوع څخه مخکي د وٽرو په درېم رکعت کي د قنوت دعا ويل کېږي:
د قنوت دعا:
اللَّهُمَّ اِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَتُوْمِنُ بِكَ وَتَوَكَّلُ عَلَیْكَ وَتُنْتَبِیْ عَلَیْكَ الْاٰخِرَ . وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ
وَیَخْلَعُ وَتُزَكُّكَ مِنْ یَفْجُرُكَ . اللَّهُمَّ اِیَّاكَ تَعْبُدُ وَلَا تُصَلِّیْ وَنَسْجُدُ وَرَاٰیكَ نَسْعَى . وَنَحْفِدُ وَنُرْجُو
رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحَقٌ .
۶. سنت لمونځونه:
سنت په دوه ډوله دی یو ته موکد سنت او بل ته غیر موکد یعنې مندوب وايي.
۷. موکد سنت:
هغه دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې هميشه والی کړی، خو کله کله يې د دې لپاره پرېښي چې د فرضو گومان پرې ونه شي.
۸. غیر موکد سنت (مندوب):
هغه سنت دی چې رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کله کړي او کله پرېښي وي.

د موگدو سونتونو وختونه:

ټول موگد سونت دولس رکعته دي چي د وختونو ترتيب يي په لاندې ډول دی:

۱-د سهار له فرضو څخه مخکي دوه رکعته، او په کولو يي ډېر ټاکنېد شوی دی.
۲- د ماسپينين له فرضو څخه مخکي څلور رکعته لمونځ په يو سلام سره. (او يا هم د جمعي لمانځه څخه مخکي).

۳-د ماسپينين له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

۴- د مابنام له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

۵-د ماخوستن له فرضو څخه وروسته او د وتر وڅخه مخکي دوه رکعته.

۶- د جمعي له لمانځه څخه وروسته څلور رکعته په يو سلام اداء کول.

۹. د غير موگدو سنتو وختونه:

د غير موگد سونتونو وختونه په لاندې ډول دي:

۱- د ماسپينين له دوه رکعته سنتو سره نور دوه رکعته يو ځای کول.

۲- د مازديگر له فرضو څخه مخکي څلور رکعته.

۳- د ماخوستن له فرضو څخه وروسته څلور رکعته علاوه د هغه موگدو سنتو څخه.

۴- د مابنام له فرضو څخه وروسته شپږ رکعته.

ارزونه

۱- د وتر و د لمانځه حکم څه دی؟

۲- د وترو لمونځ څه وخت اداء کېږي؟

۳- د قنود دعا وړايست.

۴- غير موگد سنتونه کوم دي؟

کورني دنده

د موگدو او غير موگدو سنتو وختونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د تراويح لمونځ او قضايي لمونځونه

۱. د تراويح لمونځ: د تراويحو لمونځ د ښځو او سپرو لپاره موگد سنت دی، ځکه چې نبي اکرم صلی الله علیه وسلم او راشده خلفاوو پرې هميشه والی کړی. جماعت کول هم پکې سنت دی. مسأله: نقل په پيل باندي لازمه بري، بناء گله چې چا پرې پيل وکړ او بيا نې پرېښود يعني فاسد يې کړ وروسته به يې قضاء راوړي.
۲. د تراويحو د لمانځه وخت: د تراويحو لمونځ د ماخوستن لمانځه څخه وروسته او د وترو څخه وړاندي اداء کېږي.
۳. د تراويحو د رکعتونو شمېر: تراويح شل رکعته دي، دوه دوه رکعته په يو نيت او سلام اداء کېږي، او بيا د هرو څلورو رکعتو وروسته يوڅه ناسته کېږي، يعني په لسو سلامو شل رکعته تراويح پوره کېږي، بيا له دې څخه وروسته د وترو لمونځ هم په جماعت سره اداء کېږي. ياده دې وي چې پرته د روژې له مياشتې څخه به نورو مياشتو کې وتر په جماعت سره نه اداء کېږي.
۴. قضايي يا فوتي لمونځونه: کله چې له چا څخه لمونځ قضاء شي هر وخت چې فرصت ومومي بايد قضايي راوړي مگر په هغه درې وختونو کې دې نه کوي له گومو څخه چې د لمانځه کولو څخه منعه راغلي ده.
۵. د قضايي لمونځونو د ادا کولو کيفيت: په قضايي لمونځونو کې ترتيب واجب دی. کله چې له چا څخه د شپږو لمونځونو څخه لږ لمونځونه قضاء شوي وي، دا سرې د ترتيب خاوند دی، فقهاء کرام وايي د ترتيب په خاوند د ترتيب مراعتول واجب دی، د ترتيب معنا داده چې قضايي لمونځونه به د وختي لمونځ نه مخکې کوي، او بيا به د قضايي ترمنځ هم ترتيب مراعتوي يعني کوم لمونځ چې ترې مخکې قضاء شوی وي هغه به وړاندي کوي.

۶. هغه شيان چي ترتيب پري ساقطيري:
- ۱- کله چي قضايي لمونځونه پرته له ورترو څخه شپږو ته ورسېږي.
 - ۲- کله چي له سړي څخه قضايي لمونځونه هېر شي.
 - ۳- کله چي وخت تنگ وي او دواړه (وختي او قضايي لمونځونه) نه ادا کېږي.

زده کوونکي دي پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په مېتود سره تکرار کړي.

۱- لاندې پوښتني ځواب کړئ:

- أ. د ورترو او تراويحو لمونځونه څه حکم لري؟
- ب. د ورترو او تراويحو لمونځونه څنگه ادا کېږي؟
- ۲- لاندې صحيح جملو ته د (ص) نېټه او غلطو جملو ته د (غ) نېټه کېږدئ:
 - أ. تراويحو لمونځ د ماخوستن له ورترو څخه وروسته ادا کېږي. ()
 - ب. د چا څخه چي د پنځو لمونځونو څخه زيات لمونځونه قضاء شي د ترتيب خاوند دی. ()
 - ج. د ترتيب خاوند به وختي لمونځ په قضايي لمونځ باندې مخکي کوي. ()
 - د. د وخت په تگوالي سره ترتيب ساقطېږي. ()
 - ه. مثل رکعتو تراويح به په لسو سلا مونو سره سرته رسېږي. ()

پورتنيو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وړاياست.

د لمانځه مفسدات او مکروهات

۱. د لمانځه مفسدات:

فساد په لغت کې: د صلاح ضد ته وايي. او د فقهاوو په اصطلاح کې په عبادت کې ناسم وصف فساد بلل کېږي. په عباداتو کې د فساد معنی بطلان دی او په معاملاتو کې فساد بېله معنا او بطلان بېله معنا لري، هډون دا چې معاملات د فساد څخه وروسته صحيح کېدای هم شي خو عبادات داسې نه دي.

۲. د لمانځه مفسدات:

- ۱- خبرې کول.
- ۲- خوراک او څښاک کول اگر که په هیره هم وي.
- ۳- داسې کار کول چې د لمانځه څخه بیرون کس پرې د لمونځ کوونکي گومان ونه کړي.
- ۴- له قبلي څخه د سنيې گرځول.
- ۵- د لمانځه په منځ کې درې پرله پسې قدمونه اخيستل.
- ۶- لمړتوب او بې هوښي.
- ۷- د پوره يو رکع اداء کول په داسې ډول سره چې عورت يې څرگند، او يا ورسره دومره نجاست وي چې لمونځ ورسره نه کېږي.
- ۸- داسې خندا چې خپله يې واورې.
- ۹- په خوله د سلام اچول يا ځوابول.
- ۱۰- د نيمو امورو لپاره ژړل، خو که چېرې د خدای له ويرې وي بيا يې لمونځ نه فاسدېږي.
- ۱۱- هغه الفاظ ويل چې د لمانځه څخه نه دي لکه: (الله و انالله و انا لله و الحمد الله) ويل.
- ۱۲- په داسې شکل سره د قرائت کول چې د کلمي معنا غلطوي.
- ۱۳- له امام نه پرته بل چاته فتحه ورکول.
۳. د کراهيت معنا:

کراهيت په لغت کې د محبت ضد ته وايي. او د فقهاوو په اصطلاح کې هر هغه شی چې پرېښودل يې له کولو څخه غوره وي تنزيهې مکروه بلل کېږي او که چېرې منعه والی يې په ظني دليل ثابت وي تحريمي مکروه بلل کېږي.

کله چې لمونځ د تحريمي کراهيت سره اداء شي راکرځول يې واجب دی، او که د تنزيهې کراهيت سره شوی وي بېرته راکرځول يې مستحب دی.

۴. د لمانځه مکروهات:

لاندي شيان په لمانځه کې مکروه دي:

- ۱- د سنتو او واجباتو پرېښودل. لکه: د امام متابعت په لمانځه کې پرېښودل.
- ۲- په لمانځه کې په نورو کارونو باندې د لاسونو مصروفول لکه:
 - د گوتو څخه ټکونه ويستل.
 - د کابو او گوتو لري کول، ويښتان ويستل.
 - د لمانځه پر مهال ټنډه پاکول.
 - له خپلو جامو او لاسو سره لوبې کول.
 - په اشاره باندې د سلام ځوابول.
- ۳- په لمانځه کې په نورو شيانو باندې د سترگو مصروفول لکه:
 - د آسمان لور ته کتل.
 - د سترگو پټول.
- ۴- خپل مخصوص آکار او دعاگانې نه لوستل. لکه د رکوع په حالت د قرائت لوستل.
- ۵- په مسنونو طريقو د ارکانو نه ادا کول لکه:
 - نا سمه رکوع.
 - نا سمه سجده لکه د پگړۍ په ول سجده کول.
 - غير منظم دريدل.
- ۶- بې ضرورته توخي او اوسپلې کول.

فعاليت

- زده کوونکي دې نور هغه امور چې د لمانځه د روحي خلاف دي او بعضي اشخاص هغه کوي په گوته کړي.

ارزونه

- ۱- لاندي پوښتي ځواب کړئ:
 - ا- کراهيت او فساد څه معنا لري په لنډ ټول بې تعريف کړئ؟
 - ب- د لمانځه د مکروهاتو څخه پېڅه وړايست.
 - ج- د لمانځه پېڅه مفسدات بيان کړئ.
- ۲- لاندي صحیح جملونه (ص) او غلطو جملونه (خ) نښه کېږدئ:
 - ا- په لمانځه کې د گوتو څخه ټکونه ويستل مکروه دي. ()
 - ب- د رکوع په حالت کې د قرائت لوستل لمونځ فاسدوي. ()
 - ج- په لمانځه کې خبرې کول مکروه دي. ()

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

په لمانځه کې بې اودسه کېدل

کله چې څوک پرته له کومې ارادې په لمانځه کې بې اودسه شي:

۱- لمونځ دې پرېږدي اودس ته دې ولاړ شي او پس له اوداسه دې خپل لمونځ د هغه ځای څخه پیل کړي چې په کوم ځای کې بې اودسه شوی دی. خو له سره راکړخول بې غوره دي.

۲- که چېرې بې اودسه شوی شخص امام وي، یو له خپلو معتدیانو څخه دې امام کړي او پاتې لمونځ به دې په خپل امامت معتدیانو ته پوره کوي.

۳- که چېرې یو لمونځ کونکي ته د وروستۍ ناستې څخه وروسته بې اودسي پېښه شي د لمانځه څخه دې وگرځي، اودس دې وکړي، او بیا دې سلام واوروي، دا درې واړه هغه صورتونه دي چې خبرې یې نه وي کړي، خو که خبره یې کړي وي، بیا یې لمونځ فاسدېږي بلېره ده چې قصداً، سهواً او خطا یې له خولې وتلي وي او بیا ورباندې جواز نه لري.

۴- که چېرې کوم لمونځ کونکي وروسته له بې اودسي څخه د اودس لپاره قدمونو اخیستلو او یا له قبلي څخه مخ گرځولو ته اړ و او دا کار یې وکړ لمونځ یې نه فاسدېږي آکر که له درې قدمونو څخه زیات هم تللي وي.

۲- د سهوي سجده:

سهوه غفلت او بې پروايۍ ته وايي.

د سهوي سجده حکم: د سهوي سجده واجب ده.

د سهوي سجده سنونه: د سهوي سجده په لاندې شیانو واخېږي:

۱- کله چې د واجباتو څخه یو یې د خپل ځای نه ورباندې یا وروسته، سهواً زیات او یا پریښودل شي.

۲- کله چې لمونځ کونکي فرض د خپل ځای څخه سهواً بېخکي یا وروسته کړي.

• **مسئله:**

د سنتو په پرېښودلو باندې د سهروي سجده نه لازمه بري، ځکه چې د سنتو په پرېښودلو باندې لمونځ نه نيمگړی کېږي.

• **مسئله:**

د فرضو پرېښودل په سجده سهوه باندې نه جبره کېږي، ځکه چې د فرضو پرېښودل لمونځ باطلوي، خو که چېرې څوک د لمانځه په کوم رکن کې سهوه شو بېرته به يې راکرځوي او که چېرې يې د خپل ځای څخه وروسته کړ بيا به د سهروي سجده کوي.

۳- **د سهوي د سجدي وخت:**

د سهوي سجده هغه دوه سجدي دي چې د لمانځه زيادت او نيمگړتيا پوره کوي او وخت يې د اخري قعدې د تشهد او يو سلام گرځولو څخه وروسته دی.

۴- **د سهوي د سجدي طريقه:**

د وروستۍ قعدې د تشهد څخه وروسته يو سلام اړول کېږي او بيا د دې څخه وروسته دوه د سهوي سجدي کېږي، او د دې څخه وروسته تشهد (التحيات...) د دوهم ځل لپاره په همدې ناسته کې، او بيا به درود (اللهم صل...)، او دعاء چې مخکې ندي ويل شوي ولولي، او بيا به بني او کين لور ته سلام واوروي.

۵- **په لمانځه او يا اوداسه کې شک کول:**

۱- که چېرې يو چاته دا شک پيدا شو چې لمونځ يې کړی او که يې نه دی کړی، دې سړي لمونځ نه دی کړی، ځکه نه کول يې يقيني او په کولو کې يې شک دی.

۲- که چېرې يو چاته د سلام گرځولو او يا د اخري قعدې د تشهد نه وروسته شک پيدا شو دا شک هيڅ باوري نه دی او اعتبار ورته نشته.

۳- که چېرې څوک ډېر شکي وي او هر وخت ورته شک پيدا کېږي، دا به په غالب گمان عمل کوي.

۴- که چېرې څوک په دې باور وي چې اودس مې کړی دی خو فکر کوي چې ممکن يې اودسه شوی وي، د دې سړي اودس شته، مگر که په ياد يې وي چې دی يې اودسه و خو ممکن د عادت سره سم ده اودس کړی وي، نو دا يې اودسه دی.

۶- **۵ تلاوت سجده**

د تلاوت د سجدي حکم:

د تلاوت سجده کول واجب دی.

۷- د تلاوت د سجدي اسباب:

د تلاوت سجده په لاندې درې سببونو باندې واخېږي:

- ۱- تلاوت: د تلاوت سجده په تلاوت کوونکي باندې واخېږي.
- ۲- اوریدل: د تلاوت سجده د سجدي د آیت په اوریدلو په اوریدونکي باندې هم واخېږي.
- ۳- اقتداء: که امام د تلاوت د سجدي آیت ولوست په مقتدي باندې هم واخېږي ، که څه هم چې اوریدلی یې نه وي.

۸- د تلاوت سجدي ادا کول:

تکبیر به وايي (خو لاسونه به غوړونو ته نه پورته کوي) او سجدي ته به ښکته کېږي، داسې سجده به کوي لکه څنګه چې د لمانځه سجده کوي او بیا به له سجدي څخه د پورته کېدو لپاره تکبیر وايي، دا دواړه تکبیرونه ویل واجب دي، د تلاوت سجده کې تشهد او سلام نښته. په سجدي کې به (سبحان ربی الاعلی) درې ځلي وايي، د تلاوت د سجدي آیتونه په لاندې جدول کې روښانه شوي دي، او همدارنګه په قرآن کریم کې هم دغه ځایونه په نښه شوي دي.

۹- د تلاوت د سجده شمېر:

آیت	سورت	شمېره	آیت	سورت	شمېره
۲۵	النمل	۸	۲۰۶	الاعراف	۱
۱۵	الم سجده	۹	۱۵	الرعد	۲
۲۴	ص	۱۰	۴۹	النحل	۳
۳۸	حم سجده	۱۱	۱۰۷	الاسراء	۴
۲۲	النجم	۱۲	۵۸	مريم	۵
۲۱	الانشاق	۱۳	۱۸	الحج	۶
۱۹	العلق	۱۴	۲۰	الفرقان	۷

- یوزده کوونکي دي د خپلو ملګرو په وړاندې د تلاوت سجده عملاً اداء کړي او هم دي د وجوب اسباب څرګند کړي.

لاندي پوښتنو ته ځوابونه ورايئ:

۱. د سهروي سجدي حکم څه دی؟ او سيمونه يې په لنډه ډول يې بيان کړئ.
 ۲. د تلاوت د سجدي اسباب څو او کوم دي؟
 ۳. د تلاوت د سجدي د آيتونو شمېر څو دی؟
 ۴. که چېرې امام په لمانځه کې يې اودسه شي څه بايد وکړي؟
- لاندي خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
۱. د ستو په پرېښودلو باندي د سهروي سجدهلازمېري.
 ۲. د فرضو پرېښودل د سهروي په سجدي بانديکېري.
 ۳. د تلاوت سجدي په دي سورتونوکې دي.

پورتني سوالونه سره د ځوابونو په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ناروغ لمونځ

د ناروغ لمونځ ناروغۍ ته په کتلو په لاندې ډولونو دی:

- ۱- کله چې ناروغ ته ودرېدل ناشوني شول بيا به لمونځ په ناسته، رکوع او سجده کې سره کوي.
- ۲- که چېرې کوم ناروغ ته د رکوع او سجده کې کول ناشوني شول، بيا به رکوع او سجده په داسې حال کې لپاره دي چې د سجده کېدو لپاره به د رکوع له اېشارې څخه ټيټه وي، خو د سجده کېدو لپاره دې څه شي نه پورته کوي چې هغه وړاندې سجده وکړي.
- ۳- که چېرې څوک په ناسته هم قادر نه وي، دا سړی به ستونزې ستغ په داسې حال کې ځملي وي، مخ په قبلي به ملاست، رکوع او سجده به په اېشاره باندې به يې د پورته کولو په خاطر بالېست ايښي چې پېښې به يې د قبلي لور ته وي، د سر لاندې به يې د پورته کولو په خاطر بالېست ايښي وي، مخ په قبلي به ملاست، رکوع او سجده به په اېشاره باندې لمونځ وکړي، له ده څخه ۴- کله چې کوم ناروغ په دې قادر نه وي چې د سر په اېشاره باندې سره لمونځ کول ورته روا نه دی. لمونځ وروسته کېږي، د سترگو او وړيځو په اېشاره باندې به لمونځ کولو باندې قادر نه وي او هغه بنده چې په خپل ژوند کې د سر په اېشاره باندې به لمونځ کولو باندې قادر نه وي او مړ شو، په ده باندې ددې لمونځونو د کفارې وصيت لازم نه دی، اگرکه ډېر لږ هم وي.
- ۲- **د مسافر لمونځ:**

څرنگه چې سفر ستونزې لري نو ددې لپاره ورته ځانگړي احکام خاص شوي چې په لاندې ډول دي:

- ۱- د روژې په مبارکه مياشت کې مسافر ته روژه خورل روا دی.
- ۲- مسافر ته د سفر په خاطر په اغوستل شويو موزو باندې درې ورځې او شپې مسحه کول روا دي.
- ۳- په مسافر باندې د جمعي او اخترونو لمونځونه او قربانۍ نه شته.
- ۴- مسافر په سفر کې څلور رکعتي فرض لمونځونو کې قصر کوي او دوه رکعته کوي. همدا راز د لمونځ وروسته کول هم ورته روا دي په هغه صورت کې چې د غلو او شوکمارو څخه وېره ولري.
- ۳- **قصر:**
- د څلور رکعتيزو لمونځونو نيمايي کول او پر ځای يې دوه رکعته کول قصر بلل کېږي، بيا د سهار او ماښام لمانځه کې قصر نه کېږي.
- ۴- **د قصر حکم:** قصر په سفر کې (عزيمت) دی.
- ۵- **د قصر شرطونه:** قهپه کرامو د قصر لپاره لاندې شرطونه ايښي دي:

۱. د سفر اندازه او لپاره به په عادي تګ سره درې ورځې او شپې وي. (۱)
۲. سفر د مسافر د خپل کلي يا قريبي څخه د ووتلو نه حساسېږي، يعني کله چې مسافر د خپلي علاقي څخه بيرون شو مسافر بلل کېږي.
۳. د سفر نيت به کوي.
۴. بايد کوم سفر چې نيت يې لري له درې ورځو څخه کم نه وي.

۶. د سفر په هکله مسئلې:

- ۱- يو سړی له خپل اصلي ټاټوبي څخه هغه چې پکې زېږېدلی او هستوګنه کوله، ولاړ او بل ځای کې يې هستوګنه غوره کړه، د ځينو اړتياوو له امله د څه وخت لپاره خپل ټاټوبي ته راغی، دا سړی به په خپل اصلي ټاټوبي کې قصر کوي، په دې شرط چې د دواړو تر منځ فاصله درې ورځې او يا له دې څخه زياته وي.
- ۲- که له يو چا څخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول او بيا کور ته راستون شو د سفر د لمانځه قضايي به دوه رکعته راوړي، او که چېرې په کور کې ترې قضاء شوي وي، او قضاء يې په سفر کې راوړي هم هغه څلور رکعته به پوره کوي.

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړاست:

- ا- د سفر ځانګړي احکام څو دي په لنډ ډول يې بيان کړئ؟
- ب- قصر څه ته وايي، او حکم يې څه دی؟
- ج- قصر څو شرطونه لري په لنډ ډول يې بيان کړئ؟
- د- لاندې صحيح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږئ:
- ۱- د سفر اندازه به په عادي تګ سره درې ورځې ده. ()
- ب- که له يو چا څخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول په کور کې به يې پوره ادا کوي. ()

- ج- په مسافر باندې د جمعي، اخرونو لمونځونه او قرباني نشته. ()
- د- که چې ناروغ ته درېدل ناشوني شول بيا به لمونځ په ناسته کوي. ()

پورتنيو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

- (۱) بعضی معاصرو علماو د شرعی سفر اندازه تقریباً ۸۹ کیلومتره تعیین کړي ده

سیرت النبوی

دوه وپشم لوست

د سیرت النبوی ارزښت

الله تعالی فرمایي: **لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ** د الاحزاب سورت، ۲۱ آیت **ژباړه:** (په حقیقت کې ستاسو لپاره د الله په رسول کې یوه خورا غوره نمونه ده) الله تعالی پدې مبارک آیت کې مونږ ته د پیغمبر ﷺ په پیروي او اطاعت امر کړی دی، لدې امله لازمه ده چې د نبی کریم ﷺ سیرت زده کړو ترڅو وکولای شو هغه پسي اقتداء اود هغه لاره تعقیب کړو، د سنتو او طریقو پایته یې وکړو او په لارښوونو یې عمل وکړو. نو د اسلام په پوهیدو او پیژندو کې د سیرت څه اهمیت دی؟ د سیرت مفهوم او ځانګړتیاوې کومې دي؟ او د سیرت د تدریس موخې څه دي؟

د سیرت تعریف:

په لغت کې: د سنت، طریقي او تګلارې په معنی راغلی دی. په اصطلاح کې: سیرت د یوه شخص د ژوند حالاتو، تاریخ او هغه پورې اړوندو موضوعاتو ته ویل کېږي.

کله چې سیرت مطلق ذکر شي نو د حضرت محمد ﷺ سیرت ور څخه مراد وي.

- د سیرت علم د کوم علم سره زیات ورته والی لري؟ د حدیثو دعلم سره، د تاریخ د علم سره، او که د کوم بل علم سره؟

هغه عمده موضوعات چې په سیرت کې څیړل کېږي عبارت دي له:

دپیغمبر ﷺ د میلاد له مهال څخه د نبوت مقدماتي نښې او نښانې ، د حضرت محمد ﷺ

وروکټوب، رشد، خواني، په مختلفو حالاتو کې دالله (ج) ساتنه دخپل پيغمبر نه، پيغمبر ﷺ باندې دوحې دنازليدلو وخت، پټ او بنسکاره دعوت، دفرېشو له خوا د مسلمانانو ډول ډول رڼوڼي، دمسلمانانو هجرت حبشي ته، د مکې مکرهې څخه بهر داسلام دمنقذس دپنځيريدل، دپټر (مديني منوري) دخلاکو سره تړون، پټر (مديني منوري) ته هجرت، په مدينه منوره کې داسلامي ټولني جوړول، قبايلو او گاونډيانو سره تړونونه، دمسلمانانو پر ضد د مشرکانو او يهودو توپني اودسيسي، دهغوی په وړاندې دمسلمانانو دفاع او د پيغمبر اکرم ﷺ غزاگانې، گاونډيو حاکنانو ته ددعوت دپيغامونو لېدل، دجزيرة العرب مختلفو سيمو ته د اسلام رسېدل، د پيغمبر ﷺ سفرونه، د هغه ﷺ خلاصه صفات، او له نيمگړي دنيا څخه دهغه رحلت.

د سیرت النبي خانگړتياوي

نبوي سیرت ډيرې خانگړتياوي لري چې ځيني يې دا دي :

- ۱- د نبی کریم ﷺ سیرت د نورو انبياؤ د سیرت په پرتله تر ټولو صحیح ترين سیرت دی، ځکه چې دغه سیرت د متصلو رواياتو، پيژندل شوو او موثوقو شخصياتو له لارې نقل شوی دی، تردې چې دثبت او تدوين مرحلې ته رسېدلی دی.
- د سیرت تدوين په (۱۰هجري) کال کې د عمر بن عبد العزيز د خلافت په دور کې پيل شو، نو ځکه د سیرت علماء په ډيرې آساني سره کولای شي د پيغمبر اکرم (ص) صحیح سیرت له ناسمو اقوالو او ضعيفو کيسو څخه جلا کړي.
- ۲- د سیرت لار ښوونې هر اړخيزې او دژوند ټولو حالاتو ته شاملې دي، چې د هر چا لپاره په هر وخت او شېبه کې د ژوند غوره نمونه دي.
- ۳- د پيغمبر ﷺ سیرت روښانه سیرت دی چې د هغه د ژوند د حالاتو پراوړنه په څرگند ډول بيانوي: چې د پيغمبر ﷺ د پلار عبد الله او مور بې آبه بنت وهب د واده له وخت څخه پيل، اود پيغمبر ﷺ پيدايښت، بعثت، دعوت پراوړنه، غزاگانې او د پيغمبر ﷺ وفات په څرگند ډول بيانوي.

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقي سره تکرار کړي.

د سيرت النبي د زده کړې ارزښت

- ۱- د نبي کریم ﷺ سپېڅلی سيرت له فضايلو، نېکواخلاکو، نصيحتونو او عبرتونو څخه ډک دی چې انسان د خیر په لور هڅوی.
- ۲- د پیغمبر ﷺ سيرت زده کړه دا روښانه کوي چې د اسلام سپېڅلی دين د صبر، زغم، فکر، عقل، حکمت، او بشريت ته د ښېگڼو او گټو رسولو دين دی.
- ۳- د پیغمبر ﷺ سيرت مصلحتينو او د اعيانو ته د ټولني د اصلاح بلنه او لارښوونه کوي.
- ۴- د پیغمبر ﷺ سيرت د اسلام د سپېڅلي دين لوړ مقام او برتري د جاهليت زمانې د ناوړو دودونو، بې عدالتيو او ظالمانه رسمونو په پرته موزنه را په گوته کوي.
- ۵- د نبوي سيرت لوستل او د پیغمبر ﷺ او اصحابو کرامو له زيارونو او تکليفونو(چې د اسلام ددين لپاره يې ځاﻟﻠﻲ) خپرېدل، د انسان صبر، زغم او حوصله زياتوي.
- ۶- د سيرت د زده کړې له برکته کولی شو د دين په ډيرو مفاصدو بڼو شوراو د قرآن کریم د زياتو آياتو په تفسير او شان نزول خبر شو.
- ۷- نبوي سيرت د اسلامي امت د وحدت څرگندونه کوي او دا را په گوته کوي چې اسلام څرنگه وکولی شو د مختلفو، يو بل دښمنو او خپرو قومونو، ملتونو او قبايلو څخه يو واحد، قوي عزتمند او يو موثی ملت جوړ کړي، او ټول سره وروڼه کړي، او د دوی مشران چې د تقوی، اخلاص او الهي وېرې څخه برخمن وو، د خپلو گشرانو او اتباعو په زړونو کې تر ټولو گران او عزتمند کړي.
- ۸- د سيرت لوستل او تدريس مسلمان ته د اسلامي فرهنگ او پوهې د يوې سهې برخې د څښتنې او بډاينې لامل گرځي. چې عقائدو، احکامو او اخلاقو ته هم شاملېږي.

- ۱ - نبوي سيرت په لغت او اصطلاح كې تعريف كړئ.
- ۲- د نبوي سيرت درې ځانگړتياوې څرگندې كړئ.
- ۳- د نبوي سيرت د زده كړې ارزښت د مسلمانانو د ژوندانه په مختلفو اړخونو كې څرگند كړئ.

ددې لوست د مطالبو خلاصه ديوي لنډې مقالې په لړ كې په خپلواکواظو وليكئ.

ښوي سیرت او تاریخ

د تاریخ تعریف:

تاریخ په لغت کې دیوې پېښې دوخت اوزمان تعیین ته وايي. په اصطلاح کې: د تیرو وختونو دسهمو پېښو او واقعاتو دوخت او زمانې ټاکل دي، لکه: دسهمو شخصیتونو، ډلو، دهغوی دژوند اوسرک حالاتو، تمدنونو، ښارونو، دودونو، رواجونو، عاداتو، کړنو، صنعتونو اوانسابو څخه بحث کوي.

سیرت د تاریخ اساس او بنسټ دی:

دیښمبر^{***} سیرت دتاریخ اساس او بنسټ دی چې مسلمانان پرې ویاړي، ځکه لومړنۍ تاریخي پېښې چې مسلمانانو لیکلي دي، هغه دسیرت پېښې وې، بیا د وروستنیو حوادثو تدوین تر نن ورځې پورې د هماغه سیرت لړۍ ده.

د سیرت او تاریخ د سند د نقلو لوطریقه:

د روایت په سلسله دتاریخي پېښو نقلول، اوصحیح روایتونه له غلطو روایتونو څخه جلا کول دایرازي د عربو او مسلمانانو ځانگړتیا وه چې نور ورځني بې برخې و، ځکه چې مسلمانانو دسیرت لیکنه خپله دیني وجیبه گڼله، دوی زیار باسه ترڅو په روایاتو کې کوم شک او شبه پاتې نشي، او سیرت له هردول درواغو څخه پاک وي، دغه تگلاره لومړۍ د حدیثو او سیرت په لیکنه کې رامنځته شوه، اوبیا دتاریخ په لیکنه کې ورڅخه کار واخیستل شو، اودتاریخ پورې اړوندو حقائقو د تمیز لپاره معیار وټاکل شو.

- د سیرت او د تاریخ د علم تفارقتونه واضح کری.

د نبوي سیرت مصادر:

موزیکو لاری شو د نبوي سیرت مصادر په لاندې ډول خلاصه کرو:

۱- قرآن کریم: د نبوي سیرت یوه پراخه برخه په قرائت کریم کې په اجمالي توګه ذکر شوی ده.

۲- نبوي سنت: د نبوي سیرت زیاته برخه د احادیثو په کتابونو کې ذکر شوي ده، د احادیثو کتابونه عبارت دي له: کتب الصحاح، سنن، مسانید، مستدرکات، معاجم، اود سننو د کتابونو له قاموسونو څخه.

۳- د محمدي صفاتو (شمایلو) کتابونه:

د محمدي شمایلو کتابونه هغه کتابونه دي چې مؤلفینو یې د نبی کریم ﷺ اخلاقو، عاداتو، فضایلو او سلوکو ته ځانګړې توجه کړې وي.

۴- د نبوي دلایلو کتابونه (محمدي معجزې):

په دغو کتابونو کې د پیغمبر ﷺ معجزې، اود نبوت دلائل ذکر شوي دي.

۵- د محمدي خصائصو کتابونه:

دغه کتابونه د پیغمبر ﷺ او د هغه د امت د خصائصو او ځانګړتیاوو په هکله بحث کوي.

۶- د غزاګانو کتابونه:

دغه کتابونه د اسلام په اول کې د مسلمانانو د دښمنانو د سازشونو، د سیسو، د مسلمانانو د دفاع، او د پیغمبر ﷺ د غزواتو څخه بحث کوي.

۷- د سیرت ځانګړي کتابونه:

دغه کتابونه د سیرت د علم پورې د اړوندو موضوعاتو څخه بحث کوي.

د سیرت د لیکني پیل او د سیرت مشهور کتابونه:

۱- د صحابه و دوره: د سیرت تدوین په ابتدایي بڼه د (۵۰-۱۰۰) هجري کلونو څخه پیل شو، چې حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنه به خپلو شاګردانو ته د پیغمبر ﷺ دنسب، او د هغه د غزواګانو په هکله معلومات ورکول او هغوی به

ليکل، همدا راز عبد الله بن عمرو بن العاص اويرا، بن اعزاب رضي الله عنهما به هم خپلو شاگردانو ته دسیرت دعلم تدریس کاوه.

۲- د تابعینو دوره: دسیرت تالیف دتابعینو په زمانه کې پیل شو، عروه بن زبیر بن عوام د رسول الله (ص) دغزآگانو کتاب ولیکه.

د پیغمبر (ص) په سیرت او غزواتو کې تر ټولو مهم کتاب چې د تابعینو په زمانه کې ولیکل شو هغه د أبان بن عثمان (رح) کتاب ؤ چې لیکل یې د (۸۳) هجری څخه د هغه بشپړ شو.

د هغه څخه وروسته په دویمه درجه کې د وهب بن منبه چې په (۱۱۰) هجری کې وفات شوی، او د موسی بن عقبه چې په (۱۳۱) هجری کې وفات شوی د سیرت کتابونو دي.

دغو کسانو د صحابه کرامو په زمانه کې ژوند کاوه او د هغوی څخه یې زده کړه کړې وه.

۳- د اتباع تابعینو دوره: په دغه دوره کې چې کوم کتابونه لیکل شوي دي په لاندې ډول دي:

«السير والمغازي» د محمد بن اسحاق (المتوفی ۱۵۱ هـ) لیکنه، او «السيرة النبوية» د ابن هشام (المتوفی ۲۱۳ هـ) لیکنه، دې دواړو مؤلفانو دتابعینو څخه زده کړې کړې وې.

همدا رنگه (الموطأ) دامام مالک (رح) (المتوفی ۱۷۹ هـ) لیکنه، دا د احادیثو کتاب دی خو زیاته برخه احادیث یې دپیغمبر (ص) په سیرت او اوصافو پورې اړه لري. (صحيح البخاري) د محمد بن اسماعيل البخاري (رح) (المتوفی ۲۵۶ هـ) لیکنه، او (صحيح مسلم) دامام مسلم (رح) (المتوفی ۲۶۱ هـ) لیکنه، په دغو کتابونو کې د احادیثو ډیره برخه دپیغمبر (ص) دنبوت څخه مخکې او وروسته، د ژوند حالات، د هغه خصائص، فضائل، غزوات، او د یارانو مناقب او فضیلتونه بیانوي.

وروسته بیا نور کتابونه هم ولیکل شول چې ځینې یې دا دي:

۱- عبد الملک بن هشام د محمد بن اسحاق کتاب (السير والمغازي) مختصر کړ، بیا د دغه (مختصر) لپاره، امام ابو القاسم عبد الرحمان اندلسي د (الروض الافئ) په نوم شرحه ولیکه.

۲- محمد بن سعد جي د واقدي شاکرد و د الطبقات الکبری) کتاب په اتو جلدونو کې ولیکه چې لومړی اودویم جلد یې یواځې د پیغمبر ﷺ د سیرت او غزواتو د بحث لپاره ځانگړی شوی دی.

په اوسني عصر کې د سیرت په مختلفو اړخونو کې دیر کتابونه تألیف اوتدقیق شوي دي چې ځینې یې لاندې ذکر شوي دي:

- سیرة النبي: دامام ابن کثیر لیکنه.
- سیرة النبي: دعلاسه شبلي نعماني لیکنه.
- الرحیق المختوم: د مبارکپوري لیکنه.
- فقه السیرة: د محمد الغزالي لیکنه.
- نبي الرحمة: د محمد بن مسعد یاقوت لیکنه.
- تہذیب سیرة النبي (ابن هشام) د عبد السلام هارون لیکنه. (۱)

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتي مطالب په انفرادي او یاگروبي شکل د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

اړوزونه

۱. د نبوي سیرت تاثیر د تاریخ په تدوین کې بیان کړئ.
۲. د سیرت النبي ﷺ تدوین په مسئله توگه څه وخت پیل شو؟ او د دوو کتابونو نومونه واخلي چې په مستقیمه توگه د نبوي سیرت په هکله تألیف شوي وي.

کورنۍ دنده

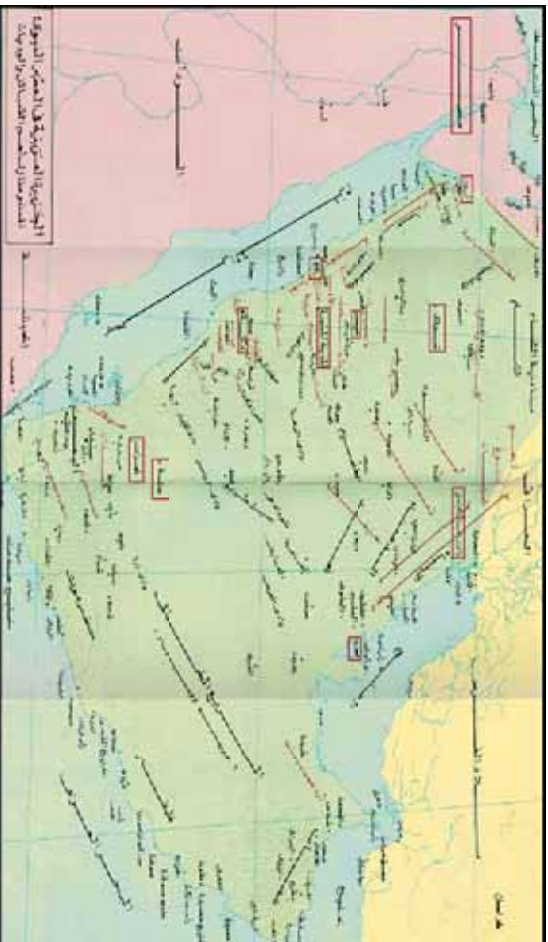
د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

(۱) د (سیرت د لیکني پیل او د سیرت د مشهورو کتابونو) بحث، اصنافي معلومات دي، او په امتحان کې شامل نه دی.

دین و عبادت

څلور وېشتم لوست

د اسلام څخه وړاندې د جزیره العرب حالت الف - د بتانو د عبادت پیل

د شپږمې پیړۍ په دویمې نېلې کې د جزیره العرب حالت

- ◆ په عربي جزیره کې حاکم دین کوم ؤ؟
- ◆ د بتانو عبادت څرنگه شروع شو؟
- ◆ بتان له کومه ځایه څخه عربي جزیرې ته راوړل شول؟

د دین تعریف:

دین په لغت کې: د شریعت، قانون، مذهب، ملت، لارې، جزا او حساب په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې: د انسانانو د ژوند هغه نظام دی چې اعتقادي، فکري، اخلاقي او عملي اړخونه یې په بر کې نېسي.

د اسلام څخه دمخه د عربانو دين:
له هغه وخته چي په مکه مکره کي د ابراهيم عليه السلام څوځات (نسل) مېشت شول، اوبيا د عربي جزيري په نورو سيمو کي خپاره شول، نو عربان د ابراهيمي دين پيروان وو. د يو الله بنده گي يي کوله، خو د يوري اوردې مودي دتيريدو وروسته هغوی هغه څه چي يي زده کړي و هغه يي هير کړل، او پرته له ځينو ديني شعائرو څخه نور هېڅ شی هم په هغوی کي پاتې نه و.

د بتانو د عبادت پيل:

د لومړي ځل لپاره د نوح عليه السلام په زمانه کي د بتانو عبادت پيل شو. د نوح عليه السلام د قوم څخه پنځه تنه د (ود، سواح، يعوث، يعوق او نسر) په نامه نیک، بڼه او عبادت کوونکي خلک وو، د هغوي مرگ د خلکو د وپړي غم او ځيگان لامل وگرځيد، يوه سړي دوی ته وويل: آيا ددوی څيري ستاسو لپاره د لرگي څخه جوړي کړم، چي د هغو په ليدو سره تاسوته آرايي حاصله شي؟ دوی وويل: هو! که کولای شي، دا کار وکړه.

نو څيري يي د هغوی د ژوندانه د حالت په شان د خلکو لپاره جوړي کړي د هري کورنۍ چي به کوبه څيره خوښيده هماغه به يي وړه او په خپلو کورونو کي يي کښوده، هغي ته به يي کتل او څه اندازه څمونه او انديښني به يي کميدلي، وخت په همدې توگه تيريد، دويمه او دريمه پيرک يو په بل پسې تيري شموي خو ټولو خلکو به د هغو څيرو سره د لومړنۍ پيرک په شان کرڼه کوله تر څو څلورمه پيرک را ورسیده، خلکو وويل: که چيري مونږ ددغو نیکو او صالحو اشخاصو د څيرو عبادت وکړو نو دا به الله ته زموږ د نږدېوالي لامل و گرځي او دوی به د الله په وړاندې زموږ شفاعت وکړي، بناء ددغو مجسمو، اوشکلونو عبادت يي پيل کړ، اوراتلونکو نسلونو هم دې کار ته دوام ورکړ.

د عربو پر ځمکه د بتانو د عبادت پيل:

پيغمبر ﷺ د الله جل جلاله د لوري د اسي خلكو ته وليدل شو چي هغوی د جاهليت په تورو تيارو کي ژوند تياروه او دغه تياره دهغوی د ژوندانه په هره برخه حاکمه وه.

له دې څخه مخکي ټول عرب د ابراهيم (عليه السلام) د سپيڅلي دين پيروان وو.

يو کس چي عمرو بن لحي نومېده، او د بني خزاعه د قبيلې مشر وه، هغه يوه ورځ شام ته سفر وکړ، گوري چي د شام خلک د بتانو عبادت کوي، داکار يې ونيړ خوښ شو، له شام څخه يې يو بت چي (هبل) نومېده له ځانه سره مکي ته راوړ، او د کعبې شريفې په منځ کي يې کيښود. دمکي خلک يې د دغه بت بندگي ته راوبلل دمکي خلکو دده بلنه ومنله، او د بتانو عبادت يې پيل کړ، لږه موده وروسته د ټول حجاز اوسېدونکو د مکي دخلكو لاره ونيوله.

د حجاز دخلكو د پخوانيو بتانو له جملې څخه (لات، منات او عزرا) وو، چي په مختلفو سيمو کي يې شتون درلود. له دې وروسته بت پرستي او د الله جل جلا له سره شريک نيول په ټول حجاز کي خپور شو، په هر کلي او بيا په هر کور کي د بتانو عبادت پيل شو، مسجد الحرام يې له بتانو څخه ډک کړ، په دې توگه بت پرستي د جاهليت د دين يو مظهر وگرځيد.

د بت پرستي، مراسم:

د بت پرستي مراسم دا رنگه وو:

خلکو به د بتانو عبادت کاوه، هغوی ته به يې پناه وړه، په ستونزو کي به يې بتانو ته فرياد او زاری کولې، خپل ضرورتونه او اړتياوي به يې له بتانو غوښتلې، داسي عقیده يې درلوده چي بتان د الله په وړاندي زمونږ سپارښتنه کوي، د هغو په شا اوخوا به يې طوافونه کول، هغو ته به يې سجدي کولې، او د بتانو لپاره

او دهغو په نامه به يې قرباني کولى.
خپل هر شى (خير او شر) به يې په غشو معلومول، د کاهنانو، مستجمانو او
غيب ويونکو په خبرو يې باور درلود، فال اچونه په هغو کې مروجه وه.
دا دين- چې پر شرک، بت پرستۍ ، وهمياتو او خرافاتو ولاړ و، د ډيرو عربانو
دين و.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او
ځواب په طريقي سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. دين په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟ تعريف يې کړئ.
۲. د کعبې شريفې په چاپيريال کې خلکو څه وخت د بتانو عبادت پيل کړ؟
۳. مشرکان په بت پرستۍ کې د يو شمير مراسمو پاڼد وړ ځيني له هغو څخه
شرحه کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په مختصر ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه وليکئ.

د اسلام څخه د مځه د عربو حالت پ- (دیني، اخلاقي، ټولنيز او سياسي حالت)

د اسلام د ځلانده لمر د څرک وهلو نه وړاندې عربو څرنگه اخلاق درلودل؟
او د هغوی ټولنيز او سياسي حالت څرنگه وو؟

دیني حالت:

کله چې د اسلام سپیڅلی دین څرگند شو، عربانو چې د ابراهیم (ع) د دین د پیروی دعوا یې درلوده دهغه دشریعت د اواسرو او نواهیو څخه ویر لری پاتې وو، د گڼ شمیر بتانو عبادت یې کاوه او د ابراهیمي دین ټول اخلاقي سکارم یې پرېښي و.

له همدې امله د وخت په تیریدو سره په دوی کې ناوړو تقلیدونو او دودونو وده وکړه، چې په پایله کې بت پرستي منځ ته راغله، دغو کارونو د دوی په دیني، ټولنيز او سياسي ژوند باندې د پام وړ اغیزې وکړې.

اخلاقي او ټولنيز حالت:

پرته له شکه د عربو د جاهلیت په دور کې داسې ناوړو، تیتوراو ناکارو اخلاقو شتون درلود چې سلیم عقل نشو منلی او بیداره وجدان نشو قبولی، خو ددې تر څنګ د دوی په منځ کې ځینې ستایل شوي اخلاق او غوره عادتونه هم و چې د عربو مشرانو او شاعرانو به پرې ویاړ کاوه لکه: سخاوت، ځوانمردي، په وعدو وفا، مسیرانه، عزت النفس او داسې نور.

عربي ټولنه په بيلا بيلو طبقو ويشل شوي وه چې دهرې طبقې ژوند به د بلې طبقې له ژوند سره توپير درلود.

نارینه به د کورنۍ مشر، او دپوره واک خاوند و، د سړي او ښځې اړیکه د واده د مراسمو په ترڅ کې د ښځې د اولیاؤ د نظر لاندې سرته رسیده، خو په ځینو طبقو کې به د سړو او ښځو ترمنځ ډول، ډول ناروا اړیکو شتون درلود چې مونږهغې ته د بدکاری، فساد او بې پتی پرته بل تعبیر نه شو ورکولی. د جاهلیت په زمانه کې به د ډبرو ښځو لرل د یوه کس لپاره په سپراني، ویاړاو نیکۍ دلالت کاوه، د پلرونو ښځې (مېرې) به یې له طلا قیدو یا د پالار له مړینې څخه وروسته زامنو په نکاح کولې.

پلرونو به د خپلو اولادونو سره جلا، جلا چند درلود، ځینو به ویل: زامن زموږ د ځیگر ټوټې دي چې د ځمکې په سر گرځي، او ځینو به خپلې لورگانې د ننگ، عار، فقر او لوږې له امله ژوندۍ څښولې، د زوی په زیربیدلو به خوشحاله کیدل، او د لوږو په زیربیدنه به خورا زیات خپه کیدل او د ډبر ځم او قبر له کبله به یې د مخونو رنگونه توریدل، د خلکو څخه به پتیدل، گواکې چې په کور کې ورته کوم لوی ځم پینښ شوی دی. خرافات ددوی ترمنځ دومره اوج ته رسیدلي و چې کله ناکله به یې خپل مقصد ته د رسیدو په موخه زامن نذر او قرباني کول او خلکو به د څارویو په څیر ژوند کاوه.

ښځې به یې د خرخلاو لپاره بازار ته وړاندې کولې او کله به هم ورسره د کانو، لرگیو او نورو جماداتو په څیر معامله کیده.

سياسي حالت:

د اسلام د ظهور په وخت کې د عربي جزيرې حاکمان په دوه دوره وو:

۱ - تاجداره پاچاهان : چې دا ډول حاکمان په حقيقت کې دخپلواکۍ او بشپړې آزادۍ څخه برخمن وو.

۲ - د قبایلو او پرگنو مشران : ددغو مشرانو حاکمیت او امتياز د تاجدارو پاچاهانو په څېر و، ډيرو بې بشپړه آزادې درلوده خو ځينو نورو بې د تاجدارو پاچاهانو پيروي کوله.

هغو خلکو به د قبيلو مشري په غاړه اخيسته چې دنورو په پرتله به بې ډيره پانگه او طاقت درلود.

قبيله د يوه واړه حکومت په څير وه چې دقومي يووالي، متقابلې گټې او د خپلې خاورې د ساتنې او د دښمن د ځپلو پر بنسټ تشکيليدې.

د حجاز حکومت د ټولو عربانو لپاره د احترام وړ و، هغه بې د ديني مرکز لارښود، ساتونکې او خادم گڼلو، د اوسني پارلمان په څير د ادارو او تشکيلاتو خاوند و، خو دا حکومت ډير کمزوری او ناتوانه وه.

اقتصادي حالت:

اقتصادي حالت د ټولنيز او اسنني حالت تابع وي، دا قضيه هغه وخت په سمه توگه روښانه کېږي چې دهغوی د ژوندانه بڼې اوحالت ته نظر وکړو، تجارت چې د ژوندانه د اړتياو د پوره کولو تر ټولو لويه وسيله ده يوازې د سولې او امن په سيوري کې وده کولی شي؛ چې سوله او امن په جزیره العرب کې يوازې د حرامو په مياشتو (اشهر الحرم) کې شتون درلود، او د عربو مشهور بازارونه به په همدې مياشتو کې گرمېدل.

دخارويو ساتنه په جزیره العرب کې رواج درلود، په ځينو سيمو کې به کرهڼه او

زارعت هم ترسترگو کیده، د عربو د پری بښځې به په وړینو وریشلو اخته وی خو دا ټول شیان به په جگړه کې له منځه تلل، بی وزلي، لوربه او برېښه ټوب د ټولني په ټولو برخو څرگند ور.

د بښمني، د قوم او قبیلې پلوي کول ددوی په منځ کې عامه وه، خلک په ډلو او گروهو وویشل شوي وه او هرې ډلې به یوازې د خپلې قبیلې او خپل ټولني لپاره کار کاوه.

د شخړې او جگړې پر مهال به هیچا هم د الله نه کوله چې حق د کومې ډلې سره دی، بلکه د هغوی کوبښنې به دا وو چې څرنگه بل لوری زیانمن، ناتوانه او کمزوری کړي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروهی شکل د سوال او ځواب په طریقه تکرار کړي

ارزونه

۱- د جاهلیت په زمانه کې دعربو دیني او اخلاقي حالت بیان کړئ.

۲- د جاهلیت په زمانه کې دعربو سیاسي او اقتصادي حالت بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهتم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

کوری کورنی

شپږ وېشتم لوست

د پېغمبر اکرم صلی الله علیه وسلم نسب

د نبی کریم (ص) د نسب سلسله چیرته رسېږي؟ او نبوي کورنۍ کومه ده؟

د پېغمبر اکرم (ص) نسب:

نوم یې محمد بن عبد الله بن عبدالمطلب بن هاشم قریشي دی، چې د نسب سلسله یې عدنان او د هغه څخه پورته اسماعیل بن ابراهیم علیهما السلام ته رسېږي.

نبوي کورنۍ:

نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده چې نسبت یې د نبی اکرم (ص) نیکه هاشم بن عبد مناف ته کیږي، لدې امله باید د هاشم او له هغه څخه وروسته امورو او حالاتو ته یوه کتنه وکړو.

هاشم:

هاشم چې نوم یې عمرو و، هغه د بني عبد مناف د څوځات نه یوازنی کس و چې د الله د کور زایږدو ته یې اوبه ورکولې او د هغوی خدمت یې په غاړه درلود، بډای شخص و او د خلکو په منځ کې د زیات شرافت او عزت څخه برخمن و.

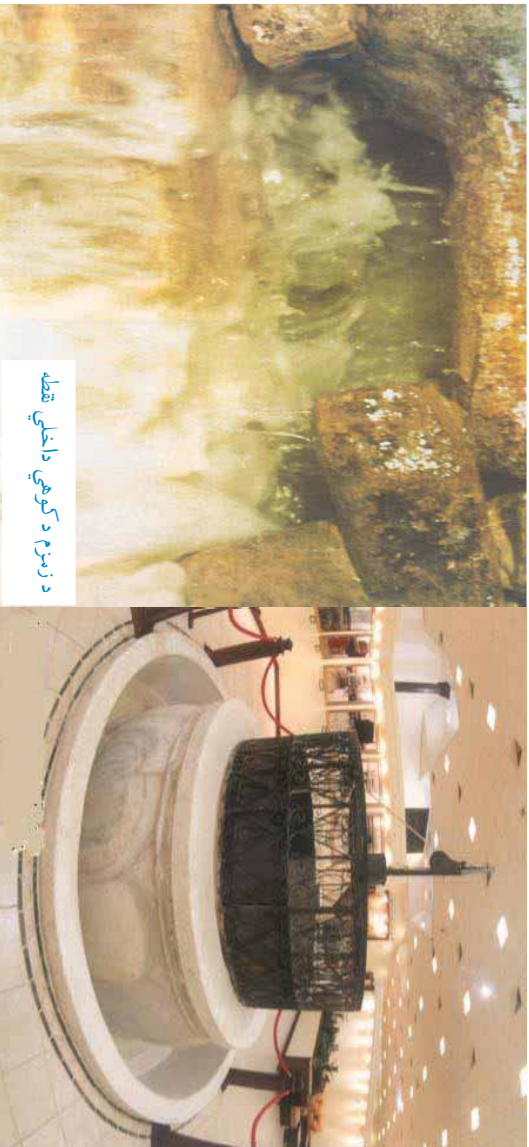
عبدالمطلب:

عبدالمطلب به د هاشم په څیر دا الله (ج) دکور میلمنو ته اوبه ورکولې، او د هغوی خدمت به یې کاوه، اود خپل قوم په منځ کې داسې شرف، عزت او مرتبې ته ورسېده چې هېڅ یو له نیکونو څخه یې دې مقام ته نه ورسېدلی.

د عبدالطلب په زمانه کې د کعبې شریفې په هکله دوه سهمې پېښې واقع شوې:

- د زمزم د څاه کېدل.
- د فیل واقعه.

۱- د زمزم د شاه د کيندلو لنډه کيسه:

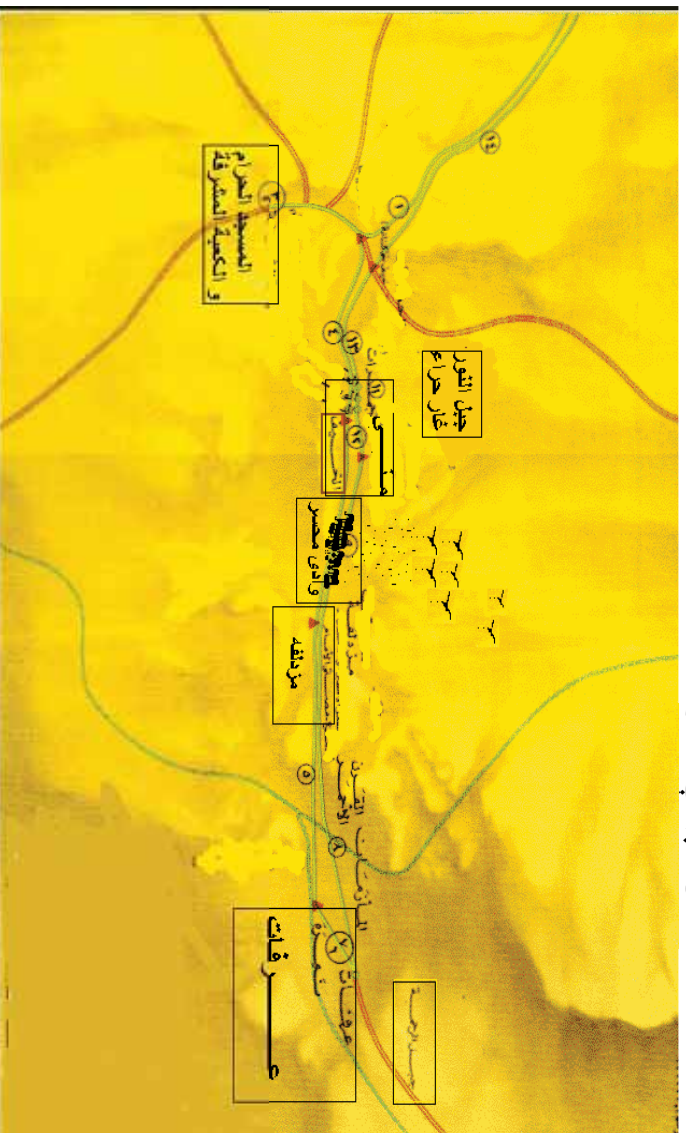
عبدالمطلب ته په خوب کې د زمزم د شاه ځای ور په گوته شو، بيا يې د شاه په کيندلو پيل وکړ، په شاه کې يې قسيمي شيان لکه توري، زغري او دوه د سرو زرو هوسۍ و موندلې چې (حرميانو) د خپلو وتلو په وخت هلته خښې کړې وې. د تورو څخه يې کعبې ته دروازه جوړه کړه او دواړه د سرو زرو هوسۍ يې په دروازه کې کينودلې او حاجيانو ته يې دزم زم داوبو ورکول پيل کړ.

کله چې د زمزم شاه ښکاره شوه نو قريشو د عبدالمطلب سره جنجال او منازعه پيل کړه، هغه ته يې وويل: مونږ ته هم په هغې کې برخه راکړه.
عبدالمطلب وويل: زه داسې کار نه کوم.

د قريشو سره د همدې منازعې په پايله کې عبدالمطلب پر خپل ځان نذر کينموند، چې که چيرې الله (ج) ده ته لس زامن ورکړل، او په هغه څه کې بريا ته ورسېږي چې د قريشو سره په کې ښکېل دی نو د خپلو زامنو څخه به يو تن په کعبه کې قرباني کړي.

- زده کورنگي دي پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروهی شکل د سوال او جواب په طریقه تکرار کړي
- د فیل د پینې لنډیز:**

کله چې (حبشي ابرهه) چې په يمن کې د حبشي د پاچا والي و، په کعبه شريفه کې د عربو د زیارت کول او راتولیدل ولیدل نو لوی معبد یې د (صنعا) په بناړ کې جوړ کړ، او غوښتل یې چې خلک د مګي په ځای هلته ولاړ شي، او د شپيته زریز لښکر سره د مګي په لوري روان شو، تر څو کعبه وړانه کړي، او د ځان لپاره یې لوی فیل غوره کړ، او خپل حرکت ته یې دوام ورکړ، کله چې لوی فیل د محسّر وادی ته (چې د منی او مرنانګي تر منځ پرته ده) ورسید، فیل یې خپله سپینه پر ځمکه کینوده او جګ نشو د کعبې په لوري له ورتګ څخه یې ډډه وکړه.

عبدالمطلب د ابرهه په وړاندي:
عبدالمطلب د خو زامنو سره د ابرهه د پوځيانو د مرکز په لوري حرکت وکړ، کله چې د ابرهه دروازي ته ورسېدل ، ابرهه ته وويل شو، عبدالمطلب ستا د دروازي مخي ته راغلی دی.

هغه وويل: عبدالمطلب څوک دی؟
هغه ته وويل شو: هغه د قریشو مشر او دمکي دکاروان څښتن دی ، هغه خلکو ته په هواره ځمکه او هوايي سرغانو ته د غرونو په لوړو څوکو کې خواره ورکوي.
ابرهه ورته د داخلیدو اجازه ورکړه.

بيا يې خپل ژباړونکي ته وويل: له هغه څخه پوښتنه وکړه چې څه اړتيا لري؟ ژباړونکي د حاجت پوښتنه وکړه.

هغه وويل: حاجت مې دادی چې دوه سوه اوبنان موزما نيولي دي، هغه ماته بيرته راکړه. ابرهه خپل ژباړونکي ته وويل: کله مې چې ته ولیدي په حیرت کې شوم خو کله مې چې ستا خبرې واوریدي نو ډیر يې اعتنا او بې پروا شوم. زه راغلی يم خو کعبه ونروم، هغه کعبه چې ستا دین او ستا د پلرونو دین دی، ته ددوو سمور اوبنانو په هکله زما سره خبرې کوې؟ او د کعبې په هکله هېڅ نه وايې؟

عبدالمطلب وويل: (أنا ربُّ الإبلِ ، ولليتِ ربَّ یحْمیه) زه د اوبنانو څښتن يم ، کعبه خپل څښتن لري ، هغه به يې ساتي.
ابرهه د عبدالمطلب د خبرو په ځواب کې وويل : هېڅوک نشي کولای چې زما د پرمختګ څښه شي.

عبدالمطلب ورته وويل: نور دا ستا کار دی .
نو هغه دوه سوه اوبنان يې چې نيولي وو عبدالمطلب ته واپس کړل. عبدالمطلب راستون شو او قریش يې د کيسې څخه خبر کړل، بيا يې د کعبې د دروازي په کرۍ او پردو پورې خپل ځان په ډير عجز ، ويرې او زاری و ځړاوه، عبدالمطلب او قریشو الله تعالی ته پناه یوړه او د هغه څخه د مرستې او ساتنې غوښتونکي شول. بيا د مکې څخه ووتل خو په درو، غارونو او د غرونو په څوکو کې پناه واخلي او په دې انتظار وو چې قادر او توانا خدای څه وخت د ظالمو سرکښانو تغیر تولوي.

کله به چي د ابرهه لښکر د سهيل ، شمال يا ختيځ په لوري روانده نو فيل به په چاڼکي سره مخکي کيده او کله به يې چي د کعبې په لوري مخ کاوه فيل به په گوندو کيده او خپله سينه به يې په ځمکې گڼموده، په همدې حالت کې وو چي الله تعالی پر هغوی باندي د وادي محسر په سيمه کې ولی ، ولی سرخان را ولېږل او هغوی يې د سجېل په کانډو وويشل ، په پایله کې هغوی د خورل شوو وښو په څير و گرځيدل ، الله تعالی ابرهه په داسې ريځ اخته کړ چي غړي يې بند بند جدا کېدل صغعا ته په لار کې و چي زړه يې وچاوديد سينه يې څيرې شوه او هلاک شو.

دا واقعه د محرم په مياشت کې پټخه پنځوس ورځې مخکې د نبي کریم (ص) زېږېدنې څخه منځ ته راغله.

- خوښه زده کوونکي دي (دښوونکي) په مرسته دپورتنې لوست څښي برخې دتولگوموالو په وړاندې تمثيل کړي

عبداللہ د پيغمبر صلی اللہ علیہ و سلم پلار:

د نبي کریم (ص) د پلار نوم عبدالله و، عبدالله د عبدالمطلب تر ټولو ښه زوی او دی هماغه ذبیح دی.

کله چې د عبدالمطلب زامن لسو تنو ته ورسېدل او پوه شو چې هغوي کولای شي د قریشو مخه ونيسي نو زامنو ته يې د خپل نذر خبره وکړه، او دوي فرمانبرداري ښکاره کړه، نومونه يې په غشو وليکل او هغه يې د هبل ساتونکي ته ورکړل خو په غشو فال ونيسي ، غشي د عبدالله په نامه راووت. عبدالمطلب عبدالله او چاره د ځان سره واخيستل ، او د کعبې په لور يې مښه کړه تر څو عبدالله حلال کړي، قریشو او په ځانگړي توگه ابو طالب او ماباگانو يې د عبدالله د حلالولو مخ نيوی کاوه.

بيا يې غشي د عبدالله او سلو اوبنانو تر منځ واچوه غشي د اوبنانو په نامه راووت، عبدالمطلب سل اوبنان د عبدالله په ځای حلال کړل.

د پیغمبر (ص) مور آمنه:

عبدالطلب د خپل زوی عبدالله لپاره یوه نجلۍ د آمنې بنت وهب بن عبد مناف په نامه غوره کړه هغه په خپل وخت کې د مرثيې او نسب له حیثه د قریشو بهترینه نجلۍ وه پلار یې د بني زهروه قبیلې سردار و، عبدالله په مکې کې د هغې سره واده وکړ. بیا وروسته د تجارت په مقصد شام ته ولاړ، په لاره کې ناروغ شو، د ناروغتیا په حالت کې مدینې ته ورسید او هلته د ۲۵ کلنۍ په عمر وفات شو.

درسونه او عبرتونه:

- ۱- د کعبې شریفې عظمت او لوڼې.
- ۲- د بیت الله، او قریشو به مقابل کې د ابرهه کینه، او حسد.
- ۳- پدې اړوند کلک او راسخه ایمان درلودل چې پاک الله (ج) دخپل کور دفاع او ساتنه په خپله کوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده ، هاشم څوک دی؟
 ۲. د الله د کور په هکله عبدالطلب ته دوه سهرمي واقعي پېښې شوي هغه څه وې؟
- څرګندي یې کړئ.
۳. د نبي کریم (ص) پلار څه وخت وفات شو؟

کورنۍ دنده

د لوست سهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

د نبي کریم (ص) پیدایښت

د نبي کریم ﷺ میلاد په ټول انساني تاریخ کې یوه لویه پېښه وه چې د تاریخ او بشري ژوند معجزه ته یې بدلون ورکړ. نو د میلاد پېښه یې څنگه وه؟ او د ماشومتوب دوره یې څنگه تیره شوه؟

مولد النبی ﷺ:

پيغمبر اکرم ﷺ د دوشنبې په سهار چې د ربیع الاول دولسمه وه د ابو طالب په کور کې د بني هاشم له څو ځا ته دنیا ته تشريف راوړ. دا میلاد د عام الفيل چې د (۵۷۱م) کال د اپریل د میاشتي له شلمې یا دوه ویشتمې نېټې سره برابره ده منځ ته راغی.

کله چې محمد ﷺ دنیا ته راغی، مور یې هغه خپل نیکه عبد المطلب ته ولېږه او همد ا راز هغه ته یې د خپل لمسي د زیربڼې په هکله زیږی ورکړ، عبدالمطلب خوشحاله شو او لمسی یې د کعبې شریفې داخل ته یوړ، د الله تعالی شکر یې اداء کړ او هغه ته یې د محمد نوم غوره کړ په داسې حال کې چې دا سې نوم په عربو کې نا اشنا و، او هغه یې په اوومه ورځ سنت کړ. لومړنۍ بڼې چې محمد ﷺ ته د هغه د مور څخه وروسته شپږې ورکړې، ثویبه د ابولهب وینځه وه.

د بني سعد په قبيله کې:
د عربو بنياربانو عادت در لود چې د خپلو ماشومانو لپاره به يې شيدې ورکوونکې بنځي (امرضعي) کتلې تر څو د هغوي ماشوم د بنار د بيماريو څخه لرې خپل ژوند تېرکړي، قوي جسمونه او اعصاب ولري او د عربي فصيحه ژبه په اصلې ټاټوبي کې په سمه توگه زده کړي.
عبدالمطلب هم د بني سعد بن بکر له قبيلې څخه يوه بنځه د حليمه سعديه په نامه د خپل ماشوم د شودو ورکولو لپاره غوره کړه.
د پيغمبر ﷺ رضاعي وروڼه - حمزه بن عبدالمطلب، عبد الله بن حارث، ابو سفیان بن حارث، او رضاعي خوندي يې - انيسه بنت الحارث او شيمابنت الحارث دي.

د مهرباني مور په څير کې:

حليمې سعد يې د شيدو د مودې د پوره کيدو څخه وروسته محمد ﷺ خپلې مور ته وسپاره، تر شپږ کلنۍ پورې يې د خپلې مور په څنگ کې ژوند کاوه، نو آمني يې يې هود وکړ چې د خپل ميره په ياد يثرب کې د هغه د قبر زيارت وکړي.

آمنه د خپل يتيم زوی محمد ﷺ، خادمه ام ايمن او پالونکي عبدالمطلب سره له مکې څخه روانه شوه او د پنځوسو کيلو مترو فاصلې د وهلو وروسته يثرب ته ورسیده يوه مياشت يې هلته تيره کړه د بيرته را ستندو پر مهال آمنه ناروغه شوه او د لارې په اوږدو کې يې ناروغي سختېده چې بالاخره د (ابواء) په سيمه کې چې د مکې او مدينې تر منځ پرته وه وفات شوه او هم هغلته دفن شوه.

د زړه سواندي او خواخوږي نېکه سره:

عبدالمطلب د محمد ﷺ سره يو ځای مکی ته راستون شو، د عبدالمطلب زړه سوی، سهرېاني او شفقت پر خپل یتیم لمسي باندې ورځ په ورځ زیاتېده ، ځکه په داسې ازمینت کې ولوېده چې دده تیر پېر هرونه یې بیا راتازه کړل ، په محمد ﷺ یې زړه سوی او نرمې دوسره زیاته شوه چې په هېڅ یو زوی یې دوسره نه وه زیاته شوې، هغه به ویل: په الله قسم چې د ده په وجود کې لویې او دېدېه نغښتې ده ، نو د هغه سره به په یوه فرش کېناسته، د هغه په سر به یې لاس راکاره او د هغه هر کار د عبدالمطلب د خوشحالی لامل گرځېده. لنډه دا چې اته کاله یې د خپل ارزښتناک عمر تیر کړل چې نیکه یې (عبدالمطلب) په مکه کې وفات شو او د وفات څخه مخکې یې ابو طالب چې د محمد ﷺ تره و د خپل لمسي د سرپرستۍ او پالنې لپاره وگماره.

د خپل تره د سپوري لاندې:

ابو طالب د خپل وراره محمد ﷺ حق لکه څنگه چې لازم و اداء کړ. پیغمبر ﷺ یې دخپل زوي سره يو ځای کړ هغه ته به یې ځانگړی درناوی او عزت ورکاوه او د تل لپاره یې ملاتړ و.

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروهی شکل د سوال او جواب په طریقې سره تکرار کړي.

۱. پیغمبر ﷺ څه وخت پیدا شو؟
۲. د محمد ﷺ د مور د وفات پېښه شرحه کړئ.
۳. د رسول الله ﷺ د مور له مړینې وروسته د هغه نیکه د رسول الله ﷺ سره څرنگه کړنه کوله؟

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

محمد ﷺ د ځوانۍ په درشل کې

محمد ﷺ د وړوکتوب دوران تیر کړ خو د بلوغ مرحلې ته ورسید په سپړانه، امانت، صبر او استقامت کې یې ساری و، همیشه یې رښتیا ویل او له ناوړو کارونو څخه یې ځان ژغوره تر دې چې د خلکو په منځ کې په (امین) مشهور شو.

علي بن ابی طالب (رض) وايي: پیغمبر ﷺ د ښه خورې ، نرم مزاج او ورین تندي خاوند و، هېڅ کله هم بد خوږه، زړه سختی، بد ویونکی او عیب پلټونکی نه و... نو دده د وړوکتوب او د ځوانۍ پر مهال څه نښې ښکاره شوي چې ځینو یې د ده پر نبوت گواهي ورکوله. نو دغه پېښې چې رامنځ ته شوي کومې دي؟

بحیرا راهب:

کله چې پیغمبر (ص) دولس کلنۍ ته ورسید، کاکا یې ابو طالب هغه د تجارت په نیت له ځان سره شام ته بوتلو، تردې چې بصرې ته چې په شام کې د عربو یوه سیمه گڼل کېده او د یونانیانو د سلطې لاندې وه ، ورسیدل. په دې ښار کې یو راهب د جرجیس په نامه چې په (بحیرا) مشهور ؤ ژوند کاوه، کله چې قافله ورسیده بحیرا ددې قافلې خواته ورغی او په پوښتنو او پلټنو یې پیل وکړ تر څو د پیغمبر ﷺ حضورته ورغی او هغه یې له لاسه ونيوه او وه یې ویل: دا آکس) د عالمیانو سردار او د پروردگار رالیبرل شوی پیغمبر دی، دا هغه څوک دی چې پاک الله به یې د عالمیانو د رحمت لپاره غوره کوي.

او بیا یې درې ته ډیره درنه میلستیا وکړه، ددوې آکرام او عزت یې وکړ، او له ابو طالب څخه یې وغوښتل چې هغه بیرته مکې ته بوځي او په راتلونکې کې یې هم د شام له راتګ څخه وساتي، هسې نه چې یونانیان او یهودیان ده ته تاران ورسوي. ابو طالب د راهب خبره ورسله او دی یې د خپلو زامنو سره مکې ته ولیږه.

د فجار جگړه:

نبي کریم ﷺ شل کلن و چې د عکاظ په بازار کې د قریشو چې بني کنانه هم ورسره ملګري وه او د قیس عیلان د قبیلې تر منځ جگړه پېښه شوه، دا جگړه د فجار په نامه مشهوره ده.

ددې جګړې لامل داو چې د بني کنانه قبیلې د قیس دقبیلې څخه درې سړي ووژل ، سمدستي دا خبره دعکاظ په بازار کې خیره شوه دواړه خواوې د جنگ لپاره راولاړې شوي

اوبو د بل خڅخه يې د ديت غوښتنه کوله په دې جنگ کې د قریشو او بني کنانه سر مشري د حرب بن امیه په غاړه وه ، د جنگ په لومړۍ ورځ د قيس قبيله پر بني کنانه بر لاسي وه خو د ورځې په پای کې جگړه د قریشو په گټه تمامه شوه.

د جگړې پر مهال د قریشو ځينو وگړو دواړه خواوې سولې ته را وبللې ، په دې توگه چې دواړه خواوې دې خپل مړي وشميرې ، هر لوري چې ډير مړي درلودل د هغو ديت دي واخلي ، سوله په همدې توگه تر سره شوه، کومه دښمني او کرکه چې ددوی تر منځ وه له منځه ولاړه او دا جگړه د فجار په نامه لدې کبله ونومول شوه ځکه چې په دې جگړه کې د حرامو مياشتو حرمت او عزت له منځه تللی و.

د فضول تړون (حلف الفضول):

د فضول تړون د هغه عزتمن تړون څخه عبارت و چې د بيوزلو او غريبانو د حقوقو د دفاع او ساتني لپاره را بلل کېده، کله چې قریش د فجار له جگړې څخه را ستانه شول، نو هغوی دا تړون په مکه کې د عبدالله بن جدعان په کور کې وکړ. په دې تړون کې ټولو ژمنه وکړه چې په مکه مکره کې که د مکه اوسیدونکي وي يا د کوم بل ځای ، په هر چا چې تیری او ظلم وشو، نو د مظلوم په څنگ کې به ودریږو او له هغه څخه به ملا تر کور تر څو مظلوم ته د هغه حق ورکړل شي. قریشو دا تړون د (حلف فضول) په نامه ونوماوه.

دې تړون د قریشو مرتبه د نورو قبایلو په منځ کې لوړه کړه کله چې پېغمبر (ص) په دې تړون کې برخه واخیسته نو په دغه وخت کې شل کلن و.

دا تړون د (حلف الفضول) په نامه ځکه ونومول شو چې دې تړون د جرهم د قبيلې (حلف الفضول) د تړون سره ورته والی اوشابهت در لود کومه چې پخوا په مکه مکره کې میشت وه. هغه تړون ددا سي کسانو په زیار شوی و، چې د هغوی د نومونو پیل د(فضل) په لفظ سره شوی و، لکه:(فضل بن حارت، فضل بن وداعه،فضل بن فضاله) له دې امله په (حلف الفضول) مشهور شو. د دې دواړو تړونو ترمنځ یو بل ورته والی په دې کې ووجي ددواړو تړونونو اساس اړینست یو شان و لکه:د دوو جگړه مارو ډلو ترمنځ عدالت او انصاف نامینول، د مظلوم حق له ظالم څخه اخیستل، دلاوریو او مسایرو حق د استوگنو څخه اخیستل.دغه لوی انساني تړون پر محمد ﷺ باندې ډیره ژوره اغیزه وکړه ځکه چې دغه تړون خلک د خیر او نښگیني لوري ته را بولي. نبي کریم ﷺ په دې تړون کې تشریف درلود، وروسته له دې چې په پېغمبرۍ عزتمن شو وېي فرمایل: د عبد الله بن جدعان په کور کې چې په کوم تړون کې حاضر و ، هغه ماته د سرو اوبینانو څخه زیات ارزښتاک و، که په اسلام کې هم یوه داسې کار ته وبلل شم، نو وبه یې منم.

ستونزمن او له هڅو ډک ژوند:
 پیغمبر ﷺ د ځوانۍ په پیل کې د بڼې سعد په قبيله کې پسونه څرول، همدا رنگه دخپلې کورنۍ پسونه یې د مکې مکرمې دقاریط په سیمه کې څرولي دي.
 کله یې چې د ځوانۍ په درشل پښه کېښوده نو تجارت ته یې مخه کړه بڼې کریم ﷺ دسائب مخزوي سره گډ تجارت کاوه چې د هغه بڼې ساری شریک و، کله چې مکه فتحه شوه سائب مخزوي پیغمبر اکرم ﷺ ته هر کلی وویل، او ورته یې وویل: زما گرانه وروړه او د تجارت ملگری په خیر راغلي.

په پنځه ویشت کلنۍ کې د خدیجه الکبری د مال په اړوند شام ته د تجارت لپاره ولاړ، خدیجه بڼت خوبله یوه شریفه، بډایه او تاجره ښځه وه په خپل مال کې د تجارت لپاره به یې ځینې نارینه استخدامول او هغه ته به یې یوه ټاکلې برخه ورکوله. قریشو د تجارت دنده درلوده، کله چې خدیجه د بڼې کریم ﷺ له رښتینولۍ، اخلاص، امانت داری، ځوانمردۍ او نورو لویو اخلاقو څخه خبره شوه نو یو سړی یې هغه ته ولیږه او له انحضرت ﷺ څخه یې وغوښتل چې ددې پانگه د تجارت لپاره ددې د مړینې میسره په مانیا شام ته یوسي، پیغمبر ﷺ د هغې وړاندیز ومانه او د میسره سره شام ته روان شو.

فنايیت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا گروپي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي.

د خدیجې رضي الله عنها سره واده:

کله چې بڼې کریم (ص) له شامه څخه مکې ته راستون شو، خدیجې رضي الله عنها په خپل مال کې داسې امانت او برکت ولید چې هیڅکله یې هم نه و لیدلې، همدا رنگه کله چې میسره خپل د سترگو لیدلۍ حال (د بڼې کریم (ص) صفتونه، روغ فکر او رښتینولۍ) خدیجې ته بیان کړ، خدیجې خپل ورک شوی گوهر بیا موند.

د قریشو مشرانو او مخورو خلکو د خدیجې (رض) سره نکاح کول غوښتل خو خدیجې دې کار ته غاړه نه ایښوده. خدیجې خپله د زړه خبره خپلې د راز ملگری نفیسي بڼت منبه سره شریکه کړه، نو نفیسه د بڼې کریم (ص) حضور ته ورغله او د خدیجې د نکاح خبره یې ورسره وکړه، هغه قبوله کړه، بیا یې د خپل کاکا سره مجلس وکړ هغوي د خدیجې کاکا ته ورغال او خدیجه یې د بڼې کریم ﷺ لپاره وغوښته. د هغه له رضا وروسته نکاح وتړل شوه، نکاح په مراسمو کې د بڼې هاشم، اوبڼې مضر د قبیلو مشران حاضر وو د نکاح مېرمن او بڼې وټاکل

شوي دا نکاح د شام له سفر څخه دوه سياشتي وروسته ترسره شوه.

پندونه او نصيحتونه:

۱- عدالت په هر وخت، او دهر چا له خوا چې بې وړانديزوشي د ستاښي اوسلو وړ دی.

۲- د فضول تړون د جاهليت د تيارو په وړاندي د يو روښان څراغ په څير و، دا خبره په دې دلالت کوي چې په يوه ټولنه يا يو نظام کې دفساد خپرېدل دټولو فضليتونو دستفي کېدو په معنا نه ده.

۳- ظلم په هره بڼه چې وي مردود دی، که څه هم په ډير لږ شمير خلکو ناندې واقع شي، اسلام د ظلم سره په جگړه کې دی او د مظلوم په څنګ کې پرته له رنگ، دين، وطن او جنس څخه ولاړ دی.

۴- د خیر او نیکو کارونو لپاره د تړون جواز، مسلمانانو ته جائز دی چې د حلف الفضول په شان تړونونه د کفارو سره لاسليک کړي. په دې شرط چې داسلام د مقاصدو سره مطابقت ولري.

۵- مسلمان باید په ټولنه کې هميشه فعاله ونډه واخلي او د چاپيريال په حواثو کې بايد هيڅکله هم بې پروا پاتې نشي.

۶- الله تعالی خپل پيغمبر ته مناسبه ميرمنه غوره کړه ترڅو د هغه مرسته وکړي څومونه يې کم کاندې او د رسالت د کارونو په زغملو کې يې مرسته لاه وي.

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقي سره تکرار کړي .

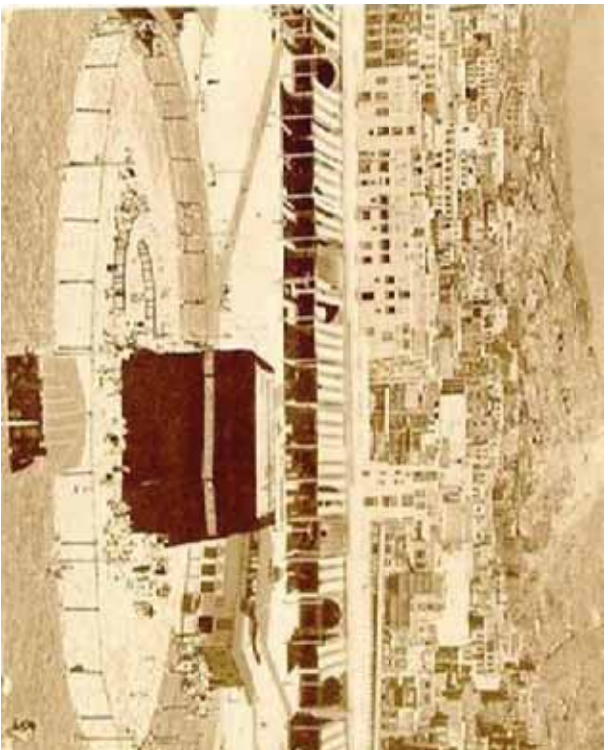
- ۱- د پيغمبر ﷺ اخلاق د ځوانې پر مهال او له پيغمبري څخه دمخه څرنگه وو؟
- ۲- ايا نبي کریم ﷺ د ځوانۍ پر مهال کوم ټاکلي کسب او کار درلود؟ څرگند يې کړئ ؟
- ۳- د حلف الفضول څخه څه پندونه او نصيحتونه اخستلای شو څرگند يې کړئ ؟
- ۴- بچيرل راهب پيغمبر ﷺ څرنگه وپيژانده؟

د لوست سهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د يوې مقالې په لړ کې وليکئ.

د کعبې شريفې جوړول

نېټه وېشتم لوست

نبی کریم صلی الله علیه وسلم د ۳۵ کلونو په عمر کې و چې قریش د کعبې جوړولو لپاره راغونډه شول د کعبې د چټ جوړول هغوی ته زیات ارزښت درلود خو د کعبې له ړنگولو یې ونړه درلوده. قریشپه کعبې دچټ د جوړولو لپاره مناسب لارې برابر کړل ، د کعبې کوټه د اسماعیل علیه السلام له وخته تر دغه دمه چټ نه درلود او د تیرویو دیوال ؤ، په همدې کال کې پر مسجد الحرام باندې سیلاب راغی نږدې و چې کعبه وړانده او وپنجاړه شي ، او قریش دې ته اړشول چې کعبه شریفه له سره جوړه کړي.

قریشو پریکړه وکړه چې د کعبې په جوړولو کې د حلال او پاکیزه مال څخه پرته بل مال مصروف نکړي او هغه پیسې چې د ناروالو لکه، سود اوقمار څخه په لاس راغلي وي د کعبې په جوړولو کې ورڅخه استفاده ونه کړي.

ولید بن مغیره مخزنوېي د کعبې په وړانولو پیل وکړ، کولنگ یې را واخیست، او وېي ویل:ای

پروڊگار اڌنيڪي نه پر ته بله هيج اراده نه (م) د رڪنيتو برخه بي ورائه ڪو، ڪله جي هغه ته په لوهری وڻ ڪو مه سستو نه ڀينبه نه شو، نو ڇڪه په دوهمه وڻ جي خلكو په ورائو ڪي مالا تراو پيرو ڪو، او هغو بنسٽون ته ورسيل جي د ابراهيم عليه السلام په لاس جوڙ شوي وو.

له هغه وروسته بي د ڪعبي په جوڙلو پيل وڪو، ڊاسي جي ڪعبه بي په څو برخو وويشله اود هري برخي جوڙول بي بوي قبيلي ته وسپال هري قبيلي د ڪانو په راوړو، او په جوڙولو پيل وڪو، د ڪعبي شريف د جوڙولو دنه د يوروسي معمار په څاره وه.

ڪله جي ديوال د حجر الاسود د اينبوډلو تر ځايه پورته شونو دا جي د حجر الاسود د ڪاني دڪينبوډلو ويلر په دجا په برخه شي ددوی تر منځ اختلاف پيدا شو، او تر څلورو يا پنځو ورځو پوري بي دوام وڪو؛ ټوڙي و جي دا اختلاف د حرم شريف په منځ ڪي په يورې خونڙي جگري بدل شي.

- زده ڪوونڪي دي پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شكل د سوال او جواب په طريقي سره تڪرار ڪري.
- په حجر اسود ڪي د تحکيم واقعه:

حجر اسود د پرته له خلاف شخصه

حجر اسود د سپينو زرو د خلاف سره

ابو امیه بن مغیره وړاندیز وکړ: د دې جنجال د اوارولو په هکله به هغه لومړنی سړی چې د جومات په دروازه راننوخې حکم ټاکو، ټولو ومنله، الله غونښت چې لومړنی سړی کوم چې د جومات په دروازه راننوخې هغه به رسول الله ﷺ وي کله چې خلکو هغه ولیده نو د خوښۍ غږونه یې پورته شول، او ویې ویل دا هماغه امین دی؛ دا محمد دی؛ موږ دده پر پکړه منو هغه ته یې د شخړې په هکله معلومات ورکړل محمد صلی علیه وسلم یو ځادر راوغوښت حجر الاسود یې په ځادر کې کېښود، د جنجال کوونکو قامونو له مشرانو څخه یې وغوښتل چې هغوی ټول د ځادر پېڅکې ونیسي او هغه پورته کړي او ځای ته یې ورسوي اویا یې په خپله د حجر الاسود تیره راراڅیسته او په خپل مبارک لاس یې په خپل ځای کې کېښوده او دا د جنجال داوارولو یوه مناسبه طریقه وه چې ټول خلک پرې راضي شول.

د کعبې د جوړولو پر مهال د قریشو مال کم شو نو سهرلې برخه یې پرېښوده چې تر اوسه پاتې ده او د حجر یا حطیم په نامه یادېږي همدارنگه د کعبې دروازه یې هم د ځمکې څخه لوړه کړه.

د کعبې د جوړولو پر مهال پیغمبر ﷺ ته دوه ځانگړي وپارونه ور په برخه شول:

یو د مکې د قبیلو ترمنځ د احتمالي جنګ مخنیوی و، اوبل په خپلوسبارکو لاسونو د حجر الاسود ایښودل په ټاکلي ځای کې و.

د بهشت څخه وړاندي د نبوي سیرت لنډه پېژندنه:

پیغمبر صلی الله علیه وسلم د ډیرو نیکو صفاتو خاوند و لکه: د خلکو سره ښېگڼه، تواضع او عاجزي، مېړانه، رېښتینولي، مېلمه پالنه، امانتداري، سخاوت، په وعده وفا، انصاف، شفقت پاک نفسي، کلکه او مضبوطه اراده اوداسې نور.

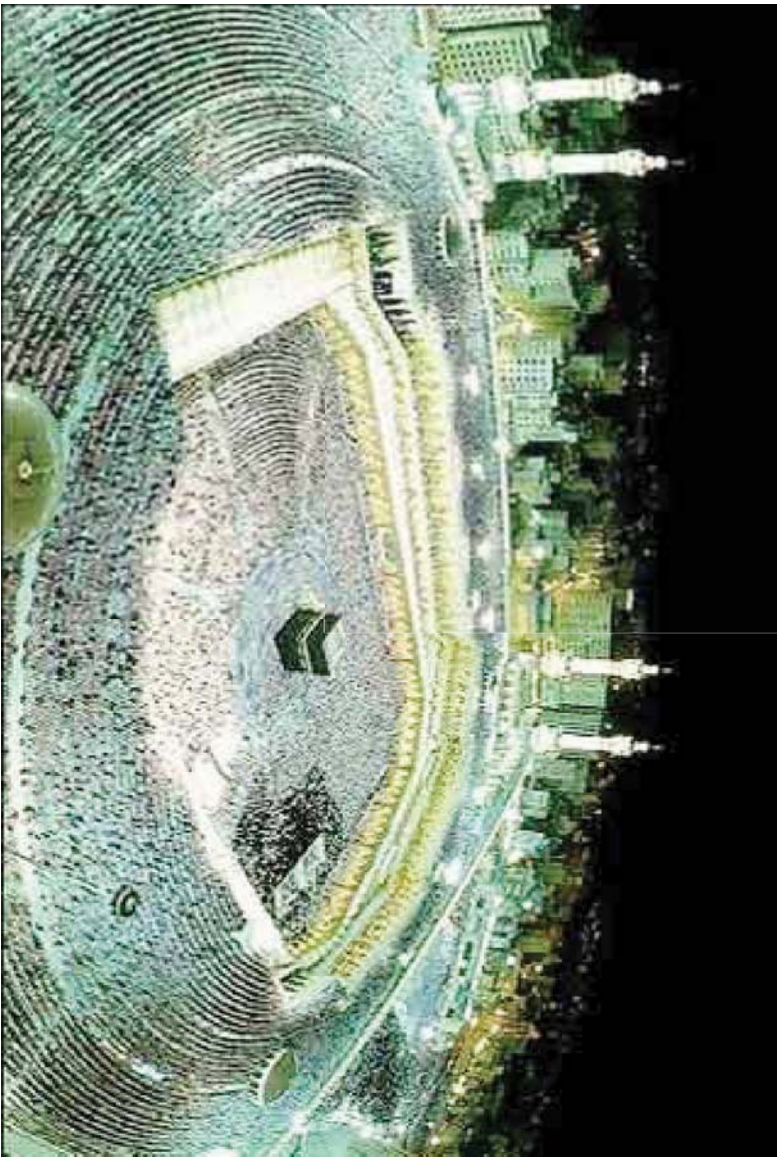
هغه شراب نه څښل، د بتانو نذرانې یې نه خوړلې، په هغو سرا سموکې چې د بتانو د لمانځنې لپاره به تیاریدل گډون نه کاوه، د ژوند له لمړنیو شپو څخه یې د بتانو څخه کرکه درلوده، بلکه د ځمکې په سر یې هغه تر ټولو موجوداتو بد گانه، اونه یې په بتانو قسم زغملای شو.

محمد ﷺ د خلکو تر منځ په ښو خوږونو، او غوره خصالتونو شهرت درلود. هغه تر ټولو ښه گاوښی، تر هر چا د اوچتو اخلاقو څښتن، د ډیر لوی زغم خاوند، په خبرو کې تر ټولو رښتینی، زیات مهربان، نرم خوږه او په وعدو ولاړ شخص و. لنډه دا چې د انسانیت او دکمال ټول صفتونه پر هغه ﷺ تمام شوي وو.

د کعبي شريفې د جوړولو تاريخ:

- ۱- د کعبي شريفې د جوړولو په اړوند ډول ډول روايتونه راغلي دي.
ځينو مؤرخينو د کعبي تاريخ حتی د ادم عليه السلام له زمانې څخه ډير مخکې په گوته کړی او وايي: د ادم عليه السلام د زيږيدنې څخه لا ډير مخکې ملائکو کعبه شريفه جوړه کړی وه. خو بله ډله په دې نظر ده چې: لومړنی هغه کس چې کعبه يې جوړه کړه ادم عليه السلام و، او کله چې يې د کعبي ودانۍ سرته ورسوله الله (جل جلاله) ورته وحې وکړه چې د کعبي څخه طواف وکړي او ورته يې وويل: (ته لومړنی انسان او د لومړنی کور او ودانۍ ده).
دهغه څخه وروسته ډيری تيری شوې او د نوح عليه السلام زمانه راوړسپاره نوح عليه السلام د کعبي د حج مراسم اداء کړل. د څو پيړيو په تيريدو سره د ابراهيم عليه السلام زمانه راغله هغه هم د کعبي بنيادونه اوچت کړل.
په هر حال هغه څه چې د قران کریم په قطعي دليل ثابت دي هغه دادي: يواځينې هغه دوه سړي چې دبيت الحرام بنيادونه يې ودرول هغه ابراهيم او دهغه زوی اسماعيل عليه السلام وو.
۲- کعبه شريفه څلور ځله جوړه شوې او يو ځل په پاڅه شان ترسيم او رغول شوي ده:
لومړی ځل: د لومړي ځل لپاره کعبه ابراهيم عليه السلام جوړه او اسماعيل عليه السلام به ورسره مرسته کوله. دوهم ځل: د پيغمبر صلى الله عليه وسلم دبعثت څخه دمهغه قریشو کعبه له سره جوړه کړه چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم هم په کې شریک و.
درېم ځل: دزيد بن معاويه په زمانه کې، کله چې دعبد الله بن زبير (رض) دمحاصري پروخت نيږديانوکعبه په ټانگونو (مخجنيقونو) وويشتله، او اور يې واخيست عبد الله بن زبير رضي الله عنه هغه له سره آباده کړه.
څلورم ځل: دعبد الملک بن مروان په زمانه کې، کله چې عبد الله بن زبير وژول شو عبد الملک بن مروان کعبه په هغه نقشه جوړه کړه څرنگه چې د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په زمانه کې وه.

پنجم حل: د کعبې ترسیم او رڼونه:
د سعودي پاچا خادم الحرمين الشريفين ملک فهد بن عبد العزيز آل سعود کعبه د مسجد
الحرام په شمول دننه او بهر ټوله په اساسي توگه ترسیم او ورڼوله.

۱- د هغې شخړې لامل چي د حجرالاسود د کپښودلو پر مهال د قبایلو تر منځ پښه شوه څه ؤ؟

۲- د زبي کریم ﷺ د تحکیم قضیه څنگه منځ ته راغله په لنډه توګه يې شرحه کړئ؟

۳- هغه نیک صفتونه چي د بعثت څخه وړاندې په زبي کریم ﷺ کې راغونډ شوي وو څپي له هغو څخه بیان کړئ.

۴- دبعثت څخه د مځه د پیغمبر ﷺ غبرګون د بتانویه وړاندې خرنګه و؟

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ اوهم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

دینگری

دیرشم لوست

د نبوت او رسالت په سپوري کي

وروسته له دې چې الله تعالی پیغمبر ﷺ ته د نبوت او رسالت عزت ور په برخه کړ نو ژوند یې په دوو برخو ویشل کيږي؛ چې هره یوه برخه یې خپلې ځانګړتیاوې لري. دا دوه برخې د مګي او مدني دورو څخه عبارت دي، نو دا دوه دورې څه ځانګړتیاوې لري؟ کومو مرحلو ته شاملیدای شي؟

مګي دور – نبوت او دعوت:

دواړو دورو ګڼې مرحلې تیرې کړي دي او هره مرحله یې خپلې ځانګړتیاوې لري. که چیرې هغو حالاتو ته ښه څیر شو چې دغه پړاونه پرې تیر شوي دي دا خبره په ډاګه څرګندېږي، چې مونږ کولای شو مګي دوران چې تقریباً (دیارلس کاله) ورو په دريو برخو وويشو.

- ۱- د پټې بڼې مرحله، چې درې کلونه وو.
- ۲- مګي والو ته ډاګیزه او ښکاره بڼه، چې د بعثت له څلورم کال څخه پیل او د بعثت د لسم کال تر آخره پورې یې دوام وکړ.
- ۳- د مګي څخه بهر د دعوت د خپریدو مرحله، چې د لسم کال له وروستیو څخه پیل او د مدني منورې د هجرت د وخت سره سره مدني دور ته هم شاملېږي او د نبي کریم ﷺ د ژوند تر آخره پورې یې دوام وکړ.

زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي.

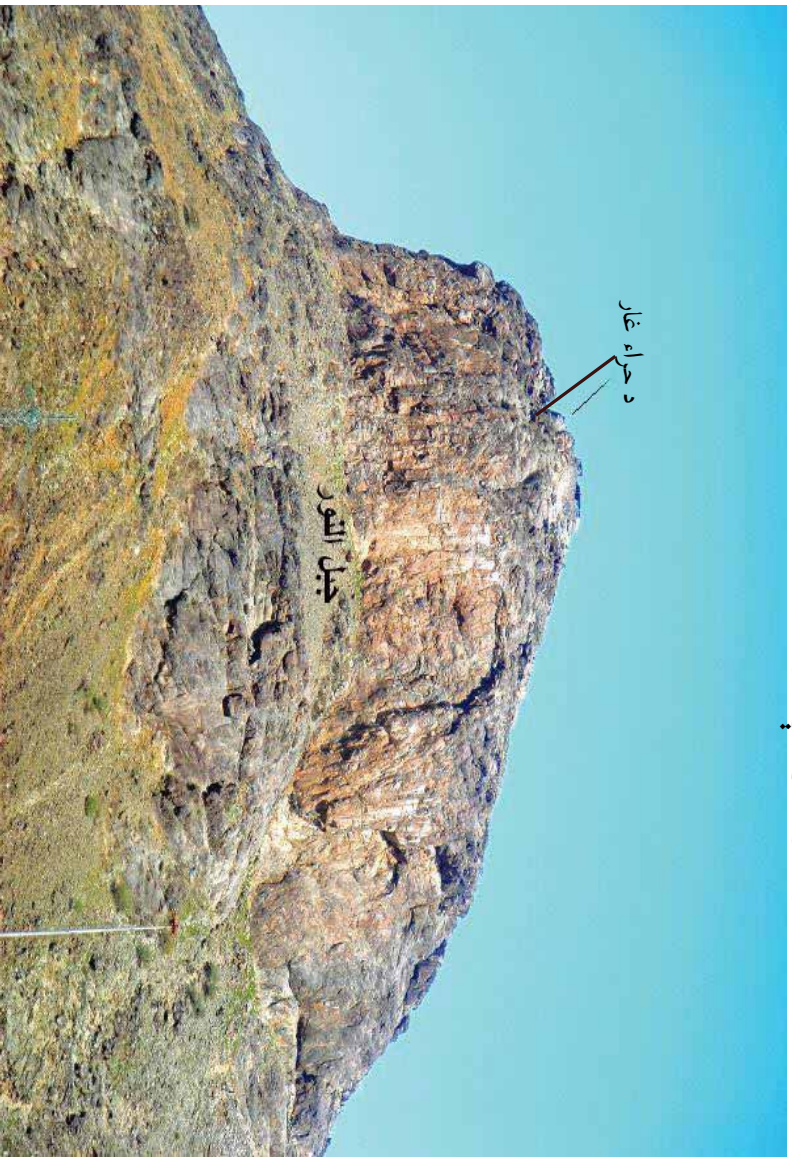
د حراء غار قبلي ته معضايخ

د حراء غار (جبل النور):

کله چې د نبي کریم (ص) عمر څلویښتو کلونو ته نږدې شو نو گوښه والی او خلوت یې اختیار کړ؛ اوبه او خواړه به یې د ځان سره واخیستل او د حراء د غار په لور چې په (جبل النور) کې موقعیت لري روان شو. که چېرې تاسې د مکې مکره یې څخه د سهیل په لور د یوه ساعت په واټن لار ووهئ نو هلته به تاسې یو غروړوبنی چې د نوراني منارې په څیر څلېرې دا غر هغه د جبل النور غړ دی چې د حراء غار پکې شتون لري، چې نبي کریم ﷺ به د روژې (رمضان) میاشت په دغه غار کې تېروله او خپل وخت به یې په عبادت، د کایناتو په ننداره او د هغه قدرت په سوچ او فکر کې تېراوه چې د کایناتو تر شا وجود لري، هغه شکر کې عقاید چې دده قوم پرې اخته ووده ته دمنلو وړینه و، او د روښنایی هغه لاره چې د ده صلی الله علیه وسلم اعتماد او رضا پرې حاصلیدی شوی له ده څخه ورکه وه نو له دې امله به هر وخت پرېشانه و.

دغه خلوت او عزلت ددې لپاره و ترڅو دی ﷺ د هغه لوی مسئولیت او امانت لپاره چې د ده په انتظار کې دی تیار شي.

جبرائیل له وحي سره:

کله چې د پیغمبر ﷺ عمر پوره څلویښت کاله شو نو د نبوت وړانگو یې په ځلیدو پیل وکړ، هغه دا و چې دسکې هر یو کافي به ورته سلا مونه کول، هر خوب به یې چې لیده حقیقت به یې څرگندیده او خوبونه یې لکه د روڼ سهار ځلیدل، په همدې توگه یو کال تیر شو.

د رمضان میاشت په داسې وخت کې را ورسیده چې پیغمبر ﷺ د دریم کال په رمضان کې د حراء په غار کې گوښه ناست و، الله تعالی و غوښتل تر څو د ځمکې خلک د خپل رحمت څخه برخمن کړي نو محمد ﷺ یې په نبوت عزتمن کړ او جبرائیل (ع) یې د قران کریم د څو آیتونو سره د ده حضور ته راولیږه. وحي څه وخت نازله شوه؟

د دوشنبې په ورځ د رمضان المبارک یوویشتمه چي د (۱۱۰) میلادي کال د اگست د لسمې نېټې سره سمون خوري کله چي پیغمبر (ص) د خلوینبست کلني په عمر کي و، وحی پر انحضرت (ص) باندي نازله شوه. عائشه صدیقه رضي الله عنها پدي هکله داسي روايت کوي: د رسول الله (ص) د وحی پیل له نيکو او بنو خوبونو څخه شوی و، د حرا په غار کي به يي له خلکو گوښه ژوند کاوه، پرته له دې چي کورته ولاړ شي، څو مسلسلې شي به په عبادت مشغول ؤ او د هغو شپو لپاره به يي توبنه ورسره ورله، بيا به خديجي ته راستون شو او همغومره نوره توبنه به يي د ځان سره واخيستله.

د حرا په غار کي و چي وحی پرې نازله شوه ملائکه ورته راغله او ورته يي وويل: ولوله، ده وويل: زه لوستل نشم کولی، رسول الله ﷺ وويل: بيا ملائکي زه ټينگ ونيولم، او زور يي کړم، بيا يي پرېښودم، بيا يي وويل: ولوله! ما وويل: زه لوستونکی نه يم، بيا يي دويم ځلي ونيولم او ډير زيات يي زور کړم او ډير په تکليف شوم، بيا يي پرېښودم او ويي ويل: ولوله! ما وويل: زه لوستونکی نه يم، دريم ځلي يي ونيولم او را ټينگ يي کړم او بيا يي پرېښودم او راته يي وويل:

﴿أَوْرَأَيْتَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ وَإِنَّكَ أَلَمَّ الْكِرَامِ الَّذِي عَلَّمَ الْقَالَ عَدُوًّا لِآلِنَسَانِ مَا تَرْتَعَمُّ﴾ (۱)
ژباړه: ولوله (ای پیغمبره) د خپل رب په نوم چي هغه پیدا کړل، پیدا يي کړ انسان د کلاکي شوي وينې له توتي څخه، ولوله او ستا رب ډير مهربان دی، چي هغه د قلم په مرسته علم وښوده، انسان ته يي هغه علم ورکړ چي هغه پرې نه پوهيده.

پیغمبر (ص) د حرا له غاره راستون شو زړه يي درزیده او خديجي رضي الله عنها ته يي وويل: ما وناغاره، ما وناغاره هغه يي په خادر کي ونغښت ترڅو يي ويره ورکه شوه او خديجي رضي الله عنها

(۱) العلق: ۱ - ۵

ته ئې وويل: په ما څه شوي دي؟ او خديجه ئې له هغې پېښې څخه چې په ده تيره شوې وه خبره كړه او ويې ويل: د خپل ځان په هكله وويرېدم، خديجې وويل: هيڅكله داسې نده، په الله قسم دى چې پاك الله به تا نه رسواكوي ځكه چې ته خپلوي پالي، د بيوزلانو مرسته كوي، پريوتې خلك تر منزه رسوي، د سيلمه عزت او پالنه كوي او د حق په لاره كې د ستونزو د لرې كولو لپاره ملا تړي.

خديجه د رسول الله ﷺ سره خپل د تره زوى ورقة بن نوفل ته ورغله، هغه په جاهليت كې د نصرانيت دين قبول كړى ؤ او يو سپين بېړى بودا سړى و چې سترگو ئې لېد نشو كولى.

خديجې ورته وويل: اى د تره زويه! د خپل وراره خبرې دې واوړه، ورقة ورته وويل: اى وراره! څه شوي دي؟ پيغمبر ﷺ هغه ته ټوله كيسه بيان كړه. ورقة وويل دا هماغه ملائكه ده چې الله تعالى موسى عليه السلام ته هم را لېرلې وه، اى كاشكي زه ځوان او غښتلى واى (تر څو ستا مرسته ئې كړې واى) او كاشكي چې زه هغه وخت ژوندى واى كله چې تا خپل قوم له كور او وطنه اوباسي؟ پيغمبر ﷺ وويل: ايا هغوى به ما د مكې څخه وباسي؟ ده وويل هوا هر چا چې ستا په خير پيغام راوړى دى، د بسمني ورسره شوي ده. نو كه زه چېرته هغه وخت ژوندى وم په ټول توان او طاقت سره به ستا ملا تړ وكړم. له دې پېښې وروسته ورقة جوړ تر وفات شو او وحى هم بنده شوه.

- زده كوونكي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروهې شكل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار كړي.

۱. مڪي دور په دريو پراوونو ويٺل ڪيري نومونه بي واخلي.
۲. ولي نبي ڪريم ﷺ له پيغمبري مڃڪي د حرا غارت ته تشريف ورتو؟
۳. ڪله جي پيغمبر ﷺ ورقه بن نوفل د وحي له نازليدو خبر ڪر د هغه عڪس العمل ڇه و؟

د لوست مطالب په خپل تعبير سره وليڪي او هم ورته مناسب عنوان غوره ڪري.

د وحي د ټول ادامه

د وحي ډولونه:

- ۱- د وحي ډولونه او سرچينې په لاندې ډول دي.
 - ۱- رښتيني خوبونه: چي د پيغمبر ﷺ لپاره د وحي پيل و.
 - ۲- هغه څه چي ملايکي دده په ذهن او زړه کي تلقينولو، پرته له دې چي ملايکه وويني.
 - ۳- کله به ملايکه د يوه سړي په څيره کي نبي کریم ﷺ ته راتله ترڅو هغه څه چي ورته وايي بڼه پرې پوه شي، په دغسې حالت کي به صحابه و هم جبرائيل عليه السلام ليد.
 - ۴- پرېښته به د رنگ د کرنگار په څير ورته راتله او ددې ډول وحي زغمل به ورته سخت تماميدل، حتی په سخته يخني کي به دده په مبارکي ټنډې د خولو څانڅکي معلوميدل ، اوکه په دغه حالت کي پر سپرلي- سپور و نو سپرلي- به پر ځمکه گونډې لگولې.
 - له پيغمبر اکرم (ص) به کله ملائکه په خپل اصلي شکل کي ليدله، او دالله (ج) له خوا راليرل شوی فرمان به يې ورته سپارلو. دا ډول وحي دوه ځله پېښه شوې ده چي د(الانجمن) په سورت کي يې بيان راغلي دی.
 - ۲- آسمان ته دتللو پر وخت هم الله جل جلاله پر هغه ﷺ وحي نازله کړه، لکه دمعراج په شپه چي په پيغمبر (ص) وحي نازله شوه.
 - ۷- د الله تعالی کلام به پرته د پرښتې له واسطې نبي کریم (ص) ته وحي کيده لکه څنگه چي الله تعالی د موسی بن عمران سره خبرې کړې وې، چي دغه وحي د موسی عليه السلام لپاره د قران په نص، او دپيغمبر (ص) لپاره داسراء او معراج په حديث کي ثابته ده.
- جبرائيل دوهم ځلي وحي راوړي:**
- وحي څو ورځي ځنډ شوه ، نبي کریم ﷺ د وحي د نازلېدو په انتظار کي و چي الله تعالی دوهم ځلي په وحي مشرف کړ، پيغمبر ﷺ فرمائي: يوه مياشت د حرا په غار کي معتکف شوم کله چي زما اعتکاف پای ته ورسيده د حرا له غاره راگوز شوم ، يو آواز مې واوريد، نو نبي ، کښم ، مخي او شاته مې وکتل څه مې ونه ليدل ، کله چي مې پورته خواته وکتل همغه ملايکه مې وليده چي د حرا په غار کي ماته راغلي وه، پر هغه کړسې- چي د آسمان او ځمکي تر منځ يې قرار درلود ناسته وه، نو جوړ زيات ووږيږدم او د هغې د ليدو له ويري پر ځمکه پرېوتم.

خدیجه ته راغلام او ودي ويل: ما ونغاوه، ما ونغاوه. هغي زه ونغبستم بيا دا آيتونه نازل شول:

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنذِرْ ۚ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۚ وَبِرَّكَ فَطَهِّرْ ۚ وَالْحِمْلَ فَاهْجُرْ ۚ﴾ (١)

ژباړه: ای خان نغبنسونکی، شمالا ستونکبه، پاخیره او خبرداري ورکړه، او دخپل رب لويي اعلان کړه، او خپلي جايي پاكي وساته، او له چټلي شخصه په څنگ اوسه.

ددې شخصه وروسته پيغمبر ﷺ شل کاله د ارابي خوب او راحت پر ځان او پر خپله کورنۍ بند کړ او د الله (ج) دين ته دبندي لپاره يې خپله ملا وتړله د الهي رسالت د تبليغ دروند پيټي يې په غاړه واخيست، دظلم، تيري، اود جهالت سره دکلکي مبارزي دروند بار يې په اوږو کيښود نوځکه يې دشلو کلونو شخصه زياته موده په مختلفو پړخوکي هلي، ځلي اوکوښښونه کول، او په دې لاره کې يې نې ساري زحمتونه وکالل.

کله يې جې اسماني آواز ترغورېد شو او ددعوت په رسولو مأمور شو نو ددنيا هيڅ ډول خنډونو او ستونزو ونشوای کړای دده د لوري موخي د لارې خنډه واقع شي.

فعالیت

- زده کونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروبي شکل د سوال او ځواب په طريقي سره تکرار کړي.

ارزونه

١. د وحې ډولونه په لنډه توگه بيان کړئ.
٢. جبرائيل اسين د دويم ځل لپاره د څرنگه وحې سره راغی؟

کورنۍ دنده

دلوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ، او يو مناسب عنوان ورته وليکئ.

خديجه رضي الله عنها

خديجه څوک ده؟ څرنگه يې د پيغمبر ﷺ ملاتړ وکړ، او د پيغمبر ﷺ سره د هغې نکاح د دعوت په نشر او خپرولو کې څه اغيزه درلوده؟
خديجه څوک ده؟

خديجه بنت خويلد بن اسد ده، چې د پيغمبر اکرم ﷺ سره په دريم نيکه کې شريکيږي. هغه رضي الله عنها د (طاهري) په نامه هم يادېدلې، د عام الفيل څخه پنځلس کاله د مخه زيږيدلې وه. په ټولو بنسټونو کې د حسب او نسب له مخې کابله او د بنو اخلاقو څښتنه وه پيغمبر ﷺ فرمائي: (د جنت په بنسټونو کې تر ټولو غوره خديجه بنت خويلد، فاطمه بنت محمد، مريم بنت عمران او آسيه بنت فراحم د فرعون بنسټه ده).
خديجه لومړنۍ بنسټه ده چې په نبي کریم ﷺ يې ايمان راوړی دی.
خديجه رضي الله عنها د نبي کریم ﷺ لومړنۍ بنسټه وه چې کونډه وه او د رسول الله ﷺ سره د واده پر مهال يې عمر (۴۰) کاله و، پيغمبر اکرم ﷺ (۲۵) کلن و چې د خديجې (رض) سره يې واده وکړ. دوی وروسته له واده (۲۵) کاله گډ ژوند درلود.

خديجه د رسول اکرم (ص) ملاتړي:

کله به چې د پيغمبر ﷺ په وړاندي ستونزي رانللي ام المؤمنين خديجه رضي الله عنها به د هغه تر څنگ ولاړه وه، او دهغه ﷺ کړاونه به يې کمول، هغه ته به يې ارزښتناکې مشورې ورکولې، په خپله پانگه يې هغه سره همدردي کوله، او په خبرو سره يې هغه ته تسلي وړکوله.

د پيغمبر ﷺ ماشومان:

د پيغمبر (ص) ټول ماشومان د خديجې رضي الله عنها څخه وو، يوازې ابراهيم له ماريې څخه وو، هغه ماشومان چې د خديجې رضي الله عنها څخه وو عبارت دي له: قاسم، عبدالله او څلور لورگانې يې هره يوه زينب، رقيه، ام کلثوم او فاطمه ده.
قاسم او عبدالله په ورکټوب کې وفات شوي دي.

د خديجې رضي الله عنها مورينه:

له بنديز او محاصريې څخه ډير وخت نه و تير شوی چې خديجې د پاک الله دلوري اجل بلوگه کې ته لېبک وويل او له هجرت څخه درې کاله دمخه وفات شوه، نبي کریم ﷺ ددې په مړينه ډير سخت غمجن شو، پيغمبر ﷺ يې قبر ته بنسټه شو او په خپلو مبارکو لاسونو يې په قبر کې کېښوده، خديجه رضي الله عنها د روژې په لسمه د ۱۵ کلونو په عمر له فاني

دنيا سترگي پتي کړي.

داکال په "عام الحزن" يعني د غم په کال ونومول شو ځکه په دې کال کې نبي کریم ﷺ دوه مهرم شخصيتونه له لاسه ورکړل چې خديجه او ابو طالب وو. ځکه چې دادوه شخصيتونه د هميش لپاره دپيغمبر ﷺ ملاتړي وو، او دپيغمبر ﷺ سره يې يې کچه مینه درلوده او پر هغه زيات مهربانه وو. ددوي په مرگ پيغمبر (ص) يوازې پاتې شو او په کورنۍ کې يې بل مرستندوی او ملاتړی نه درلود. پيغمبر ﷺ دخديجې له وفات څخه وروسته واده وکړ مگر د خديجې (رض) مینه دپيغمبر ﷺ په زړه کې دژوند تر اخرنيو شپو پورې ځای نيولای و او تل به يې د هغې يادونه کوله.

فعاليت

- زده کړونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي .

اهيات المؤمنین:

اسمات المؤمنین هغه گڼه ده چې قرآن کریم د نبي کریم (ص) سره يې په هغې عزتمني کړيدې الله جل جلا له فرمائي: [وَأَزْوَاجَهُ أَسْهَاتِهِمْ] [الأحزاب : ١١]

ددې کښې له اطلاق څخه يوڅه د نبي کریم (ص) له رحلت وروسته ددغو بيبيانو سره د نکاح د حرمت اعلان و. داگڼه د هغې وياړمنې امتيازي نښې په څير وه چې دوي ته د احترام، درناوي او د دعوت په لار کې د نه ستړيدونکو هلو ځلو لپاره ورکړل شوه.

ارزونه

١. خديجه رضي الله عنها څوک وه؟
٢. هغه لاملونه چې د پيغمبر ﷺ سره د خديجې (رض) د واده د ترغيب باعث شوي څه و؟ بيان يې کړئ.
٣. خديجې رضي الله عنها به نبي کریم ﷺ سره همدردې کوله هغه ته به يې تسلي ورکوله، دا موضوع شرحه کړئ .
٤. له اسمات المؤمنین څخه مراد څه دی ؟ او دا ځانگړتيا چې الله تعالی هغوي ته ورپه برخه کړه څه مطلب افاده کوي؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

دین کی دعوت

دري دېرشم لوست

پٽه ٻلنه (سري دعوت)

پيغمبر ﷺ د رسالت په رسولو او د توحيد او د يو الله د عبادت په لورد خلكو په رابللو مامور شو، نو رسول الله ﷺ دخپل رسالت تبليغ څرنگه او له كومه ځايه پيل كړ؟ او د خلكو غبرگون ددې نوي ټولني ټولني په وړاندې څرنگه و.

د پټي ټولني پيل: د مدثر سورت د څو آيتونو له نازلېدو وروسته نبي كريم (ص) خپل دعوت او ټولنه د يو الله په لوري پيل كړه.

ولی د دعوت پیل په پټه وشو؟

رسول الله (ص) په داسې قوم کې ژوند کاوه چې پرته له بت پرستی یې بل کوم دین نه درلود، ددوي دليل د بوټانو په عبادت کې دا ؤ چې د دوي پلرونو د بتانو عبادت کاوه. د ستونزو او شخړو په حل کې یې پرته له توري بله لاره نه پېژندله. د دې سره سره یې په عربي جزیره کې دیني زعامت او مشري درلوده.

په داسې شرایطو کې د حکمت غوښتنه دا وه چې ټولنه باید په پټه مخکې ولاړه شي څو د مکې خلک په یو ځای او ناڅاپي توگه له یو پاروونکي کار سره مخامخ نشي، نو لدې امله به پیغمبر (ص) خلک په پټه او سري توگه اسلام ته رابلل.

- زده کوونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او یا گروهیي شکل د سوال او ځواب په طريقي سره تکرار کړي .

ټولنه له كومه ځايه شروع شوه؟

رسول الله ﷺ به لومړی هغه چاته دعوت وړاندې كولو چې له ده سره ډير نژدې او دكورنۍ غړي او دوستان به یې و. رسول الله ﷺ هغه كسان اسلام ته رابلل چې به په نيكو صفاتو پيژندل شوي و، لكه: دحق طرفداران، د خير او اصلاح خاوندان، رښتوښتني، او داسې نور.

داسی خلکو به ضرور دپیغمبر ﷺ بلنه منله، او د پیغمبر ﷺ په خبرو به یې باور کاوه، دوی اسلام اوداسلام پیغمبر ته پوره اخلاص درلود، اود ژوند تر اخري سلگي پوري به د بي ساري قرباني او سرخندانې سره داسلام په خدمت کې وو.

دوی د اسلام په تاريخ کې د اسلام په لومړيو مخکښانو(السابقون الاولون) وپيژندل شول. ددی دلي په سر کې د پیغمبر ﷺ يې ام المؤمنین حضرت خديجه بنت خويلد، ابو بکر صديق، علي بن ابی طالب او زید بن حارثه وو. دا ډله د دعوت په لومړني ورځ په اسلام مشرفه شوه. بيا حضرت ابو بکر صديق د دعوت په کار کې فعاله ونډه واخيسته او د خپل قوم په منځ کې يې دعوت پيل کړ، خپل ډير نژدې او د باور وړ کسان يې اسلام ته را وبلل لکه: عثمان بن عفان، زبير بن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابی وقاص او طلحه بن عبید الله د ابو بکر صديق په بلنه په اسلام مشرف شول چې دوی هم د اسلام له لومړنيو مخکښانو څخه شميرل کېږي. له هغه وروسته ابو عبیده عامر بن جراح، ابو سلمه بن عبدالاسد، ام المؤمنین ام سلمه، ارقم بن ابی ارقم، عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش او ډير نور په اسلام سر لوري شول، او دا ټول د قریشو له قبيلې څخه وو. د قریشو پرته د اسلام په مخکښانو کې دا کسان وو: عبدالله بن مسعود، مسعود بن ربيعه، بلال بن رباح حبشي، صهيب بن سنان رومي، عمار بن ياسر او د هغه پلار ياسر، مورني سمیه او عامر بن فهيره. له يادو شورو ښځو څخه پرته د اسلام په مخکښانو ښځو کې ام ایمن، ام الفضل لبابه بنت حارث، او اسماء بنت ابی بکر صديق وي.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروهی شکل د سوال او جواب په طریقی سره تکرار کړي .

ارزونه

- ۱- رسول الله (ص) پست دعوت څرنگه پیل کړ او څومره موده یې دوام وکړ؟
- ۲- داسلام له لومړنيو اوساقيينو له جملې څخه د پينځو کسانو نومونه واخلئ؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ، او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

دارالارقم ده وهېرې مړکې

د پټي بلني مړکې: د ارقم کور د پټي بلني مړکز و چې مسلمانان به هلته را ټولېدل. هره نوي وحې به يې د پيغمبر ﷺ څخه اورېدله، رسول الله ﷺ به هغوی ته د قرآن کریم تلاوت کاوه او د الله جل جلاله صفات به يې ورته بيانول: احکام، اخلاق، او د اسلام د مقدس دين آداب يې هغوی ته ښودل، هغوی پوښتنې به يې ځوابولې، او د خپل نظر لاندې يې د اسلامي ارزښتونو سره سم تربيه کوله. په دارالارقم بن ابي ارقم کې به اصحابو د اسلام د اساسي ارزښتونو لکه: توحيد، تقوی، صبر، زغم، تېرېدنه، تحمل، ثبات، ورور گلوۍ، صدق، وفاء، امانت، ايتاره، يو له بل سره مرستې او يووالي په اړه درسونه زده کول.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.
- ولې د ارقم کور؟**
د مشرتابه د مړکز لپاره د ارقم د کور په غوره کولو کې گڼ لاسلوته وه چې ځينې يې دا دي:
 ۱. د ارقم د مسلمانانو په هکله خلکو معلومات نه درلود. له دې امله د هېچا په خيال او خاطر کې دا خبره نه تيرېده چې محمد ﷺ د خپلو يارانو سره د ارقم په کور کې خوندي جوړوي.
 ۲. ارقم بن ابي ارقم د مخزوم له قبيلې څخه ؤ، او هغه داسې قبيله وه چې د بني هاشمو په وړاندې يې د جگړې او سيالۍ بېخ پورته کړی و.

۳. ارقام بن ابني الارقم يو شپارس کښن ځوان و ، چي په اسلام مشرف شوم، د عربو عادت دا و چي دوی به عموماً خپلي غونډي د مشرانو په کورونو کي کولی له همدې کبله هيڅکله دا تصور او گمان نه کيده چي محمد ﷺ به داسي غونډي د يو ځوان په کور کي و کړي.

پتي بنې خو گاله دوام وکړ؟

دری گاله په همدې توگه تير شول دعوت په پټه چلیده، او دعوت په افرادو پوري مشخص ؤ، د دې مودې په اوږدو کي يوه مؤمنه ډله منځ ته راغله چي يو بل ته بي د ورورۍ لاسونه ورکړل يو د بل ملاتړ او هلي ځلي بي کولي چي د اسلام پيغام خلکو ته ورسوي.

پيغمبر ﷺ خپل دعوت د خلکو په منځ کي په ښکاره ډول اعلان نکړ خو په قريشمو کي مشهور شوی ؤ او د اسلام پاک نوم د مکي مکرمې په گوډ گوډ کي خپور شوی ؤ. خلکو هر ځای د دې دعوت په هکله خبرې کولي ، ځينو خلکو لکه: ابو جهل ؤ، او ابو لهب په يو شمير مؤمنانو ظلم کاوه خو سره له دې هم مشرکانو دې کار ته ډيره پاملرنه نکوله ځکه چي پيغمبر ﷺ لاتر دې دمه داسلام دعوت نه ورو ښکاره کړی، تر څو وحې نازله شوه او نبي کریم ﷺ بي د باطلو عقيدو سره د مقابلي او د بتانو په رنگولو مکلف کړ.

ارزونه

۱. ارقام بن ابني ارقام څوک ؤ؟
۲. اصحابو په دار الارقم کي څه زده کول؟
۳. ولی دارالارقم د غونډو لپاره مرکز وټاکل شوم؟

کورني دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکي، او يو مناسب عنوان ورته وټاکي.

د پيغمبري ژبې

ايمان او ثبات

عن سفیان بن عبد اللہ رضی اللہ عنہ قال: قلت: يا رسول الله! قل لي في الإسلام قولاً لا أسأل عنه أحدًا غيرك. قال: «قل آمنْتُ بالله، ثم استقم» رواه مسلم.

د راوی پيژندنه:

نوم يې سفیان د پلار نوم يې عبد الله د طائف اوسیدونکی دی د حضرت عمر رضی اللہ عنہ د خلافت په موده کې د طائف والي ؤ. **د کلمو معنا:**

۱- لا أسأل: پوښتنه ونه کړم.

۲- قولاً: خبره

۳- قل: ووايه

۴- ثم استقم: بيا په همدغه مستقيمه لاره ټينگ اوسه.

د حديث شريف معنا:

له حضرت سفیان بن عبد الله رضی اللہ عنہ څخه روايت دی چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم ته می عرض وکړ. ای د الله پيغمبره! د اسلام په باره کې راته يوه داسې خبره وکړه چې په دې اړه له تا څخه وروسته له بل چا څخه د پوښتنې ضرورت پاتې نشي. نو يې وفرمايل: ووايه په الله ايمان لرم او بيا پرې ټينگ اوسه.

د حديث شريف حکمت:

مؤمن د ايمان له برکته هېڅکله نه پرېشانه کېږي، ځکه چې دی پر هغه پروردگار ايمان او عقیده لري چې د ټولو کایناتو مالک او متصرف دی هر څه د هغه په لاس کې دي، او مؤمن په دې هم پوهېږي چې يوازې ماديات د انسان ټول مشکلات نشي حل کولای او د ده اړتياوې نه پوره کوي په همدې بناء د خپل پروردگار په بندگي او اطاعت کلک ولاړ وي.

او په نتيجه کې هغه مؤمن چې د ايمان په خونستو ثابت ولاړ وي د ده د ذهن او فکر څخه هر ډول تشوېشونه او غمونه لرې کوي. صبر، حوصله، برده باري ورته په برخه کوي چې د برياليتوب راز يوازې په استقامت کې نغښتي دي.

فعالیت

- زده کونکي دي په ټولنيز، اقتصادي، او امنيتي اړخونو کې په الله تعالی د ایمان مشتي اغيزې د غیر اسلامي ټولنو سره په مقایسه کولو بیان کړئ. د **استقامت هدف**: له استقامت څخه هدف یې له کمې او زیاتي څخه د اسلام پر سمې لارې تلل او په پوره ډول د الله د ټولو اوامرو پیروي کول او له نواهیو څخه یې ځان ساتل دي.

د استقامت گټه: استقامت د مسلمان سره د الله تعالی په بندگۍ کې کوبک کوي، او د شیطاني وسوسو او نفسي خواهشاتو په مقابل کې یې سرلوری کوي د خپلې سمعې او کونښنې د ضایع کېدلو مخه نیسي او د دنیا او اخرت د نېکمرغۍ لامل ګرځي.

د حدیث شریف گټې:

۱. په الله تعالی باندې د ایمان ارزښت: په الله تعالی ایمان درلودل دومره مهم او ارزښتناک کار دی چې پیغمبر ﷺ د سوال په ځواب کې لوی عنوان و ټاکه.
۲. د استقامت لزوم: انسان د خپل بریالیتوب لپاره دوو ارزښتناکو قوې قوو ته اړتیا لري چې یوه یې باطني او بله یې خارجي قوه ده، باطني قوه یې په الله تعالی باندې کامل ایمان دی او خارجي قوه یې په ایمان باندې استقامت دی.
۳. د دین زده کړه: د دغه صحابي له سؤال څخه معلومېږي چې هر مسلمان باید د دین د زده کړې لپاره د علم او پوهې له خاوندانو څخه پوښتي وکړي.

ارزونه

- ۱- له ثبات او استقامت څخه مراد څه دی؟
- ۲- د استقامت گټې څه دي؟
- ۳- لاندې کلمې معنا کړئ.
أ- قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ:
ب- ثُمَّ اسْتَقَمُ:

کورنۍ دنده

دایمان د اهمیت او پر هغه د استقامت د حتمیوالی په باره کې یوه مقاله ولیکئ.

کوی پیغمبر

شیر د پرشم لوست

د پیغمبر پالنه

عن سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ وَقَوْلَ بَيْنَ أَصْغَعِيهِ الْأَوْسَطِ وَالَّذِي تَلِيَ الْإِبْرَاهِيمَ . رواه أبو داود .

د راوي پېژندنه:

نوم يې سهل د پلار نوم يې سعد الساعدي د جاهليت په زمانه کې يې نوم حزن (ضم) و؛ پيغمبر (ص) په سهل (ایمانی) باندې ونومو په ډيرو غراگانو کې يې گډون کړی دی او د هجرت په ۸۸ کال کې د ۹۴ کلونو په عمر وفات شو.

د کلمو معنا:

- ۱- کافلُ: پالونکی.
- ۲- اليتيم: هغه ماشوم چې پلار يا مور او پلار دواړه يې مړه وي.
- ۳- كهاتين: لکه دغه دوه (گوتې).
- ۴- وقولَ بينَ اوسطَ اصغعيه: دواړه گوتې يې سره يو ځای کړې.

د حديث شريف معنا:

حضرت سهل (رض) له پيغمبر ﷺ څخه روايت کوي چې ويې فرمايل: زه او د يتيم پالونکی به په جنت کې يو د بل تر څنگ داسې نږدې يو لکه د يو لاس دا دوه گوتې . راوي وايي چې خپله منځنۍ او د شهادت گوتې يې سره نږدې کړې.

- زده کونکي دې يتيم ته د نه پاملرنې زياتونه په ډله ييز ډول بيان کړي.

د حدیث شریف حکمت:

په هره ټولنه کې لکه څرنگه چې پانگوال او سرمایه دار ژوند کوي فقيران، بي وزله او بي کسه یتيمان هم ژوند کوي، د اسلام مقدس دين سوز دې ته هڅوي چې د هغوی سرپرستي وکړو او دوی پرې نږدو چې په دغه حالت کې د يواځې والي احساس وکړي، که چېرې د دوی اړتياوې او ضرورتونه پوره نه کړل شي نو تجربې دا ثابته کړې ده چې دغسې خلک اکثره بي نادرسته لویبږي، زړونه يې سخت وي، کينه او خطرناک فکرونه لري او بيا د اسلام دښمنان ورڅخه خپلو سترو اهدافو ته د رسېدلو لپاره کار اخلي او په وړانکارې پيل کوي، د راحت فضا څه پړه او ژوندون په يو تريخ حقيقت بدلوي نو په همدې بناء د شتمنو او بډايو خلکو دا وظيفه ده چې د دوی تعليم او سالم تربيت په خپله غاړه واخلي او خپله دينی وجيبه ترسره کړي او هم د لوی اجر او ثواب خاوندان شي.

فعاليت

- څنگه کولای شوه یتیمانو سره مرسته وکړو؟ په دې اړه خپل نظريات په ډله ییز ډول څرگند کړئ.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د یتیم د پالونکي مقام: پیغمبر ﷺ د یتیم پالونکي ته دا زبړی ورکړی دی چې هغه به د قیامت په ورځ د پیغمبر ﷺ ترڅنگ ولاړ وي.
- ۲- په ښوونه کې د تعلیمي وسائلو څخه استفاده: د دې لپاره چې مطلب د مخاطب په ذهن کې ښه ځای ونیسي پیغمبر ﷺ د خپلو مبارکو گوتو له اشارو څخه کار واخیست.

ارزونه

- ۱- یتیم چا ته ویل کېږي او د هغې پالنه د چا په غاړه ده؟
- ۲- د یتیم د پالونکي مقام څه دی؟ واضح یې کړئ.
- ۳- د پورتنی حدیث شریف گټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

- په دې ارزنده چې یتیم دې له کومه حیثه د پاملرنې وړ وگرځي، یوه لنډه مقاله ولیکئ.

هرسته او کومک

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يُظْلَمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّحَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّحَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». رواه البخاري.

د راوی پېژندنه:

نوم يې عبدالله د پلار نوم يې عمر او په قوم قريش دی په مکه مکرمه کې په اسلام مشرف او بيايي مديني منوري ته هجرت وکړ. په صحابه کرامو کې د فقه‌اوو له جملې څخه وه له نبي کریم ﷺ څخه يې زيات شمير احاديث روايت کړي دي او د هجرت په ۷۳ کال وفات شو.

د کلمو معنا:

- ۱- کُرْبَةٌ: کړاو او ستونزه.
- ۲- فَرَّحَ: ليرې يې کړي.
- ۳- سَتَرَ: عيب يې پټ کړ.

د حديث شريف معنا:

له عبدالله بن عمر څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه تيری ورباندې کوي او نه يې تيرې کوونکو ته سپاري، او هر

خوڪ چي د خپل ورور اړتيا پوره کړي الله تعالیٰ به د ده اړتيا پوره کړي. او هر خوڪ چي د يو مسلمان مشكل حل کړي الله تعالیٰ به يې د قیامت په ورځ مشکلات اسانه کړي. او هر چا چي پر يو مسلمان پرده واچوله الله تعالیٰ به يې د قیامت په ورځ پرده وساتي.

- په پورتنی حدیث شریف کي د مرستی او کوهک بني اغیزې په ډله ییز ډول بیان کړی.

د حدیث شریف حکمت:

الله تعالیٰ دوه ورونه یا خویندې او یا د یوې کورنۍ غړي فطرتاً داسې پیدا کړي دي چي ځانگړې سینه او محبت یې تر منځ وي او د تل لپاره یو بل د سعادت او هوساینې په فکر کي وي که اړتیا ور پېښه شي او یا له کوهی ستونزې سره مخامخ شي د حل لپاره یې د خپل توان مطابق هلې ځلې کوي، او هېڅکله هم پر یو بل تیری نه کوي او نه یو بل غلیم ته سپاری، نو ځکه پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کي ټول مسلمانان د یوې کورنۍ د غړو او په خپلو کی د خویندو او ورونو په څیر بللي دي او له داسې اعمالو څخه چي دغه اړیکي پري کوي او له منځه یې وړي منع کړي دي لکه ظلم، تیری او داسې نور. او دیوې دیني دندې په توگه یې د یو بل د غم خوړلو او ستونزو د حل کولو او د نورو له عیبونو څخه سترگو پټولو ته خپل پیروان را دعوت کړي دي.

- زده کونکی دې په خپل گروپ کې ددې لوست حدیث شریف په صحیحو الفاظو سره ووايي.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- مسلمانان په خپلو کې خوندي او وروڼه دي. باید چې د یوې کورنۍ د غړو په څیر سره ژوند وکړي.
- ۲- مسلمان پر مسلمان ظلم نه کوي او ظلم کول په هیچا هم روانه دي.
- ۳- مسلمان خپل مسلمان ورور دینمن ته نه سپاري.
- ۴- مسلمان د خپل مسلمان ورور د اړتیاو د پوره کولو په فکر کې وي.
- ۵- یو مسلمان د بل مسلمان عیب پټوي. یې عیبه انسان نشته رینښتی مسلمان د خلکو ښه صفتونه بیانوي او بدې یې پټوي.
- ۶- د دی ټولو کارونو په بدله کې الله تعالی له خپل بنده سره همدغه شان مرسته او کورمک کوي.

- ۱- یو مسلمان د بل مسلمان په باره کې باید څرنگه احساس ولري؟
- ۲- د څه لپاره د نورو په عیبونو پرده اچوو؟
- ۳- د لاندې کلمو معنا څه ده؟

لَا يُظَالِمُهُ:
وَلَا يُسَلِّمُهُ:
فَرَّحَ:
كُرْبَةً:
سَيَّرَ مُسْلِمًا:
سَيَّرَهُ اللَّهُ:

کورنی دنده

خترنگه کولای شو د خپلو ټولگیموالو او گاونډیانو سره مرسته وکړو؟ تر دې عنوان لاندې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

کونجی کونجی

اتہ دپرشم لوست

د مسلمان پڙندنه

عن عبدِاللهِ بنِ عمرو عن النبي صلى الله عليه و سلم قال: «الأسلم من سلم البخاري من لسانه و يده و المهاجر من هجر ما نهى الله عنه» رواه البخاري

د راوي پڙندنه:

دغه راوي په اووم لوست کي پښندل شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. د هغه له ژبي د هغه له لسانه:
۲. د هغه له لاسه د هغه له لاسه:
۳. پښودونکی المهاجر:
۴. چا چي پرې اېښی وي. من هجر:
۵. هغه څه چي الله تعالی منع کړي دي. ما نهى الله:

د حدیث شریف معنا:

له حضرت عبدالله (رض) څخه روایت دی چي پیغمبر ﷺ وفرمایل: مسلمان هغه څوک دی چي نور مسلمانان يې د ژبي او لاس له ضرر څخه په امن وي او مهاجر هغه څوک دی چي له گناهونو څخه ځان ساتي.

فعالیت

- زده کونکي دي په ډله ييزه توگه د ژبي او لاس د ضررونو په هکله خپل معلومات وړاندې کړي.

د حدیث شریف حکمت:

انسان ته له دوو لوریو ضرر رسېدلای شي یو جسمي او فزیکي او بل معنوی او روحي. بناءً په دې حدیث شریف کې مسلمانان نورو ته د ژبني او لاس له هر ډول ضرر رسولو څخه منع شوي دي تر څو مسلمانان یو بل ته د مقابل احترام په فضا کې د عزت ژوند وکړي او له هر ډول تیري، بهتان، تمسخر، او ازار څخه خوندي وي.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د ژبني سپېڅلتیا: مسلمان په غور او سوچ سره خبرې کوي او د بدو الفاظو او کتنځلو څخه ځان ساتي.
- ۲- د مسلمان له لاسه هېچا ته ضرر نه رسېږي.
- ۳- د گناه له مجلسونو څخه لرې والی: مسلمان باید د گناهونو له مجلسونو څخه خپل ځان لیرې وساتي او په پاک چاپیریال کې ژوند وکړي.

- ۱- پدې حدیث شریف کې له مهاجر څخه څوک مراد دی؟
- ۲- ولې یوازې د لاس او ژبني په ساتنه ټینګار شوی دی؟

پورتني حدیث شریف له معنا سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د اسلام پنجہ بناوي

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ، شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ ، وَإِيْتَاءُ الزَّكَاةِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ ، وَحَجُّ الْبَيْتِ . رواه البخاري .

د راوي پيژندنه:

دا راوي په لسم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا:

- ۱_ بُيَ: بنا شوی دی.
- ۲_ خَمْسٌ: پنجه.
- ۳_ إِقَامُ الصَّلَاةِ: د لمانځه کول.
- ۴_ إِيْتَاءُ الزَّكَاةِ: زکات ورکول.

د حديث شريف معنا:

- حضرت عبداللہ بن عمر رضي الله عنهما وايي: چي پيغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل: اسلام پر پنجو ستونو ولاړ دی:
- ۱_ په دې کواهي ورکول چي پرته له الله صلى الله عليه وسلم څخه بل معبود نشته (هيڅوک د عبادت او بنديگۍ ورنه دی) او حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د الله صلى الله عليه وسلم رسول دی.
 - ۲_ د لمانځه اداء کول
 - ۳_ د زکات ورکول
 - ۴_ د حج د فريضي اداء کول ۵_ د رمضان د مبارکي مياشتي روژه نيول.

د حدیث شریف حکمت:

اسلام د سلم (صلح) او سلامتی له مادي څخه اخیستل شوی او الله تعالی ته د غاړې اېښودلو په معنا دی چې بنده به د الله تعالی ټول امرونه مني او له نراهیو څخه به یې ځان ژغوري. په دې حدیث شریف کې د اسلام د مقدس دین له داسې تعمبر سره تشبیه شوی دی چې په پنځو محکمو ستونو ولاړ دی.

دغه پنځه سستي دادي:

د شهادت د کلمې لوستل: د اسلام بنسټ د الله تعالی په یووالي ایمان لرل دي چې بیراځي همدغه ذات د کایناتو پیدا کوونکی او د عبادت او بندگۍ وړ دی او حضرت محمدﷺ یې بنده او پیغمبر دی او د هغه پېغامونه یې انسانانو ته رسولې او د ژوند کولو او بندگۍ لارې یې ورته ښودلې دي.

لمونځ: له کلمې وروسته د اسلام مهم رکن لمونځ دی چې د ورځې پنځه وخته په هر نارینه او ښځه فرض دی. لمونځ مؤمن ته قوت ورکوي، لکه څنګه چې په قرآن عظیم الشان کې ویل شوي دي: ترجمه: ((ای مؤمنانو په صبر او لمناځه باندي مرسته وخواړئ)) (۱) د الله تعالی د یاد تر ټولو ستره وسیله لمونځ دی په دې باره کې قرآن عظیم الشان فرمایي: ((زما د یاد لپاره لمونځ وکړه)) (۲) لمونځ د مؤمن ژوند منظموي، له فحشا او منکراتو څخه یې منع کوي او زړه ته ډاډ ورکوي.

لمونځ یو ټولنیز عبادت دی خلکو ته د الله تعالی د احکامو په وړاندې د ټولو انسانانو د برابرۍ پېغام ورکوي.

زکات: زکات بله هغه ستنه ده چې اسلام ورباندي ولاړ او د پاکۍ او ودې په معنی دی. زکات یواځې مالي مرسته نه ده، بلکې د لمناځه، روزې او حج په څېر یو عبادت دی. د زکات په ورکولو مؤمن د خپل رب امر پر ځای کوي او په پای کې یې د ثواب مستحق

(۱) د یقري سورت، ۱۵۳ آیت

(۲) طه سورت، ۱۴ آیت

گرځي او همدغه ثواب دی چې د انسان اخروي ژوند جوړوي او که په ښه طریقه ورکړل شي د ټولني د ټولو افرادو د ژوند سطحه لوړوي.

روژه: روژه هم د اسلام د بنا په حیث انسانان له گناه څخه ژغوري او انسان ته د صبر، شکر او نظم درس ورکوي، د فقيرانو له حال څخه يې خبروي او د جسم د آرامۍ لامل گرځي.

حج: ډېر فردي او ټولنيز حکمتونه لري، د حج په کولو سره د انسان گناه بېنل کېږي او زړه يې پاکېږي، انسان عبادت او بندگۍ ته هڅوي، ايمان قوي کوي، د اسلام تېرم را يادوي او د اسلام په لار کې د رسول الله ﷺ او پارانو سرښندنې او قهرمانۍ يې را ژوندۍ کوي.

حج په سيلونونو انسانان يې له دې چې د رنگ، ژبې، قوميت، دولت، فرهنگ، مقام او منصب توپير يې په نظر کې ونیول شي د يو گډ هدف او موخې لپاره په يو ځای راټولوي او دا څرگندوي چې په مسلمانانو کې د ورورگلوۍ او برابری اړيکې خوسره کلکې او غښتلې دي، نو دغه دين يواځينی دين دی چې ټول خلک په يوه محور راټولوي او د دنيا او اخرت د ښکېختۍ په لور يې بيايي.

د حديث شريف گټې:

- ۱_ اسلام پر پنځو بناوو ولاړ دی.
- ۲_ لمونځ فرض دی.
- ۳_ روژه فرض ده.
- ۴_ زکات په بډايه او شتمنو مسلمانانو څوک چې د نصاب خاوندان وي فرض دی.
- ۵_ حج فرض دی.

فعالیت

- زده کورونکي دې په وله ييز ډول د اسلام د ارکانو په باره کې سره خبرې وکړي.

ارزوننه

۱_ اسلام څو بناوي لري؟

۲_ د لمانځه د اهميت او ارزښت په باره کې مو څه زده دي؟

۳_ د حج ځينې حکمتونه ذکر کړئ.

کورني دنده

د دې لوست حديث شريف حفظ کړئ او له معني سره يې وليکئ.

دین کی تعلیم

خلمو پښتم لوست

حیات

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُمَرُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَخْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ. رواه البخاري

د راوي پېژندنه:

نوم يې عقبه كښه يې ابو مسعود او په كوفه كې زېږېدلې دى، د هجرت په ۴۰ كال د حضرت علي عليه السلام د خلافت په دور كې وفات شوى دى.

د كلمو معنا:

۱- مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ: هغه څه چې خلكو له مخكښينو څخه زده كړي دي.

۲- مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى: هغه څه چې د ټولو انبياؤو عليهم السلام شريعتونو ورباندې اتفاق كړى دى.

۳- إِذَا لَمْ تَسْتَخِي: كله دې چې حيا نه لرله.

۴- فَاصْنَعْ: نو كوه.

د حديث شريف معنا:

ابو مسعود رضي الله عنه څخه روايت دى چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل: د تېرو شورو پيغمبرانو له ويناوو څخه چې خلكو زده كړي، يوه دا خبره سره مه ده چې كله دې حيا نه لرله، نو څه چې دې خوښ وي كوه يې.

فعالیت

- آيا په زده كړه او ښوونه كې حيا كول ښه دي.
د حديث شريف حكمت: حيا څه ته وايي؟ حيا د هغه انساني كيفيت نوم دى چې سړى له هرې غير مناسبې خبرې او ناوړه كار څخه كركجن كوي، انسان بايد د هر چا څخه زيات له الله تعالى څخه حيا ولري. كوم شى چې ټولنه فاسدوي

اخلاقي فساد دی او حیا داسی یو نېک صفت دی چې انسان له ټولو بدیو او ناوره کارونو څخه منع کوي، ځکه خو اسلام حیا د ایمان ارزښتناکه څانګه بللی ده او فریالې یې دې چې مسلمانان دې دغه خوی په ځان کې پیدا کړي، خپله ټولنه دې له برېښتوب او بې حیايۍ څخه چې د ډول ډول ناروغیو لامل کېږي وساتي او د خلکو د تشویش مخنیوی دې وکړي.

د حیا ثمره:

د حیا پایلې همیشه ګټورې وي، لکه څنګه چې پیغمبر ﷺ فرمایي دي ((الحیاء لایاتی الاخبث)) حیا بیراځي خیر او ښېګڼه زیږوي. په بل حدیث شریف کې فرمایي: ((حیا او ایمان تل ملګري وي هر کله چې یو له دوی دواړو څخه نه وي بل به یې هم نه وي)).

فعالیت

- زده کوونکي دې د حیا په باره کې سره خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

- ۱- حیا د ټولو پیغمبرانو له لارښوونو څخه ده.
- ۲- د حیا اهمیت: حیا انسان له فحشاء، منکراتو او خپل سړیو څخه منع کوي.
- ۳- حیا انسان ته قدر ارزښت او عزت ورپه برخه کوي.

ارزونه

- ۱- حیا تعریف کړئ.
- ۲- د حیا حکمت بیان کړئ.
- ۳- انسان تر ټولو زیات باید له چا څخه حیا ولري؟

کورنۍ دنده

د بې حیايۍ په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

پيغمبر ﷺ

بو ڇلو پيڻيم لوست

ڀڻشه پي ٿو ڪي

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (رَبِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفْتِرٍ). رواه ابو داود

د راوي پڙهند نه:

نوم پي حضرت ام سلمه رضي الله عنها د بنو مغيره قبيلي ته منسوبه ده، له لومړنيو مسلمانانو څخه ده، ام سلمه رضي الله عنها د هغو مهاجرينو له جملې څخه ده چې حبشي او مديني ته پي هجرت كړي دي. هغه د خپل ميره ابو سلمه له وفات څخه وروسته د هجرت په څلورم كال د شوال په مياشت كې د پيغمبر ﷺ په نكاح كې راغله او د اسهات المؤمنين په صف كې داخله شوه له ۳۰۰۰ څخه زيات احاديث پي له پيغمبر ﷺ څخه روايت كړي دي او بالاخره د هجرت په ديارلسم كال د ۸۴ كالو په عمر وفات شوه.

د كلمو معنا:

- 1- مُسْكِرٌ: ښه كورنكي او د عقل له منځه وړونكي.
- 2- مُفْتِرٌ: سستونكي.

د حديث شريف معنا:

حضرت ام سلمه رضي الله عنها روايت كړي چې پيغمبر ﷺ د هر هغه څه له استعمال څخه منع كړي ده چې ښه راوي او عقل خرابوي او يا عقل كمزوري كوي.

د حديث شريف حكمت:

د اسلام له مهمو هدفونو څخه يو هم د عقل، ځان او مال ساتنه او د الله تعالى له نعمتونو

څه د گټې اخیستلو د ښو لارو ښودنه ده، الله تعالی انسان ته د عقل په واسطه له چوښاتو څخه غوره والی ورکړی دی، څرنگه چې انسان د خپل عقل په وسیله ښه له بدو او گټه له زیان څخه توپیر کولی شي او د خپل عقل په پراختیا کولای شي، د ترقی او پرمختګ لارې هوارې کړي.

للی کبله د اسلام مقدس دین د عقل د ساتنې لپاره ټول نېشه یي توکي چې په لومړي سر کې یې شراب ځای لري حرام کړي دي، ځکه چې د دغو توکو استعمال د مختلفو جرمونو، لکه ځان وژنه، غلا، تېري، بد امنۍ د صحت خرابوالي او داسې نورو لامل ګرځي.

د حدیث شریف گټې:

۱- ټول مستي راوستونکي او سستونکي، لکه شراب او د نېشه یي توکو مختلف ډولونه حرام دي.

۲- نېشه کوونکي توکي که لږ وي او که ډیر وي حرام دي.
۳- له نېشه یي توکو څخه هر ډول گټه اخیستل حرام دي.

۴- د اسلام مقدس دین انسان د ځان او عقل د ساتنې مسئول گڼي.

- ۱- په اسلام کې د نېشه یي توکو حکم څه دی؟
- ۲- د شرابو او نېشه یي توکو زیانونه بیان کړئ.
- ۳- د درس مفهوم په لنډه ډول بیان کړئ.

د نېشه یي توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکئ.

کوری کورنگی

دوه څلویښتم لوست

د جماعت لمونځ

۱. د جماعت د لمانځه حکم:

د جماعت لمونځ موگد سنت دی.

۲. څوک د امامت حق لري؟

په امامت کې د لوریتوب حق په ترتیب سره لاندې کسان لري:

۱- لوربری د امامت حقدار هغه څوک دی چې عالم وي، یعني په شرعي مسایلو او خاصنا د لمانځه په احکامو پوهېږي.

۲- که چېرې داسې څوک نه وي بیا هغه څوک دی چې د قرآن کریم قاري او یا چې قرآن ښه تلاوت کړای شي.

۳- که عالم او قاري هم پیدا نه شي بیا په مستقي او پرهېزگار سړی مځکې کېږي.

۴- او که په تقوی کې ټول سره یوشان وي بیا به هغه څوک مځکې کېږي چې په عمر کې تر ټورو مشر وي.

۳- د اقتداء احکام:

۱. د فرض کوونکي لمونځ په فرض کوونکي پسي په داسې حالت کې روا دی چې دواړه یو فرض له غاړې څخه ساقطوي، یعني دواړه د ماسپښین فرض کوي، خو که یو د مازیکر څلور رکعتو او بل د ماسپښین لمونځ کوي بیا یو بل پسي نیت کول صحیح نه دی.

۲. تیمم کوونکی د اودس کوونکی امام کېدی شي.

۳. پښې ویغونکی د مسحې کوونکي مقتدي کېدی شي.

۴. په ناست پسي ولاړ دریدی شي.

۵. څوک چې رکوع او سجده کوي په اشاره کوونکي پسي یې اقتداء صحیح نه ده.

۶. د نقل کوونکي اقتداء په فرض کوونکي پسي صحیح ده.

۷. د غیر معذور لمونځ په معذور پسي روا نه دی.

۸. په جاهه پټ سړی د لوڅ سړي مقتدي کېدای نه شي.

۴. په جماعت سره د فرض لمونځ موندل:

کله چې يو چا پر سنتو، فرضو يا قضايي لمونځ ځانته پيل وکړ، بيا جماعت ودریده، خپل لمونځ دې په ولاړه باندې په سلام گړځولو پېرېږدي او په جماعت کې دې شريک شي.

۵. په يو جومات کې د جماعت د تکرار حکم:

دکلي په جومات کې په يو آذان او اقامت د جماعت تکرار مکروه دی. مخصوصا چې دغه کار د يوې ډلې له خوا هميشه تکرار شي، ځکه دا د تفرقي لامل گرځي.

دکلي جومات: هغه مسجد دی چې امام او مقتديان يې معلوم وي.

۶. په لاندي ځايونو کې د جماعت تکرارول روا دي:

۱. د لارې په جومات کې.
۲. هغه جومات کې چې ټاکلی امام او مؤذن ونه لري او هر وخت بېل بېل خلک راځي او لمونځ پکې کوي.

۱. لاندي پوښتنو ته ځوابونه ووايست:

۱. د جماعت لمونځ څه حکم لري او په امامت کې د لوهرپيتوب حق په ترتيب سره بيان کړئ.

ب- د اقتداء څښکني احکام په لنډه ډول بيان کړئ.

ج- په کومو ځايونو کې د جماعت تکرارول روا دي؟

لوست په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ځمعي او د اخځوونو لمونځونه

۱. د ځمعي د لمانځه حکم:

د ځمعي لمونځ فرض عين دى.

۲. د ځمعي لمانځه د وجوب شرطونه:

د ځمعي لمانځه د وجوب شرطونه دادي:

۱. ناريتوب: په بنځو باندي د ځمعي لمونځ فرض نه دى.
۲. مقيم توب: په مسافر باندي د ځمعي لمونځ فرض نه دى.
۳. امنيت: په هغه چا باندي چي امنيت يې تر گواښ لاندي وي د ځمعي لمونځ فرض نه دى.
۴. د سترگو روغوالى: په ځاى ناست روزد باندي د ځمعي لمونځ فرض نه دى.

۳. د ځمعي د لمانځه د صحت شرطونه:

۱. د ځمعي لمونځ په بناړ يا په هر هغه ځاى كې چي امير او قاضي ولري صحيح دى.
۲. د ځمعي لمانځه امام بايد خپله د سيمي واكمن وي او يا خو د هغه استازى وي.
۳. د ځمعي لمونځ به د ماسپينين په وخت كې اداء كېږي نو له ماسپينين څخه مخكې او وروسته د ځمعي لمونځ نه صحيح كېږي.
۴. جومات ته به هر څوك ننوتلى شي او هېڅوك به ترې نه منع كېږي.
۵. په جماعت به ادا كېږي او پرته له جماعت څخه يوازې نه كېږي، او د جماعت كمه اندازه درې تنه دى او دوى لپاره خطبي ته حاضر پيدل شرط نه دى، ځينې وايي كه درې تنه د امام په شمول حاضر شي د ځمعي لمونځ ورسره

- کبری.
۱. خطبه: له عربی- شخصه پرته په بله ژبه هم جواز لري.
 ۷. باید خطبه د لمانځه، څخه، مخکې وولايي.

- یو زده کوونکی دې عملاً د جمعې لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې په لنډه توګه تمثیل کړي.

د اختر وونو لمونځونه:

۱. د اختر وونو د لمانځه حکم:

په ټولو هغو خلکو چې د جمعې لمونځ پرې فرض دی د اختر لمونځ ورباندې واجب دی.

۲. د اختر وونو د لمانځه د وجوب شرطونه:

د اختر وونو د لمانځه د وجوب شرطونه کت مست د جمعې د لمانځه د وجوب شرطونه دي.

۳. د اختر وونو د لمانځه د صحت شرطونه:

د اختر وونو د لمانځه د صحت شرطونه کت مست د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي، خو

د جمعې په خلاف خطبه د اختر وونو په لمانځه کې د لمانځه څخه وروسته ويل سنت دي.

۴. د اختر وونو د لمانځه پاره د لمونځ کوونکي ستونزه:

۱. په اختر وونو کې غسل کول سنت دي د ټولو مسلمانانو لپاره که لمانځه ته ځي او یا نه ځي.
۲. خوشبويي لګول، غوره او پاکې جامې اغوستل.
۳. له چا سره د مبارکۍ په وخت کې ځان خوشحاله بنسودل.
۴. د اختر وونو په ورځ زیات خیرات او صدقه کول، همدا راز د سرسایي ورکول پر چا چې واجب وي.

۵. د لارې بدلول، یعنې تګ په یوه لار او راتګ په بله لار.

۶. د اختر وونو د لمانځه څخه، مخکې او وروسته نقل نه کول.

۵. د اختر وونو د لمانځه کیفیت:

۱. امام او مقتدي به په شریکه د اختر د لمانځه نیت په ژبه باندې په داسې حال کې کوي چې لومړی به د امامت او دوهم به د اقتداء لفظ ورسره زیاتوي.
۲. امام او مقتدي دواړه به ثناء (سبحانک اللهم ...) په پټه ولایي.

۳. د ثناء څخه وروسته به امام او مقتدي درى تکبیره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به تر غوږو پورې پورته کوي او ترمنځ به يې لږ چوپ پاتې کېږي.

۴. بيا به امام (اعوذ بالله او بسم الله) په پټه او ورپسې فاتحه د سورت په ملتيا په جهر وايي.

۵. بيا به رکوع ته د بنسټه کېدو تکبير وايي او رکوع به کوي.

۶. د قوهي او سجودو څخه وروسته به دوهم رکعت ته د پورته کېدو لپاره تکبير وايي.

۷. کله چې دوهم رکعت ته پورته شو (بسم الله الرحمن الرحيم) به په پټه وايي.

۸. د (بسم الله) څخه وروسته به فاتحه د سورت سره يوځای وايي.

۹. د سورت څخه وروسته او د رکوع څخه وړاندې به بيا درى تکبیره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به غوږونو ته پورته کوي.

۱۰. بيا به وروسته په څلورم تکبير رکوع ته بنسټه کېږي. رکوع او سجده به کوي.

۱۱. له تشهېد، درود او دعاء څخه وروسته به سلام اړوي.

۱۲. وروسته د سلام څخه به امام پورته کېږي او دوه خطبي به وايي، که چېرې کوچنی اختر وي په لومړۍ خطبه کې به د سرسايې او که لوى اختر وي د قربانۍ او د تشريف د تکبيراتو احکام بيانوي.

۲. **د تشريف تکبيرونه:**
۱۳. د دواړو خطبو ترمنځ به لږ ساعت کېښي او بيا به دوهمې خطبې ته پورته کېږي.

۷. **د تشريف تکبيرونو حکم:**
الله اکبر - الله اکبر لا اله الا الله و الله اکبر الله و الله الحمد.

د تشريف تکبيرونه په هر بالغ مسلمان واجب دي.

۸. **د تشريف د تکبيرونو وخت:**

د عرفې د سهار د لمانځه څخه وروسته پيل او د تشريف د ورځو په اخري مازيکړ پاى ته رسېږي (د اختر په څلورمه ورځ د مازيکړ له لمانځه وروسته د تکبيرونو په ويلو سره پاى مومي).

- د شاگردانو څخه دې يو کس د اختر لمنځ په عملي بڼه تمثيل کړي.

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وولای:

۱- د تشریح ورځې څو دي په لسه ډول يې بيان کړئ؟

ب- د جمعې او اخترنو لمونځونه څه حکم لري؟

ج- د جمعې د لمانځه د صحت او و جوب شرطونه څو او کوم دي؟

د- د اختر د لمانځه له پاره د لمونځ کونکي ستنونه په لسه ډول بيان کړئ؟

۲- لاندې صحیح جملوته (ص) او غلطو جملوته (غ) نښه کړئ:

۱- د تشریح تکبیرونه په هر بالغ او نابالغ مسلمان واجب دي. ()

ب- د اختر د لمانځه د صحت شرطونه کت مست د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي. ()

ج- د تشریح تکبیرونه د عرفې د سهار لمانځه څخه وروسته پیل او په دیارلسم د ذی الحجې پای مومي. ()

- د اختر د لمانځه طریقه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۶. ۵ استسقاء لمونځ:
استسقاء باران غوښتلو ته وايي. په استسقاء کې دوه رکعته لمونځ کېږي او بيا امام خطبه وايي او دعا کوي.

• **مسائل:**

۱. د استسقاء په لمانځه کې لازمه ده چې الله تعالی ته د خشوع، عذر او زاریو اظهار وشي، او حتی خاړوې هم له ځان سره صحرا ته یوړل شي.
۲. د ماشومانو او سپین بېرو ویستل د استسقاء د لمانځه لپاره هم په کار دي، ځکه چې د الله جل جلاله رحمت په داسې ضعیفو رانازلېږي.
۳. د استسقاء په لمانځه کې به امام ډېر استغفار وایي.

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

- ۱- لاندې پوښتنو ته ځواب وړایاست:
ا- خسوف او کسوف څه معنا لري؟ تعریف یې کړئ.
ب- د خسوف لمونځ په کوم ځای کې کېږي؟ او پرته له خسوفه دا لمونځ په نورو کومو ځایونو کې کېږي روښانه یې کړئ؟
ج- استسقاء څه معنا لري لغوي او اصطلاحي تعریف یې وکړئ؟
د- د استسقاء د لمانځه حکم وړایاست.
۲- لاندې صحیح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:
ا- د کسوف او استسقاء لمونځونه موګد سنت دي. ()
ب- د کسوف د لمانځه امام به د جمعي امام وي. ()

د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکئ.

وی پښتو

پنځه څلورېم لوست

د جنازي احکام

۱. د جنازي تعريف:
کله چې مړی ښخولو ته برابره شي، او د لمانځه او دفن لپاره وړل کېږي نو دې ته جنازه وايي.
 ۲. د ځنګدن د وخت آداب او سنتونه:
د ځنګدن حالت کې لاندې شيان سنت دي:
 - ✓ د ځنګدن په وخت کې د شهادت کلمه ويل.
 - ✓ د ناروغ د څو تنو خپلوانو اويا دوستانو حاضرېدل د ناروغ د ځنګدن په وخت کې مستحب دي، په دې خاطر چې که څه وصيت کوي نو هغوی دې واورې، او د شهادت کلمه ورته ورپاڼه او تلقين کړي. (آلېته ناروغ باندې بايد امر ونه شي، چې کلمه وروايه ځکه کله ناروغ په ځان نه پوهېږي او کېدای شي منفي عکس العمل وښايي)
 - ✓ کله چې روح له بدن څخه جدا شي نو بيا لازمه ده چې د مړي بدن په داسې توګه لکه چې ويده وي په ښکلې هېئت سره برابر شي، سترګې يې پټې، ځمټه يې راټوله، پښې او دواړه لاسونه اواز کړل شي، او که کوم څادر وي نو هغه دې پرې واچول شي.
 ۳. د ميت حقوق:
 - ✓ هغه معلوم قرضونه چې پر ميت باندې دي د هغو خلاصول او يا يې پر غاړه اخيستل.
 - ✓ غسل ورکول.
 - ✓ د جنازي لمونځ ورباندې اداء کول.
 - ✓ په هدیره کې ښخول.
 ۴. د حقيقي شهيد احکام:
 - ✓ خپلې جايې يې کفن دي او بل نوری کفن ورته نه ورکول کېږي.
 - ✓ هر هغه شی به ترې لرې کوي چې د کفن څخه زيات وي لکه: چين، ساعت او داسې نور...
 - ✓ غسل ورته نه ورکول کېږي.
 - ✓ د جنازي لمونځ به ورباندې کوي.
۵. د متوفی ماشوم حق:

۲. د مېت د تکفين او تجهيز مصارف:

- ✓ د نوم ايښودل.
 - ✓ غسل وركول.
 - ✓ د جنازي لمونځ ورباندې كول.
 - ✓ په هديره كې خښول.
- د مېت د تجهيز، تكفين او ښخولو مصارف به د مېت له خپل مال څخه وركول كېږي. كه چېرې كوم مېت خپل مال ونه لري بيا به يې هغه خپلوان مصارف گالي چې په كومو باندې يې نقه واچبه ده، او يا د ده نه ميراث وړي. خو كه څوك داسې خپلوان هم ونه لري بيا به د بيت المال څخه دا مصارف وركول كېږي البته لازمه ده له هغو اضافي او مسلامانو نكو مصارفو څخه چې پراخي د تظاهر، ريا او د سيالي پاره كېږي ډوډه وشي، ځكه ډير كله داسې كېږي چې د متوفي د كورنۍ د دوه چنده اذيت او تكليف لامل گرځي. (۱)

فعاليت

- زده كوونكي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروهې شكل د سوال او ځواب په مېتود سره تکرار کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وولاي:

۱. جنازه څه ته ولایي؟
 ۲. د ځنګدن آداب او ستنونه كوم دي؟
 ۳. د مېت حقونه كوم دي په لنډه ډول يې بيان كړئ؟
 ۴. د حقيقي شهيد احكام په لنډه ډول وليكي.
- د مېت د تجهيز او تكفين مصارف له كوم ځای څخه وركول كېږي؟

كورنۍ دنده

د پورتنيو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(۱) پورتنی لوست اضافي معلومات دي، او په امتحان کې شامل نه دی.

د مېټ لمبول او وړپاندي د جازي لمبوغ کول

۱. د مړي لمبول:

۱. په يوه مناسب او مستورځاي کې به جايي تړي نه وکارزي او عورت به يې پټه کړي.
۲. د مړي حرمت دې وساتل شي او د عورت ځايونه دې په داسې شکل پرېمنځل شي چې غسل ورکړونکي دې خپلو لاسونو کې څه ونيسي تر څو لاسونه يې د مړي پر بدن ونه لگيږي او نه وليدل شي.
۳. اودس دې ورکړل شي ، خو خوله او پوزه دې ورته نه پرېمنځي ، بلکه خوله او پوزه به يې په يوه لمده ټوټه مسح کړي.
۴. بيا دې سر ورته پرېمنځي.
۵. بيا دې په ټول بدن باندې اوبه وړاچوي، که صابون پري ووهل شي بهتره ده .
۶. بيا دې ښي اړخ ورته پرېمنځي او بيا دې چپ اړخ ورته پرېمنځي ترڅو چې ټول بدن يې ومنيځل شي .

څوک د مېټ د لمبولو لپاره مناسب او غوره دي:

- دا بهتره ده چې مېټ د ده نږدې خپلوان کوم چې په لمبولو پورهږي ولمبوي ، خو که داسې نه وي نو بيا دې داسې پرهنډ گاره سپړي ورته غسل ورکړي چې په لمبولو پورهږي.
- البته مړه ښځه به ښځه لمبوي، خو ښځه کولاي شي خپل مېړه ومنيځي.
۲. **مېټ ته کفن ورکول:**
- * د کفن ورکولو حکم: مړي ته کفن ورکول فرض کفايي دي.
- * د کفن ډولونه:

کفن په درۍ پوله دی: بسنونه کفن، کفن کفایت او کفن ضرورت.
۱- **مسنونه کفن**: په لاندې ډول دی:

قمیص: د ورسمیر څخه تر قدمونو پورې دسړي ټول ځان ورباندې پټیږي.
ازار: د سړي سر او ټول بدن پټوي او د قمیص د پاسه وراغوستل کېږي.
لغافه: دا هم د سر څخه د قدمونو پورې ده خو د ازار څخه یې اندازه زیاته ده او د سر او پښو سره تړل کېږي.

البته د بښځي په کفن کې دوه ټوټې نورې هم اضافه کېږي: (خمار او خرقة)
خمار: ټکرۍ د سر او د مخ لپاره

خرقة: یوه ټوټه د صدر (سښي) نه تر زنگونونو پورې
خمار او خرقة د لغافي نه مخکې وراغوستل کېږي.

۲- **کفن الکفایه**: عبارت له ازار او لغافي څخه دی، او قمیص پکې نشته، خو بښځي لپاره به یو څادر (ټیکرۍ) زیاتېږي.

۳- **کفن الضرورة**: هغه ټوټه چې د کفایت د کفایه څخه کمه وي، او میت د ضرورت لپاره پکې تکفین شي.^(۱)

۳. په مړي باندې د جنازي لمونځ:

۴ د جنازي د لمانځه حکم: د جنازي لمونځ لکه دسړي تجهیز، تکفین او خښول په مسلمانانو باندې فرض کفایي دی.

۴ د جنازي د لمانځه ارکان: د جنازي لمونځ دوه رکنه لري:

۱. څلور تکبیره.
۲. ودړیدل.
- نیت یعنې قصد او اراده د جنازي د لمانځه لپاره شرط دی.
- او د څلورم تکبیر څخه وروسته دواړو لورونه سلام گرځول واجب دی.

(۱) د دې درس پورتنۍ برخه اضافي معلومات دي، او په امتحان کې شامل نه دي

۴- د جنازي د لمانځه سنتونه:

۷ د لومړي تكبير نه وروسته د حمد او ثنا ويل (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ).

۸ د دويم تكبير نه وروسته د درود ويل: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ وَسَلَّمْتَ وَبَارَكْتَ وَرَحِمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).

۷ د دريم تكبير څخه وروسته مړي ته دعا كول او هغه ته مغفرت غوښتل ، په هر عبارت چي وي ، خو بېتره داده چي په ماثوره الفاظو باندي دعا وشي لكه :

- د بالغ مړي لپاره نارينه وي او كه ښځينه: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدَاتِنَا وَعَاقِبَاتِنَا وَصَغِيرَاتِنَا وَكَبِيرَاتِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَيَّ الْإِيمَانَ).
- او كه مړي ماشوم وي نو دا دعا به لولي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا قَرِطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أُجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَمُسْتَفْعًا).
- او كه مړي ماشومه وي نو دا دعا به لولي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا قَرِطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا أُجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَمُسْتَفْعَةً).

۵- د جنازي د لمانځه كيفيت:

پس له دې چي جنازه دلمانځه لپاره كينودل شوه ، امام د مړي د سيني په مقابل كي دريري او دصفونو د ترتيبولو او د ميت د تعينولو (چي ماشوم دی او لوی) وروسته لومړی تكبير وايي.

د لومړي تكبير سره د جنازي لمونځ كوونكي لاسونه تر غوږو پورته كوي، تكبير وايي او بيا (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ...) وايي.

بيا امام دويم تكبير وايي او ورپسي (اللَّهُمَّ صَلِّ...) وايي.

بيا دريم تكبير وايي او ورپسي دعا كوي ، څنگه چي مخكي په تفصيل سره بيان

شوري. لکه: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَمَيَاتِنَا...)
د دعا څخه وروسته به څلورم تکبير وايي او ورپسې به سم د لاسه ښي او کيڼ لورته
سلام اروي.

- يو زده کوونکی دې د خپلو ټولګيوالو په وړاندې عملاً د لويانو د جنازي لمونځ
په جهر سره تمثيل کړي.
بل زده کوونکی دې د ماشوم د جنازي لمونځ په جهر سره تمثيل کړي.
او بل زده کوونکی دې د ماشومې د جنازي لمونځ په جهر سره تمثيل کړي.

- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:
۱. د جنازي د لمانځه دعاګانې ورايځ.
 ۲. کفن په څو ډوله دی؟
 ۳. د نارينه او ښځينه کفن څه توپير لري؟

زده کوونکي دې د جنازي لمونځ په يادو زده کړي او کيفيت د جنازي دې په خپلو
ګناجو کې وليکي.

زکات

۱. لومړۍ د زکات تعريف:

زکات په لغت کې: پاکوالي، زياتوالي او برکت ته وايي. په اصطلاح کې: مستحقينو ته د هغه مال ټاکلی برخه ورکول چې نصاب ته رسېدلی وي.

۲. د زکات حکم:

زکات د اسلام د ارکانو څخه يو رکن دی، او ورکول يې په هغه چا فرض دی چې د ورکولو شرطونه په کې وي.

۳. د زکات د فرضيت دلايل:

۱. قرآن کریم: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ)
ژباړه: ناستې لمونځونه قائم کړئ ، زکاتونه ورکړئ.
۲. حديث: رسول اکرم صلي الله عليه وسلم فرمايي: اسلام پنځه بناوي لري لومړۍ بنا يې د شهادت کلمه، دويمه بنا يې لمونځ، دريمه بنا يې زکات ورکول، څلورمه بنا يې د روژې نيول او پنځمه بنا يې د حج کول دي.
۳. اجماع: د ټول است علماء اجماع کړې چې زکات د اسلام له ارکانو څخه يو رکن دی.

د زکات د فرضيت کال: زکات د هجرت په دويم کال د روژې د فرضيت څخه مخکې فرض شوی دی.

(د البقرې سورت، ۴۳ آيت)

۴. د زکات د وجود شرطونه:

زکات ځانگړي شرطونه لري چې ځينې په مالک او نور يې په مال پورې اړه لري:

لومړی د مکلف يا مالک شرطونه:

۱. اسلام.

۲. عقل.

۳. بلوغ.

۴. اصیلوالی. يعنې (مړي) نه وي.

۵. د نصاب مالک کېدل، چې دکال په پيل او پای کې د نصاب خاوند وي. د زکات نصاب په تقدینو کې يا دوه سوه درهمه سپين زر دي او يا نسل مستفاه

سره زر دي. چې په اوسنيو گرامونو باندې د سروزرو نصاب ۸۵ گرامه او د سپينو زرو نصاب ۵۹۵ گرامه کېږي (۱)

دويم: په مال پورې تړلي شرطونه:

۱. مال بايد د مالک لاس کې وي بڼه په ورک شوي مال باندې زکات نشته.

۲. دمال په خاوند باندې داسې پور نه وي چې ټول مال ورلاندې شي او يا دويمه ترې پاتې شي چې نصاب نه کم وي .

۳. نصاب بايد د اصلي حاجتونو څخه اضافه وي ، لکه: کور، دکور اسباب او داسې نور.

۴. نصاب بايد د هغو مالونو څخه پوره شوی وي چې شرعا د زکات قابليت لري .

(۲) المکیال و المیزان فتاویٰ الازهر الشريف ۱/ ۲۰۲

۵. یو کال باید پرې تیر شوی وي؛ یعنی پس له دې چې نصاب ته رسیدلی دی د مالک سره یو کال پرې تیر شوی دی .
(خو د فصلونو او میوو په زکات کې د کال تېرېدل شرط نه دی بلکې د فصل او میوې د راټولېدو سره سم پکې زکات واجېږي).

۵. د زکات د صحت شرطونه:

فقهاء کرامو د زکات د صحت لپاره لاندې شرطونه بنودلي دي:

۱. نیت، ځکه چې زکات ورکول عبادت دی او پرته له نیت څخه عبادت نه صحیح کېږي.
۲. اسلام، ځکه چې د کافر څخه د نیت تصور نه شو کولی.
۳. زکات به مستحق کس ته ورکوي د مستحقینو بیان به یې وروسته راځي.
۴. د مستحق له لوري د زکات قبضول.
۵. زکات به د حلال مال څخه ورکوي.
۶. هغه مالونه چې زکات ورکول پکې واجېږي:
 ۱. څاروي.
 ۲. تجارتي توکي.
 ۳. میوې او فصلونه.
 ۴. سره او سپین زر.
 ۵. معدنونه او بنڅ شوي مالونه.

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي .

- لاندې پوښتنو ته ځواب وړايست:
 ۱. زکات په لغت او اصطلاح کې تعريف کړئ.
 ۲. د زکات د فرضيت دليل له قرآن کریم څخه وړايست.
 ۳. د زکات د صحت شرطونه په لنډه ډول بيان کړئ.
 ۴. د مال د خاوند شرطونه په لنډه ډول وليکئ.
- لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
 ۱. هغه مالونه چې زکات پکې واجبيږي عبارت دي له.....

۲. د مال پورې تړلي شرطونه عبارت دي له.....
- لاندې صحيح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:
 - ا- د زکات د وجود شرطونه اسلام، عقل او بلوغ دي. ()
 - ب- د فصلونو او سيو په زکات کې هم د کال تېرېدل شرط دی. ()

زده کوونکي دې د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکي.

د څارويو زکات

د څارويو څخه زموږ مطلب هغه اوبښه، اوبښ ، غوا، غوايان، مښيني، سنداگان، پسونه، مښري، وز او وزې دي ،بناءً په وحشي څارويو کې زکات نشته.

۱. د اوبښانو زکات:

د اوبښانو د زکات ترتیب په لاندې ډول دی:

- ۴ په پنځو اوبښانو کې یو پسه دی.
- ۴ په لسو اوبښانو کې دوه پسونه دي.
- ۴ په پنځلس اوبښانو کې درې پسونه دي.
- ۴ د شلو اوبښانو څخه تر څلور ویشټو پورې پکې څلور پسونه دي.
- ۴ د ۲۵ اوبښانو څخه تر ۳۵ اوبښانو پورې یوه کلنه جونگي ده، هغه چې په دویم کال کې یې قدم ایښی وي.
- ۴ د ۳۲ څخه تر ۴۵ اوبښانو پورې پکې یوه دوه کلنه جونگي چې دریم کال کې یې قدم ایښی وي.
- ۴ د ۴۲ څخه تر ۶۰ اوبښانو پورې پکې یوه درې کلنه جونگي چې څلورم کال کې یې قدم ایښی وي.
- ۴ د ۶۱ څخه تر ۷۵ اوبښانو پورې پکې څلور کلنه اوبښه ورکول کېږي.
- ۴ د ۷۲ څخه تر ۹۰ اوبښانو پورې دوه یو کلني جونگي چې دویم کال کې یې قدم ایښی وي واجېږي.
- ۴ د ۹۱ څخه تر ۱۲۰ اوبښانو پورې دوه درې کلني جونگي چې څلورم کال کې یې قدم ایښی وي واجېږي.

د زکات مقدار	د اوښانو تعداد	د زکات مقدار	د اوښانو تعداد
دوه کله جو نگی،	۳ ۶ او ښانو کې	۱ پسه	۵ او ښانو کې
۱ درې کله جو نگی،	۴ ۶ او ښانو کې	۲ پسونه	۱۰ او ښانو کې
۱ څلور کله او پښه	۶ ۱ او ښانو کې	۳ پسونه	۱۵ او ښانو کې
۲ یوه کلنې جو نگی، گانې،	۷ ۶ او ښانو کې	۴ پسونه	۲۰ او ښانو کې
۲ درې کلنې جو نگی، گانې	۹ ۱ او ښانو کې	۱ یوه کله جو نگی،	۲۵ او ښانو کې

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او جواب په سټود سره تکرار کړي.
- ۲. د **غواگانو او غوایانو زکات**:

د غواگانو او غوایانو نصاب دیرش غواگانې او غوایان دي.

د غوایانو او غواگانو د زکات اندازه:

۴ کله چې د غواگانو یا غوایانو شمېر دیرشو ته ورسېږي په هغو کې یوه کله خوسۍ، چې په دویم کال کې یې قدم ایښي وي واچېږي.

۴ کله چې یې شمېر څلویښتو ته ورسېږي بیا پکې یوه دوه کله خوسۍ چې دریم کال کې یې قدم ایښي وي واچېږي.

۴ کله چې د غواگانو او یا غوایانو شمېر شپیتو ته ورسېږي بیا پکې دوه یو کلنې خوسکۍ چې دویم کال کې یې پښه ایښي وي واچېږي.

۴ کله چې یې شمېر اویاوو ته ورسېږي بیا په کې یوه یوکلنه او بله دوه کلنه خوسۍ ورکول کېږي.

۴ کله چې د غوایانو او غواگانو شمېر اتیاوو ته ورسېږي بیا په کې دوه دوه کلنې خوسکۍ ورکول کېږي.

- د غوآگانو د زکات د اندازې لپاره یو جدول جوړ کړئ لکه څنګه چې اوبنانو ته جوړ شوی دی.
- ۳. د **سپرو او وزو زکات**:
د سپرو او وزو د زکات نصاب: د سپرو، پسونو او وزو د زکات نصاب څلویښت سپري یا وزې دي بڼه په نږه ډیر شو پسونو او وزو کې زکات نشته.
د سپرو او وزو د زکات اندازه:
۴. کله چې د سپرو یا وزو شمېر څلویښتو ته ورسېږي یو پیسه به په زکات کې ورکوي.
۵. کله چې د سپرو یا وزو شمېر ۱۲۱ ته ورسېږي بیا به دوه پسونه په زکات کې ورکوي.
۶. کله چې بې شمېر ۲۰۱ ته ورسېږي درې پسونه به زکات کې ورکوي.
۷. کله چې څلور سوه ته ورسېږي څلور پسونه به زکات کې ورکوي کله چې د څلور سوه څخه د سپرو او وزو شمېر زیات شي بیا په هرو سلو کې یو پیسه یا وزه د زکات لپاره وباسي.
مسئله: د سپرو او وزو په زکات کې به یو کلن مال چې دویم کال کې یې قدم ایښی وي ورکوي یعنې د کال نه د لږ عمر مال په زکات کې نه ورکول کېږي.
- ۴. د **څارویو د زکات عام احکام**:
۷. په خړو او کچرو کې زکات نشته اگر که خریدونکي هم وي.
۷. د ورو مالونو زکات د غټو سره ورکول کېږي اگر که یو هم وي.
۷. هر کله چې د کال تیریدونه وروسته پرته د مالک د نیمګړتیا او تیري څخه نصاب هلاک شي زکات ساقطېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې صحيح جملو ته (۷) او غلطو ته د (x) نښه کېږدئ:
 ۱. په هرو پنځو اوبنانو کې څلور پسان لازمېږي. ()
 ۲. کله چې د غواگانو شمېر شپېتو ته ورسېږي دوه يو کلني خوسۍ به زکات کې ورکوي. ()
 ۳. د سيرو نصاب څلويښت مېرې دي او له دې څخه په کمو کې زکات نشته. ()
 ۴. د غواگانو نصاب څلويښت غواگاني دي. ()
- لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
 ۱. د ۳۶ نه نيولې تر ۴۵ اوبنانو پورې پکېلازمېږي.
 ۲. کله چې د غوايانو شمېر اتياو ته ورسېږي په کې بهورکوي.
 ۳. څلور سورو مېرو کېدي.
 ۴. څاروي عبارت دي له
- لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:
 ۱. د څارويو د زکات عام شرط کوم دي بيان يې کړئ؟
 ۲. د څارويو د زکات عام احکام کوم دي؟ په لنډه ډول يې وواياست.

کورنۍ دنده

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

د فصلونو او میوو زکات

د میوو او فصلونو زکات ته عشر ویل کېږي.

۱. د میوو او فصلونو د زکات د وجوب دلایل:

د میوو او فصلونو زکات په قرآن کریم، احادیثو او اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جل جلاله پخپل مبارک کتاب قرآن کریم کې فرمایي:

(وَأْتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ)

ژباړه: تاسې د فصلونو زکات د لو په ورځ ورکړئ.

۲- حدیث: نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په یو مبارک حدیث کې د عبدالله بن عمر په

روایت فرمایي: ((هر هغه ځمکه چې د باران او سیلاب په اوبو خړوبېږي، لسم من به په

زکات کې ورکوي، او هغه چې په تکلیف او مشقت سره خړوبېږي شلم من به تری په

زکات کې اخیستل کېږي)).

۳ اجماع: ټول امت په دې اجماع کې چې په میوو او فصلونو کې عشر واجب دی.

۲- د عشر د وجوب شرطونه:

۱- ځمکه به خراجي نه وي، ځکه عشر او خراج په یوه ځمکه باندي یو ځای کېدای نشي.

۲- د حاصلاتو اخیستلو څخه به سوځه د گټو ترلاسه کول وي، بناءً په لرگیو کې زکات نشته، معنا دا چې په لټونو، درمو او د لرگیو په ډوډونو کې زکات نشته.

۳ ځمکه به د باران، ويايي او سیند په اوبو خړوبېږي، خو که چېرې په تکلیف او مشقت سره خړوبده بیا پکې عشر نشته بلکه شلم من زکات دی.

هغه څه چې د هيو او فصلونو په زکات کې شرط نه دي:

- ۱- د کال تيريدل ورته شرط نه دی.
- ۲- ټاکنې نصاب نه لري څومره هيوه او حاصلات چې ورته او ځمکه وکړي لسمه برخه به پکې ورکوي.
- ۳- عقل او بلوغ ورته شرط نه دی د لېوني او ماشوم په ځمکه کې هم عشر واجب دی.
- ۴- د ځمکې ملکيت هم ورته شرط نه دی په دهقان او اجاره دار باندې هم عشر شته.
- ۵- د قرض (دين) او پور ورکول هم ورته شرط نه دی.
- ۶- پاتې کيدل او نه خرابيدل هم ورته شرط نه دی بلکه په سبزيجاتو او سيرو کې هم واجب دي.

- د خپل چاپريال د هغو فصلونو څخه پنځه پنځه مثاله ورکړئ چې عشر په کې واجبېږي، او دوه هغو ته ورکړئ چې شلم من په کې واجبېږي.
- ۳- **د نقودو زکات:** (د اصلي روپو چې عبارت له سرو او سپينو څخه دی) په سرو او سپينو زرو کې چې کله د زکات شرط پوره شي زکات واجبېږي، همدا راز هغه روپۍ چې د سرو او سپينو زرو څخه وهل شوې او توره اوسپنه يا سرپ هم ورسره په لږه اندازه يو ځای شوي وي زکات واجبېږي او کم گډوالي ته هيڅ اعتبار نشته گویا داسې گڼل کېږي لکه چې سوچه خالص سپين يا سره زر دی.
- ۴- **د سرو او سپينو نصاب:**
د سرو زرو نصاب شل مثاله دی يعني ۸۵ گرامه او د سپينو زرو نصاب دوه سوه درهمه چې د ۵۹۵ گرامو سره مساوی کېږي.
- ۵- **په سرو او سپينو کې د زکات اندازه:**
په سرو او سپينو زرو کې دوه نيم فيصده هغه وخت په زکات کې ورکول کېږي چې کله نصاب ته ورسېږي او کال ورباندې تېر شي، همدا راز څومره چې زياتېږي بيا په هرو څلوېښتو روپو کې يوه روپۍ زکات دی.

۲- د بانک نوټونو زکات:

په اوسنيو مروجو بانک نوټونو کې زکات ورکول هغه وخت واجب دی چې نصاب ته ورسېږي او ددې د ارزښت ټاکل د سپينو او سرو زرو له لارې کېږي؛ معنا دا چې په څومره بانک نوټونو باندې ۵۹۵ گرامه سپين زر او يا ۸۵ گرامه سره زر ترلاسه کېږي همدومره اندازه يې نصاب دی او دوه نيم فيصده به په زکات کې ورکوي او بيا که چېرې له دې څخه ډېر پيل په هرو څلويښتو روپو کې به يوه روپۍ ورکوي، ځکه اوسنيو مروجو بانک نوټونو د سرو او سپينو زرو ځای نيولی او همدې بانک نوټونو دا دواړه د چلند څخه غورځولي دي.

۷- چاته به زکات ورکول کېږي؟

هغه افراد چې زکات ورکول کېږي اته ډلې دي، مالک کولای شي چې ټولو ډلو ته د خپل زکات ځنې برخه ورکړي او دا هم واک لري چې ټول زکات يورې ډلې يا يوتن ته ورکړي، دده غاړه خلاصېږي. علماؤ د اتو ډلو څخه چې صحابه کرامو رضوان الله عليهم اجمعينو پرې اجماع کړې وه؛ يوه ډله چې (مولفة القلوب) ورته وايي د زکات د ورکړې څخه ويستلې ده، اوس دوی ته زکات ورکول روا نه دي پاتې لاندې او ډلو ته زکات ورکول کېږي:

- ۱- فقير: هغه چاته ويل کېږي چې لږ مال لري خو نه دده بسيا پرې کېږي او نه نصاب ته رسېږي.
- ۲- مسکين: هغه څوک چې هيڅ نه لري او يا د فقير څخه کم مال ولري مسکين دی
- ۳- هغه مامورين چې د بيت المال له لوري د زکات ټولولو لپاره ټاکل شوي وي.
- ۴- غلامان: هغه چې مالک ورته ټاکلي مال بنودلی او د ورکولو څخه وروسته آزادېږي.
- ۵- في سيل الله: هغه حقيقي مجاهدين چې د جهاد اراده لري خود جهاد امکانات ونلري.
- ۶- قرضداران: هغه قرضدار چې د خپل پور خلاصولو توان نلري.
- ۷- مسافر: هغه چې د خپلې کورنۍ او مال څخه لرې وي. د زکات څخه به ده ته دومره څه ورکول کېږي چې خپل کور ته پرې ورسېږي.
- مسأله: د جومات او لارې جوړولو لپاره د زکات ورکول روا نه دي.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په افرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په سټود سره تکرار کړي.

ارزونه

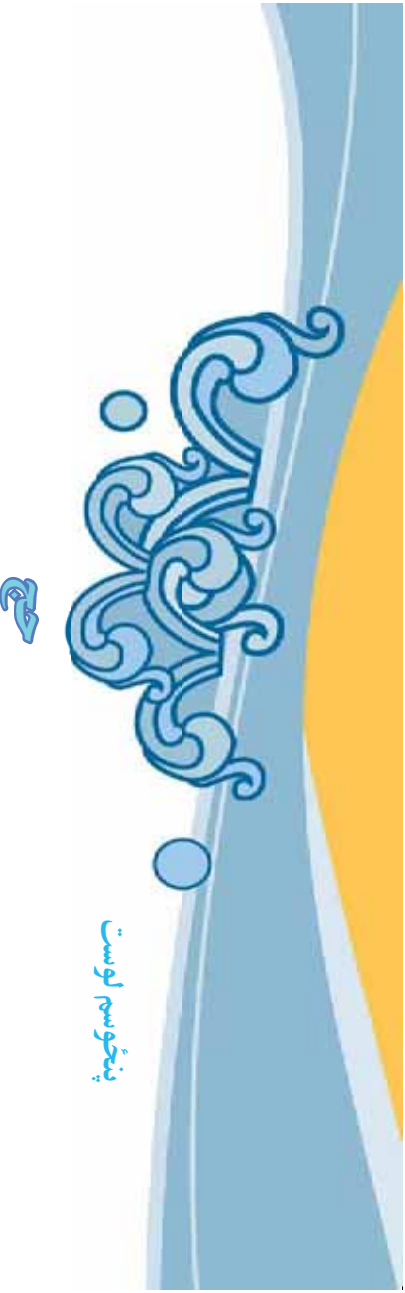
لاندنيو پوښتنو ته ځواب وړيايست:

- ۱- د مټو او فصلونو زکات ته فقهاء کوم نوم اخلي سره د وجود د دلايلو يې بيان کړئ؟
 - ۲- د سرو او سپينو زرو د زکات نصاب څومره دی او څومره زکات پکې واجبيږي؟
 - ۳- څو ډلو ته زکات ورکول کيږي په تفصيل سره يې بيان کړئ؟
- لاندي صحيح جملو ته (✓) او غلطو ته د (x) ذنبه کېږدئ:
- ۱- د سرو زرو نصاب شل درهمه دی او د سپينو زرو نصاب دوه سوه مثقاله دی. ()
 - ۲- هغه څوک چې هيڅ نه لري او يا د فقير څخه کم مال ولري مسکين دی. ()

کورنۍ دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۱- د حج تعریف:
حج په لغت کې قصد ته وايي.
او په اصطلاح کې د یو خاص ځای زیارت کول په خاص وخت او خاصو
کرنو سره حج بلل کېږي.

۲- د حج حکم:
د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج دی، په هغه چا باندې چې استطاعت او قدرت د حج ولري فرض عین دی.

۳- د حج د فرضیت دلائل:

د حج فرضیت په قرآن کریم، احادیثو او دامت په اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جل جلاله فرمائي: (ولله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا)^۱

د الله جل جلاله د رضا پخاطر په هغو مسلمانانو باندې د حج کول فرض دی چې د لاري توښه ولري.

۲- حدیث: په احادیثو کې د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج ښودل شوی.

۳- اجماع: داسلامي امت ټول مجتهدین د حج په فرضیت متفق دی.

۴- د حج د وجود شرطونه:

فقهاء کرامو رحمهم الله تعالی د حج د وجود لپاره لاندې شرطونه ښودلي دي:

۱- اسلام: په کافر باندې حج نشته.

۲- عقل او بلوغ: په لېوني او ماشوم حج نشته.

۳- قدرت او استطاعت: قدرت او استطاعت په لاندې شیانو تحقق مومي:
الف: د بدن روغوالی (صحت)، یعنی داسې ناروغتیا ونه لري چې د سفر مانع ګرځي.

(ال عمران/۹۷)

ب: د لاري د ننگ راتگ او خوراک مصارف بايد ولري.
ج: د کور نه تر حج پورې لاره به په اسن وي (المنيت).
د: که چيرې کوهي بنجې د حج نيت کړې وي بايد يو مسلمان محرم ورسره وي.
ه: د حج کولو په وخت کې بايد د حج مصارف په لاس کې ولري که
چيرې د حج له موسم څخه وروسته ورسره پيسي پيدا شوې د دې کال حج
ورباندې نشته او په راتلونکي کال کې به حج کوي.

۵- د حج د صحت شرطونه:

۱. اسلام.
۲. تميز او عقل.
۳. احرام.
۴. په مخصوصو ځايونو کې د بنودل شويو عبادتونو ادا کول، يعنې په عرفات
د عرفې په ورځ درېدل او د مسجد الحرام نه د زيارت طواف کول، داسې نه
چې د يو پر ځای بل وکړي.
۵. په خپل وخت کې د بنودل شويو عبادتونو کول.

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال
او ځواب په ميتود سره تکرار کړي .

لاندي پوڻستو ته ڄواب وواياست:

۱. د حج د وجود شرطونه څو دي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.
 ۲. استطاعت په څه شي تحقيق مومي؟ په لنډ ډول يې وليکئ.
 ۳. حج څه حکم لري؟ دليل سره يې وواياست.
- لاندي خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
۱. حج په لغت کې او د فقهاؤ په اصطلاح کې
 ۲. د حج د صحت شرطونه عبارت دي له،،

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

کتابخانه

بو پنځوسم لوست

د حج فرايض او واجبات

د عرفات ميدان

بيت الله الحرام

۱- د حج فرايض دري دي:

- ۱- احرام.
- ۲- د زيارت طواف.
- ۳- په عرفات ودريدل.

۲- د حج واجبات:

- ۱- له ميقات نه د احرام تړل.
- ۲- په عرفات کې د لمر تر پرېوتلو پورې تم کېدل.
- ۳- په مزدلفه کې د لمر د راختلو پورې تم کېدل.
- ۴- د جمراتو ويشتل.
- ۵- ذبح (د قارن او ستمتع حاجي لپاره).
- ۶- د سر د وينبتانو حلق او تقصير په خپل وخت کې.
- ۷- د جمراتو د ويشتلو تقديم په حلق باندې.
- ۸- د اختر د ورځو نه د فرضي طواف نه تاخيرول.

- ۹- په صفا او مروه کې سعي کول.
- ۱۰- د سعي شروع له صفا نه.
- ۱۱- طواف وداع کول.
- ۱۲- د حجر اسود نه د طواف شروع کول.
- ۱۳- نبي خواته طواف کول.
- ۱۴- په اوداسه طواف کول.
- ۱۵- د عورت پټول.
- ۱۶- له ممنوعه کارونو څخه ځان ساتل، لکه : د گنبد شويو جامو اغوستل، د سر پټول (دنازيه لپاره) د نوکانو غوڅول او د ويښتانو تراشل او کمول.
- ۱۷- په سعي کې بايد لاندي کارونه مراعات شي :
- ۱- سعي (تگ) په له صفا څخه پيلوي.
- ۲- په صفا او مروه به پورته کيږي.
- ۳- د هرې سعي په پيل کې به لاسونه پورته کوي مخ به قبلي ته کوي او تکبير به وايي.
- ۴- د سعي په منځ کې به دعا گاني، تکبيرات، تسبيحات او تهليلات وايي.
- ۵- سعي به له طواف څخه وروسته کوي.
- ۶- په اوداسه سره سعي کول سنت دي.
- ۷- په مزدلفي کې بايد لاندي کارونه په پام کې ونیول شي :
- ۱- د اختر شپه تېرول په مزدلفه کې سنت دی.
- ۲- د ماښام او ماخوستن لمونځونه يوځای کول په يو آذان او اقامت سره په مزدلفه کې سنت هي.
- ۳- د مزدلفي څخه د لوبيا په اندازه کافي او گټي راټولول سنت دي.
- ۴- زيات تکبير، تسبيح، تهليل، استغفار او په نبي اکرم صلي الله عليه وسلم درود ويل.
- ۵- په آرام سره د مزدلفي نه مني ته تلل.

۵- د جمره و ویشتل:

ټولې جمرې درې دي:

- ۱- کبری یا د عقبي جمره.
- ۲- وسطي جمره.
- ۳- صغری جمره.

۶- د عقبي جمره ویشتل:

د عقبي د جمرې موقعیت: د عقبي جمره د مني خڅه مګې لور ته دریمه جمره ده، او جمره الکبری هم بلل کېږي.

د عقبي جمرې د ویشتلو وخت: د عقبي جمرې د ویشتلو وخت د لوی اختر ورځې د سهار راځتلو خڅه پیل او د یوولسمې ورځې د سپیده داغه پورې دوام مومي، که چېرې کوم حاجي له دې وخت خڅه تاخیر وکړ دم وړاندې لازمه کېږي.

غوره وخت یې د لمر ختلو نه تر زواله پورې دی.

۲- د درې واړو جمرو ویشتل د ذي الحجې په ۱۱-۱۲ ورځ باندې: د ویشتلو وخت: په یوولسمه او دولسمه ورځ باندې به یې د لمر له زوال خڅه تر غروبه پورې یې ویشتل سنت دی او د غروب خڅه تر سهار ختلو پورې هم جواز لري مګر د کراهیت سره.

د اختریه څلورمه ورځ د جمراتو ویشتل اختیاري دي، او وخت یې د سبا د ختلو خڅه تر لمر پریوتلو پورې خو د زوال نه مخکې یې ویشتل مکروه دي.

مسئله: په هر حاجي لازمه ده چې د اختر په دویمه او دریمه، درې واړه جمرات: (صغری، وسطی او کبری) وړي.

۷- د جمره ویشتلو د صحت شرطونه:

- ۱- جمره به په هغه شي باندې ولي چې د ځمکې له جنس خڅه وي لکه کانی، لوټه.
 - ۲- هره جمره به په بیلو بیلو او وړکانو ولي.
 - ۳- کله چې درې واړه جمرې ولي نو باید په ویشتلو کې یې ترتیب مراعت کړي، یعنې لومړی به صغری بیا به وسطی او په پای کې به کبری جمره ولي.
- ۸- د جمره ویشتلو ستونزه:
- ۱- هغه کانی چې جمرې وړاندې ویشتل کېږي د نخود د دانې په اندازه به وي.

- ۲- په جمرو باندې به گوزار د گوتو په سرونو کوي.
 - ۳- د جمرو د ویشتلو په وخت کې به (بیک اللهم بیک) نه وايي.
 - ۴- اوه واړه کافي به د یو بل پسی پر له پسی ولي.
- مسئله: که چیرې کوم حاجي ناروغ وي او چیرې پخپله نشي ویشتلای دا ورته رواده چې دده پرځای بل څوک چیرې وولي، مگر نائب باید لومړی د ځان لپاره او بیا یې د بل لپاره وولي.

- زده کړونکي دې پورتنی مطلب په انفرادي او یا گروهی شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي .

- ۱- لاندې پوښتنو ته ځواب وړایاست.
 - الف: د حج واجبات څو دي؟ په لنډه ډول یې بیان کړئ.
 - ب: په سعبي کې کوم امور باید مراعات شي؟
 - ج: په مزدلفي باندې د دریدلو ستونه بیان کړئ.
 - د: د جمرو ویشتل څه وخت پیلېږي؟ او څه وخت پای مومي؟ لنډه اشاره ورته وکړئ.
 - ه: د یو پرځای د بل چمری ویشتل څه حکم لری؟
 - ۲- لاندې صحیحو جملو ته (ص) او غلطو ته د (خ) علامه کیردئ.
 - الف: حاجي به د صفا او مروه ترمنځ سعی د طواف څخه وړاندی کوي. ()
 - ب: ټولی چمری دری دي. ()

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

د حج دوولونه

۱- حج په دری ډوله دی:

- ۱- قرآن.
- ۲- تمتع.
- ۳- افراد.

کم یو پدې کې غوره دی؟

په ترتیب سره د ټولو غوره قرآن ورپسې تمتع او بیا افراد دی.

لومړی- قرآن:

د قرآن معنی: قرآن په لغت کې د دوه شیانو نږدې کولو ته وایي.

او په اصطلاح کې (د حج او عمرې یو ځای نیت کول او ادا کولو ته) د قرآن حج وایي.
د حج قرآن طریقه:

کله چې قارن مګې ته نیت خپله عمره سر ته رسوي ، خو د عمرې خضه ځان نه اوباسي او په احرام کې پاتې کېږي ، کله چې د حج مراسم د ذی الحجې په اتمه شروع شي نو بیا په همدې احرام کې سني ته روان شي او د فرضي حج مناسک شروع کړي.

د قارن تکلیف نسبتاً متمتع او مفرد ته زیات وي، ځکه کم تر کمه د کوهې ورځې نه چې عمره یې کړې ده تر اختر پورې باید په احرام کې پاتې شي.

په قارن باندې د شکر دم واجب دی، یعنی قارن به د الله جل جلاله د شکر پخاطر یو څاروی حلالوي.

دویم- د تمتع حج:

د حج په سفر کې د حج او عمرې ادا کولو ته (چې په بیلا بیلو احرامونو باندې وي) د تمتع حج وایي.

د قرآن او تمتع حج فرق:

تمتع لومړی احرام صرف د عمرې لپاره تړي، کله یې چې عمره خلاصه کړه نو خپل احرام لرې کوي، او په عادي توګه خپل وخت تیروي، کله چې د حج وخت ورسېږي بیا د دویم

خُل لپاره خپل احرام تړي.

خو قران د عمري او حج لپاره يو خُل احرام تړي، تر څو يې جې حج خلاص کړی نه وي تر هغه وخته پورې په احرام کې پاتې وي که مکې ته د حج د وخت نه يوه مياشت مخکې هم داخل شوی وي بيا هم د حج تر وخته پورې بايد په احرام کې پاتې شي. په ستمغ باندې هم دم لاسبري.

مغرد حج:

مغرد په لغت کې يواځې شوي ته وايي. او په اصطلاح کې هغه حج دی چې په هغه کې يواځې دحج کولو احرام وتړل شي او عمره ونه کړي .

په مغرد باندې دم نشته .

فعاليت

- زده کوونکي دې دحج د اقسامو تفاوتونه په انفرادي او يا گروپي توگه بيان کړي .

ارزونه

- لاندې پوښتنو ته ځواب وړاياست.
- ۱- حج په څو ډوله دی؟ ويې وایاست.
- ۲- قران څه معنی لري؟ او طریقه یې بیان کړئ.
- ۳- ستمغ څه معنا لري؟ طریقه یې بیان کړئ.
- لاند صحیحو جملو ته د (ص) او غلطو ته دا (غ) نښه کېږدئ.
- ۱- دم یواځې په ستمغ حاجي واجب دی. ()
- ۲- قران د عمري او حج لپاره يو خُل احرام تړي ()

کورنۍ دنده

پورتنیو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ځوابونه وړایاست.

ویبکتاب

دری پنجم لوست

د حج مشرفه مسایل

۱- د حلق معنا:

د وینبستانو خریل یا کولم حلق بلل کیږي. (بیراځي د نارینه لپاره)

۲- د تقصیر او کمولو معنا:

د سر نه د وینبستانو کمول تقصیر بلل کیږي.

۳- طواف الوداع:

دا هغه طواف دی چې حاجیان یې د مکه نه د وتلو په وخت کې د وداع (رخصتی) په نیت سره کوي.

دی ته طواف صدر هم وايي، دا طواف په هغه حاجي واجب دی چې له اطرافو څخه راغلی وي او د مکه په اوسیدونکي باندې نشته.

۴- د طواف الوداع سقوط:

طواف الوداع د معذورو بنحو څخه ساقطېږي.

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

لاندي پوښتنو ته ځوابونه ورايئ:

۱. حلق او تقصير څه معنا لري تعريف يې کړئ؟
۲. د طواف الوداع بل نوم څه دی په چا واجب او کله ساقطېږي؟
۳. د حج سنتونه څو دي په لنډه ډول يې بيان کړئ؟
۴. د حج ادبونه څو دي په تفصيل سره يې بيان کړئ؟

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**